

GÜCÜN GELECEĞİ **(The Future of Power)** *Joseph S. Nye, Jr.*

Yazar Hakkında: *Joseph S. Nye, Jr. (1937) Harvard’da Kennedy Siyasi Bilgiler Fakültesi eski dekanı ve üstün hizmet madalyalı bir öğretim görevlisidir. Görev aldığı kurumlar arasında Uluslararası Güvenlik İşleri’nde Savunma Müsteşarlığı, Ulusal İstihbarat Konseyi Başkanlığı ve ABD Dışişleri Bakanlığı’nda Delegation bulunmaktadır. Birçok kitabın yazarı olan Nye, Jr. Amerikan Bilim ve Sanat Akademisi, Britanya Akademisi ve Amerikan Diplomasi Akademisi üyesidir. Yazdığı kitaplar arasında “Yumuşak Güç: Dünya Politikasında Başarının Yolu” (2004) vardır.*

ÖNSÖZ

Amerikan Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, 2009 yılında yaptığı konuşmada şöyle bir tespit yapıyor: “ ABD, acil sorunları tek başına çözemez ama geri kalan ülkeler de bunları ABD olmadan çözemez. Bu yüzden ‘akıllı güç’ diye tanımlanmış gücü kullanmalı, elimizde bulunan güç türlerinin tümünü devreye sokmalıyız”. Öncesinde ise Savunma Bakanı Robert Gates, Amerikan hükümetine, diplomasi, ekonomik yardımlar ve iletişim gibi “yumuşak güç” unsurlarının kullanımı için daha fazla ödenek ayrılması konusunda çağrıda bulunmuştu. Gates, tek başına askerî gücün, ABD çıkarlarının dünya ölçeğinde savunulmasına yetmeyeceği görüşündedir. Yıllık yarım trilyon doları aşan askerî harcamalara karşın, Dışişleri Bakanlığının bütçesinin sadece 36 milyar dolar olduğuna dikkat çekerek görevinin, “ ‘yumuşak güç’ kullanma kapasitesini artırarak bunun, ‘sert güç’ kapasitesi ile daha uyumlu bir biçimde çalışmasını sağlamak” olduğunu da ifade etmişti.

Ne anlama geliyor bu söylem? “Güç”ün işleyiş mekanizmaları nedir? 21. yüzyılda nasıl bir değişime uğrayacak? Bu sorulara daha anlaşılır cevaplar verebilmek için, biri kendimden, iki örnek vereyim: 1970 yılında Fransa Pakistan’la askerî amaçlar için de kullanılması mümkün olan bir nükleer santral satış anlaşması yapmıştı. Nükleer silâhların yayılmasını önleme telaşındaki Ford ve Carter yönetimleri Fransa’yı anlaşmayı uygulamaya koymaktan vazgeçirmek için çok çalıştı

ama 1977 yılına kadar bunu beceremedi. 1977 yılında, Carter yönetiminin nükleer silâhların yayılmasını önleme politikalarını yürütmekten sorumlu biriminin başındaydım ve Fransız yetkililerine Pakistan'ın nükleer silâh üretmeye yönelik hazırlıklar içinde olduğuna dair deliller sundum. İkna oldular ve tesisi tamamlamaktan vazgeçtiler. Amerika istediğini elde etmiş, bunu yaparken ne bir tehditte bulunmuş ne de “havuç – sopa” yöntemine başvurmak zorunda kalmıştı. Fransızların tutumu ikna ve güven tesisi yoluyla değiştirilebilmişti. Oradaydım ve olana bitene tanışım!

Daha yakın bir örnek ise 2008 yılından. Rusya ve Çin, güçlerini sergilemek konusunda çok farklı yöntemler peşindeydiler. Çin, dünyayı olimpiyatlarda aldığı madalya sayısı ile etkilemeye çalışırken, Rusya askerî üstünlük gösterileri yapmaktaydı. Çin'in yumuşak gücü, Rusya'nın sert gücüne karşı! Bazı uzmanlara göre Rusya'nın Gürcistan'ı işgali sert gücün, yumuşak güç karşısındaki tartışılmaz üstünlüğünün kanıtıdır. Ne var ki uzun vadede ortaya çıkan sonuçlar, her iki ülke için de beklenenden çok farklı biçimde tecelli etti. Rusya'nın sert güç kullanımı, haklılığını gölgeledi, dünyaya korku ve güvensizlik tohumları attı, Avrupalı komşularının kuşkularını yükseltti. Bunun sonucunda da Polonya, kendi topraklarına Amerikan anti-balistik füzeleri yerleştirilmesi konusunda gösterdiği dirençten vaz geçti ve gereken izni verdi. Rusya, uluslararası forumlarda Gürcistan politikaları konusunda aradığı desteği bulamadı. Çin ise, Olimpiyat oyunları düzenlemesiyle, Çin kültürünü uluslararası alana yaymak için kurduğu Konfüçyüs Enstitüleri ile, cezbettiği yabancı öğrenci sayısındaki müthiş artış ile, Güneydoğu Asya'daki komşularına karşı uyguladığı uzlaşmacı diplomasi ile “yumuşak güç” kavramına büyük yatırımlar yaptı ve karşılığında uluslararası saygınlığını yükseltti. Sert gücünü artırmanın yanında cazip bir yumuşak güç söylemi sayesinde Çin, barışçıl bir yükseliş sergilemekte ve dünya güç dengesi terazisine bu yönüyle ağırlık koymaktadır.

21.yy'da Amerikan Gücü

2008-2009 ekonomik krizi sırasında ABD ekonomisi tökezleme, Çin ekonomisi ise büyüme sürecindeyken, Çinli yazarlar, ABD'nin gerilemesini aşağılayıcı bir üslupla yorumlayan sayısız makale kaleme aldı. Pew Araştırma Merkezînin 25 ülkede gerçekleştirdiği 2009 tarihli bir araştırmasına göre ise de 13 ülkedeki çoğunluk, Çin'in ABD'yi geçerek yeni süper güç olacağı kanısındaydı. ABD Ulusal İstihbarat Konseyi bile 2025 yılına kadar ülkenin dünya egemenliğini büyük ölçüde yitireceğine işaret ediyordu. Benzer düşüncelerin Rusya ve hatta Kanada tarafından da paylaşıldığı, idarecilerinin yaptığı açıklamalardan anlaşılıyordu.

Bu görüşün doğru olup olmadığını nasıl bilebiliriz? Bu soru, on yıllardan beri kafamı kurcalayıp durdu. Elinizdeki bu kitap, anılan soruya yanıt arayışım sırasında Amerikan gücünün kaynakları ve sınırları konusundaki bazı bulgularımın sonuçlarını da kapsıyor. Soruya tatmin edici bir yanıt bulmak için “güç” dediğimizde tam olarak ne kast edildiğini ve gücün, bilişim teknolojileriyle küreselleşme devriminin

filizlendiği 21.yy koşullarında nasıl evrim geçirdiğini anlamak gerekiyor. Bunu yaparken de bazı tuzaklara düşülmemelidir.

Öncelikle, insanların doğal yaşlanma süreçleriyle devletlerin ömrünü birbirine benzeten teşbihlerden uzak durulmalı. İnsanların aksine ulusların belirli bir ömürleri yoktur. Örneğin İngiltere, 18.yy.'da Amerika kıtasındaki kolonilerini kaybettiğinde, sonunun geldiği düşünölmüştü. Ülkenin yöneticileri bile uluslarının Danimarka veya Sardunya gibi etkisiz bir piyona dönüştüğünü beyan etmişti. Ancak takip eden dönemde İngiltere'de meydana gelen Sanayi Devrimi, eskisinden de fazla bir büyüme getirdi ve yükseliş bir asır daha devam etti. Öte yandan üstünlüğünü üç asır boyunca sürdürmüş olan Roma İmparatorluğu'nu dize getiren olgu, bir başka bir güce yenilmesi değil, barbarlardan aldığı küçük yaraların yekûnuuydu. Çin, Hindistan veya Brezilya'nın ABD'yi geride bırakabileceğine dair popüler öngörüler bir yana, esas tehditler modern barbarlardan ve devlet dışı güçlerden yani sivil aktörlerden gelebilir. Gücün büyük ölkeler arasında klâsik anlamda el değiştirip dönüşmesinden ziyade, bahse konu sivil aktörlerin yükselişi daha büyük sorunlar teşkil edebilir. Bilişime dayalı bir siber-güvensizlik ortamında, gücün el değiştirmesinden çok, gücün çeşitli oluşumlara dağılıyor olması daha ciddi bir tehdit oluşturabilir.

İkinci bir tuzak, "güç" ve "güç kaynakları" kavramlarını birbirine karıştırmak ve meseleyi sadece devletler bazında ele almaktır. 21.yy. küresel bilgi çağında hangi kaynaklar güç sağlayacak? 16.yy'da İspanya bu gücü, sahip olduğu sömürgeler ve altın hazinelerinden sağlamıştı. 17.yy'da Hollanda'yı güçlendiren, ticaret ve finans idi. 18.yy.'da Fransa gücünü kalabalık nüfusundan ve güçlü ordusundan alıyordu, 19.yy,'da Britanya gerçekleştirdiği Sanayi Devrimi ve denizlerdeki askerî hakimiyeti sayesinde yükselmişti. Düz mantık, en büyük orduya sahip ülkenin hakimiyetini sürdüreceğini söylese de içinde bulunduğumuz bilgi çağında kazanan onlar değil, bunu en iyi söylemlerle anlatabilen olacaktır muhtemelen. Bu bir devlet veya devlet dışı güç olabilir çünkü Bilgi Devrimi ve küreselleşme sivil aktörlere giderek daha fazla güç vermekte. 11 Eylül saldırılarında ölenlerin sayısı, Japonya'nın Pearl Harbor baskınında öldürdüğü Amerikalı sayısından daha fazlaydı. Aslında, gücün devlet dışı oluşumlar yönüne dağılmasına, "savaşın özelleştirilmesi" denebilir. Artık güç dengelerini ölçmek de, yeni dünya düzeninde hayatta kalmayı sağlayacak başarılı stratejiler belirlemek de kolay değil. Dünyada güç dengelerinin ne yöne kaydığını anlamak için genellikle sadece tek bir gösterge kullanılır: Gayrisafi Milli Hasıla. Ancak GSMH oranını, büyümenin yegâne göstergesi olarak algılamak, bu kitapta tartışılacak olan, gücün diğer boyutlarını göz ardı etmektir. Bu farklı boyutları, başarılı stratejilere dönüştürmenin zorlukları da tartışacağımız diğer konular arasında.

Akıllı Güç

Akıllı güç, dayatma ve ödetmeye odaklı "sert güç" ile, ikna etme ve cezbetmeye dayalı "yumuşak gücün" bir alaşımıdır. Sunulan tüm cazip önerilere rağmen Taliban hükümetini El Kaide'yi desteklemekten vazgeçirmek konusunda

başarılı olunamaması örneğinden de anlaşılacağı üzere yumuşak güç her ihtilâfın çaresi değildir elbette. Nitekim bahse konu sorun, 2001 yılında sert askerî gücün kullanılmasıyla sonlandırılabilirdi. 2004 yılında yazdığım *Yumuşak Güç: Dünya Politikasında Başarılı Olmanın Yöntemleri* adlı kitabımda “akıllı güç” kavramı ilk olarak gündeme getirildi. Bu kitapta, sert ve yumuşak güç kaynaklarının etkili stratejiler oluşturmak amacıyla birleştirilmelerine ilişkin fikirler tartışılıyordu. İlerleyen yıllarda, Richard Armitage ile birlikte Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezî bünyesinde kurduğumuz partiler üstü Akıllı Güç Komisyonu raporu, Amerika’nın imajının ve etkisinin son yıllarda dumura uğradığı ve Birleşik Devletlerin bundan böyle korku salmak yerine iyimserlik ve umut dağıtmaya odaklanması gerektiği sonucuna varmıştı. Bu yargıya sonradan başka kurumlar da katıldı.

Amerikan hükümeti içerisinde en iyi eğitilmiş ve en büyük kaynaklara sahip olan kurum Pentagon’dur ancak askerî gücün tek başına yapabileceklerinin bir sınırı vardır. Demokrasi, insan hakları ve sivil toplumun gelişmesi gibi meseleleri silâh zoruyla çözmek mümkün olamıyor. ABD ordusunun hayranlık uyandırıcı bir operasyon gücü olabilir ama sivil yönetimin, her başı sıkıştığında sorunların çözümünü Pentagon’a havale etmesi, aşırı militer bir dış politika imajı yaratılmasına neden olmaktadır. Askerî yetkililer de artık bunun farkındadırlar ve sivil yönetimi, yumuşak güç kullanımına daha fazla önem vermesi konusunda teşvik etmekte. Akıllı güç sadece yumuşak güç olmayıp sert ve yumuşak güç yöntemlerinin değişik şartlara göre etkin bir biçimde harmanlanmasını öngörür.

Yirmi Birinci Yüzyıl Şartları

Güç her zaman, “hangi bağlamda güç?” sorusunu akla getirmelidir. Stalin, Papalığın gücünü aşağılamak amacıyla, kaç tümene sahip olduğunu sorgulamıştı. Bu sorgulamadan elli yıl sonra, fikir bağlamında Papa’lık yaşamaya devam ediyor ama Stalin’in imparatorluğu çöktü. Günümüzde güç dağılımı, üç boyutlu karmaşık bir satranç tahtasına benzer. En üst düzlemde ekseriyetle tek kutuplu askerî güç vardır ki ABD, bu alandaki üstünlüğünü bir süre daha koruyacak gibidir. İkinci düzlemde, on yılı aşkın süredir çok kutuplu hale gelen ve ana oyuncular ABD, Avrupa, Japonya ve Çin olan ekonomik güç vardır. En alt düzlem ise, devlet kontrolü dışında, uluslar ötesi ilişkiler diyarıdır. Devlet dışı oyuncular arasında, tek işleme, bazı ülkelerin ulusal bütçelerinden büyük meblağları oradan oraya transfer etme yeteneğine sahip bankalar, silâh ticareti yapan teröristler ve siber-güvenliği tehdit eden bilgisayar korsanları bulunmaktadır. Satranç tahtası aslında, salgın hastalıklar ve iklim değişikliği gibi yeni ve uluslar ötesi sorunları da kapsamaktadır. En alt düzlemde güç dağılmıştır ve burada tek-kutupluluk, çok-kutupluluk ve hegemonyadan söz etmek anlamsızdır.

Yaşadığımız yüzyılda gücün el değişimi iki farklı boyutta gerçekleşmektedir. Biri gücün ülkeler arasındaki el değişimi, diğeri gücün ülkelerin elinden kayarak devlet dışı oyunculara dağılması.

Uluslararası politika alanında, “Asya’nın geri dönüşünü” izlemekteyiz. 1750 yılında dünya nüfusunun ve üretiminin yarısından fazlası Asya’daydı. Sanayi Devriminden sonra, 1900’lere gelindiğinde, bu oran beşte bire indi. Öyle görünüyor ki 2050’ye doğru Asya, tarihteki rolünü yeniden elde edecek ve oluşum sırasında bazı istikrarsızlıklar yaşanacak. Benzeri değişikliklerin yaşandığı bir asır önceleri, Britanya, ABD’nin yükselişini sükûnetle izlemiş, bir çatışma meydana gelmemiştir ancak Almanya’nın güçlenişine seyirci kalan dünya, üst üste iki korkunç savaş geçirdi.

Bilgi Devrimi uluslar ötesi ilişkilerde - satranç tahtasının en altındaki üçüncü düzlem - gerek duyulan bilişim ve iletişimin maliyetini inanılmaz derecede ucuzlattı. Hızlı küresel iletişim 40 yıl önce de vardı ancak çok masraflıydı ve sadece devletlerin kullanabildiği bir lükstü. Günümüzde internet kafelere erişimi olan herkes küresel iletişim halinde. Dünya siyasetine girmenin önündeki engeller zayıfladı ve şimdi sahnede devlet dışı oyuncular da var. Siber-suçlular, devletler ve şirketlere karşı büyük zarara neden oluyor. Kuşlar veya seyahat yoluyla yayılan virüsler Dünya Savaşlarında ölenlerden daha fazla can kaybına neden olabiliyor. İçinde bulunduğumuz devir, hakkında çok az deneyime sahip olduğumuz yeni bir dünya düzeni, en güçlü devletlerin bile kontrolü dışında gelişen olaylarla dolu, gücün, meşru oyuncuların elinden (devletlerden), devlet dışı gri alanlara kaydığı bir dönem. İşler, tüm askerî gücüne rağmen Amerika’nın da denetleyemeyeceği boyutlara geldi. Örneğin ABD, kendi vatandaşlarının refahı için elzem olan mâli istikrarı, başka ülkelerin işbirliği olmaksızın gerçekleştiremez, tıpkı küresel iklim değişikliği sorunlarıyla tek başına mücadele edemediği gibi.

Sınırlar giderek geçirgenleştikçe, uyuşturucu ve silâh ticareti gibi alanlarda olsun, salgın hastalıklar konusunda olsun devletlerin uluslararası dayanışmayı harekete geçirmesine, ortak tehdit ve zorluklara çözüm bulmak için özel kurumlar kurmasına giderek daha fazla ihtiyaç duyulmakta. Birçok uluslar ötesi sorunun çözümünde, öteki ile işbirliği yapmak kadar, sorunun çözümünü ötekinin yetkisine bırakmak, kendi hedeflerimize ulaşmamıza yardımcı oluyor. Bu anlamda, özellikle uluslar ötesi konular söz konusu olduğunda, “başkalarına oranla üstünlük” yerine “başkalarıyla birlikte toplam üstünlük” anlayışı, amaçlanan ortak hedeflere ulaşılmasında önem kazanıyor.

Evrime geçiren bir ortamı anlayabilme ve eğilimlerden faydalanma becerisi olarak tanımlayabileceğimiz “Bağlamsal Zekâ (Contextual Intelligence)” liderlerin ellerindeki gücü başarılı stratejilere dönüştürmesinde vazgeçilmez bir rol oynayacaktır. 21.yy.’da ABD gücüyle ilgili sorunun, basit bir “inişe geçme” sorunu olmayıp, en büyük ülkenin bile başka ülkelerle işbirliği yapmadan amaçlarına tek başına ulaşamayacağını kavrama sorunu olduğunu anlamak için Bağlamsal Akla ihtiyacımız olacaktır. Bunun için gücün ne anlama geldiğini, nasıl evrildiğini iyice

anlamak ve bununla nasıl akıllı güç stratejileri oluşturabileceğimizi öğrenmek gerekir. Bu yüzden büyük güçlerin yükselişi ve çöküşüyle sınırlı klâsik hikayelerden daha akılcı bir anlatıya ihtiyacımız var. Amerika büyük olasılıkla 21.yy.'da da en güçlü ülke olmaya devam edecek ancak bu, her şeye hükmedeceği anlamına gelmez. Amerika'nın istediklerini elde etmesi, etkin bir akıllı güç söylemi geliştirmesine bağlıdır. Amerikalılar kimin birinci olduğuna takılmaktan ve kendilerini pohpohlamaktan vazgeçip çeşitli güç araçlarını nasıl akıllı stratejilere dönüştüreceğini düşünmeli, sadece başkaları *üzerinde* değil başkalarıyla *beraber* güç sahibi olmayı hedeflemelidir. Güç hakkında daha net fikirlere sahip olunmasına yardımcı olmak ve sözünü ettiğimiz kapsamlı söyleme dikkat çekmek, bu kitabın hedeflerinin başında gelmektedir.

İleride Amerika'nın, Çin'in, ya da siber-çağda devlet dışı güçlerin durumu ne hale gelecektir? Bunu kimse kestiremiyor ama madem ki bu konuları konuşmaktan kendimizi alıkoyamıyoruz, o halde tartışmaya biraz daha açıklık ve stratejik vizyon getirmekte fayda var. İşte bu, "akıllı güç"tür.

FASIL I **GÜÇ ÇEŞİTLERİ**

BÖLÜM 1

KÜRESEL İLİŞKİLER BAĞLAMINDA GÜÇ NEDİR?

Bu kadar sık kullanılan bir kavram olmasına karşın, "güç" öyle ele avuca gelmeyen kaypak bir kavramdır ki, tanımlamak ve ölçümlemek şaşırtıcı derecede zordur. Kesin bir şekilde ölçmek olanaksız olsa da güç, gündelik hayatın her yerinde karşımıza çıkar. Bertrand Russel, sosyal bilimlerde gücün rolünü, fizikteki enerjinin rolüne benzetmişti. Yanıltıcıdır. Zira fiziksel anlamda enerji oldukça kesin bir biçimde ölçülebiliyor. Oysa "güç" farklı şartlar altında biçim değiştirebilir ve gelip geçici olmak gibi bir özelliğe sahip olan insanlar arasındaki ilişkilerle ilgili bir şeydir. Bazılarına göre para ekonomi için ne kadar önemliyse, güç de siyasette o kadar önemlidir. Ancak bu metafor da yanıltıcıdır. Para likit bir kaynaktır ve mübadelesi mümkündür, ne zaman isterseniz, parayla bir çok şey satın alabilirsiniz. Halbuki, belli şartlar altında belli konulara çözüm getirebilen bir güç, şartlar değiştiğinde hiç bir işe yaramayabilir. Uzmanlar, yıllar boyunca uluslararası ilişkilerde tarafların gücünü ölçmek için formüller oluşturmaya çalışmıştır. Tavsiyeleriyle Amerikan yönetiminin yüksek risk içeren kararlarında önemli rol oynayıp milyarlarca dolarlık harcamalara vesile olan bir CIA yetkilisinin soğuk savaş sırasında geliştirdiği görüşe göre gücün formülü şöyledir:

Algılanan Güç = (Nüfus + Toprak + Ekonomi + Asker) x (Strateji + İrade)

Bu formüle rakamlar yerleştirildiğinde Sovyetler Birliği'nin ABD'den iki kat güçlü olduğu sonucuna varılmıştı. Elbette artık bu formülün o kadar da etkili bir öngörü aracı olmadığını biliyoruz. Sonuçta SSCB tarihe karıştı ama ABD hala ayakta.

Bir güç dizini geliştirmek için yakın zamanda yapılan bir çalışma, kriter olarak bir ülkenin kaynaklarını (teknoloji, girişimcilik, insan, sermaye, fiziksel) ve ulusal performansını (dış politika sorunları, altyapı, fikirler) denkleme dahil etmiş ve bu etmenlerin askerî yetenekleri ve çatışma maharetini nasıl etkilediğini incelemiştir. Bu formül bize göreceli askerî güç hakkında bir fikir verse de tüm göreceli güç türlerini açıklamaya yetmez. Etkin bir askerî güç uluslararası ilişkilerde hala önemli bir kriter ama artık tek başına yetersiz.

Askerî güç ve savaş yeteneğinin, örneğin uluslararası finans veya iklim değişikliği gibi konularda pek bir kıymet-i harbiyesi yoktur. Bu hasletler devlet dışı güçler üzerinde de fazla etkili olamamaktadır. Askerî olarak ele alındığında El Kaide, Amerika'ya kıyasla bir cüce sayılır ancak terörün tesiri, emrindeki güçlerin boyutundan çok, eylemlerinin yarattığı travma ve neden olduğu toplumsal reaksiyonla ölçülmektedir. Bu açıdan bakıldığında terör zayıf olanın, rakibinin gücünü kendi lehine kullandığı dövüş sanatı *jiujitsu'ya* benzer. Zayıflık bazen önemli bir pazarlık gücü kaynağı olabilir. Örneğin bin dolar borcu olan biri fazla umursanmaz ama 1 milyar dolar borcu olanın batışı çok kişiyi etkileyeceğinden, zayıf durumda olanın elinde önemli bir pazarlık gücü oluşturur. Kuzey Kore lideri Kim Jong-İl ülkesinin param parça ekonomisi ile, koskoca Çin'i korkudan titretmektedir. Çin bilmektedir ki komşusuna yaptığı yardımları kesecek olsa, milyonlarca mülteciyi kapısında bulacaktır. Toplam güç, şartlara göre değişebilen insanî ilişkilerin bir ürünü olduğu için genel olarak kabul gören bir tanım çerçevesi içine oturtulamamaktadır.

Gücü Tanımlamak

Birçok temel fikir gibi güç de tartışmaya açık bir kavramdır. Gücün kabul görmüş ortak bir tanımı yoktur ve seçilen tanımlama, bireyin çıkarlarını ve değerlerini yansıtır. Bazıları gücü, değişiklik yaratma veya değişikliğe karşı durma yeteneği olarak tarif eder. Bazılarına göre ise güç istediğini elde etme yeteneğidir. Bu geniş kapsamlı tanım, gücün farklı toplumlar üzerine uygulanmasını içerdiği kadar doğal olayları etkileme anlamında da kullanılmaktadır. Belki de gücün sözlük anlamına bakarak işe başlamak en doğrusu; güç iş başarma kapasitesidir, sosyal bağlamda ise istediklerimizi elde etmek amacıyla başkalarını etkileme yeteneğidir. Belirli bir oyuncuyu ele alsak bile oyuncunun "neyi yapma" gücü olduğunu belirtmeden "gücü olduğunu" söyleyemeyiz. Güç ilişkisinde *kimin* (gücün kapsamı) ve *hangi hususların* (gücün etki alanı) irdelenmekte olduğunu belirtmemiz gerekir. Örneğin Papa'nın bazı Hristiyanlar üzerinde etkisi varken başka Hristiyan grupların (mesela Protestanlar) üzerinde etkisi olmayabilir. Sadık takipçilerini dahi ikna edemediği durumlar mevcuttur (örneğin doğum kontrolü). Dolayısıyla, Papa'nın güç

sahibi olduğu tespitinde bulunurken Papa ile birey arasındaki ilişkinin hangi bağlamda olduğunu da belirtmek gerekir. Pol Pot milyonlarca Kamboçya yurttaşını öldürmüştü. Bazıları bu zorbalığı, iki taraflı bir ilişkiyi içermemesi nedeniyle güç olarak nitelemiyor. Oysa, eğer güç başkalarını belli bir amaç doğrultusunda etkilemekse ve amaç salt bir sadizm ve terör uygulaması ise Pol Pot'un gücü pekâlâ sözlük anlamıyla örtüşüyor. Güç ilişkilerinde, zarar gören tarafın da düşüncesi çok önemlidir. Başkaldıran bir muhalifi öldürerek veya başka bir yolla cezalandırarak gücünü kanıtlamaya çalışan bir diktatör, bu zorbalıkla, şehit ve kahraman olarak toplumu etkileme arzusunda olan maktulün amacına hizmet etmiş olmaktadır. Gücü, amacının tersine bir durum meydana getirmiştir.

Ekonomisi büyük olan bir ülkenin eylemleri, daha küçük bir ülkede, kasıtsız da olsa zarara (veya faydaya) neden olabilir. Yani, niyet öyle olmasa bile zarar verme (veya fayda getirme) gücü vardır ancak bu, istenen sonuçları elde etme gücü demek değildir. Kanadalılar sıklıkla ABD ile yan yana yaşamayı bir fülle uyumaya benzetirler. Kanada tarafından baktığımızda Amerika'nın niyetinin ne olduğunun önemi yoktur zira o koca fil kazara şöyle bir yan dönse ezilen Kanada olacaktır. Fakat politik bir bakış açısıyla iş, istenen sonuçları elde etmekse, niyetin ne olduğu önemlidir. Politika odaklı güç kavramı, *kimin ne* alacağını ve bunun *nasıl, nerede ve ne zaman* olacağını belirten hatları çizilmiş bir bağlama dayalıdır.

İnsanlar davranış ve motivasyonla ilgili soruları, çoğunlukla karmaşık ve tahmin yürütülemez olarak algılar. Davranışsallığı benimseyen tanımlar, gücü eylemden sonra ortaya çıkan sonuçlara dayalı olarak yargılar. Ancak politika geliştiriciler eylemlerine ışık tutabilmesi adına gelecek hakkında öngörülere sahip olmak isterler. İşte bu nedenle gücü, sadece, sonuç almaya yarayan imkânlar bütünü olarak algırlarlar. Gücü imkân/kaynak odaklı olarak tanımlarsak bir ülke göreceli olarak büyük nüfusa, toprağa, doğal kaynaklara, ekonomik güce, askerî kuvvete ve sosyal düzlemde istikrara sahipse güçlüdür. Böyle bir tanımın özelliği gücün somut, ölçülebilir ve öngörülebilir görünmesini sağlamasıdır. Ne var ki, güç kavramını, istenilen sonucu elde etmeye yönelik kaynaklar bütünü olarak algılayanlar, sıklıkla eli kuvvetli olanın oyunu her zaman kazanamadığına şahit olurlar. ABD, kaynak açısından Vietnam'a göre çok daha güçlüydü ama savaşı kaybetti.

Yanlış anlaşılmasın, güç kaynaklarının önemini küçümsemiyorum. İster soyut ister somut olsun güç, bu kaynaklar/olanaklar sayesinde uygulanır. Kaynakları, istenen sonuçları elde etmeye yönelik bir alet olarak kullanmak, iyi tasarlanmış stratejiler ve üstün liderlik becerileri gerektirir. Ben buna "akıllı güç" diyorum. Ne yazık ki stratejiler çoğunlukla yetersiz kaldığı gibi liderler de sıklıkla yanlış değerlendirmeler yapıyor.

Elde bulundurulmuş kartların değeri önemli elbette ama hangi kartın hangi şartlarda oynanacağını bilmek de bir o kadar önemli. Sanayi Devrimi öncesinde petrol önemli bir kart değildi, tıpkı nükleer çağ öncesinde uranyumun da önemli bir kart olmaması gibi. Uluslararası ilişkiler üzerine kafa yoran geleneksel gerçekçilere

göre nihaî çözüm, savaş meydanında elde ediliyordu. Gelişen ve evrilen teknoloji nedeniyle, 21.yy.'da savaş, artık son kararı veren hakem olma özelliğini yitirdi.

Bunun bir sonucu olarak da birçok uzman, yanıltıcı ve çapsiz olduğu gerekçesiyle “ulusal güç unsurları” yaklaşımını bir kenara bırakıp son 50 yılda sosyoloji çevrelerinin benimsediği davranışsal ve ilişkisel yaklaşımı benimsedi. Aslına bakılırsa, şüpheciler haklı. Güç kaynakları esasen güç ilişkilerinin altında yatan soyut veya somut olanakların bütünüdür. Belirli bir güç kaynağının istenen sonuçları elde edip edemeyeceği, kullanımın tarzı ile ilgilidir. Bir arabanın beygir gücünü ve hızını bilmekle, o arabanın bizi tercihimiz olan noktaya ulaştıracağı yargısına varamayız. Belirleyici olan, şoförün arabanın gücünü nasıl kullanacağıdır. Bu benzetmeyi küresel boyuta taşıyarak şöyle bir örnek daha verelim; Çin ve Hindistan'ın yükselen gücünden bahsedilirken genellikle bu ülkelerin kalabalık nüfusları ve artan ekonomik ve askerî kaynakları kastediliyor. Oysa o kaynakların, elde edilmek istenen sonuca dönüşüp dönüşmeyeceği, bunları kullanan ülkelerin kendi yeteneklerine bağlıdır.

Peşinde olduğumuz şey kaynak değil, o kaynaklarla elde edilecek sonuçların beklentilerimize cevap verip vermediği olduğuna göre, içeriğe ve stratejilere daha fazla ağırlık vermek durumundayız. Üzerinde yeterince durulmayan çok önemli bir parametre, gücü istenilen neticeyi elde etmeye yarayan bir manivelaya dönüştürebilme stratejileridir. Farklı şartlara uyum sağlayarak sert ve yumuşak güç kaynaklarını başarılı bir şekilde birleştiren stratejiler, akıllı gücün anahtarıdır.

İlişkisel Gücün Üç Ayrı Yönü

Somut kaynaklara dayalı güçle, ilişkisel bağlamdaki güç tanımlamaları arasındaki farka ek olarak, ilişkisel gücün kendi içindeki üç ayrı yönü arasındaki farkı da görmekte yarar var: (1) değişime hükmetmek, (2) gündemi kontrol etmek ve (3) tercihleri oluşturmak. Başkalarını, başlangıçtaki tercihlerinin aksine bir davranış biçimine yöneltebilme ve onların isteklerine hükmetme kapasitesi, ilişkisel güç kavramının önemli bir boyutudur ama tek başına değil. Bir diğer boyut, başkalarının tercihlerini etkileme yeteneğidir. Bu etki sayesinde başkaları da sizin tercihlerinizi benimser duruma gelir ve onları değişime zorlamak mecburiyetinde kalmazsınız. Eski ABD Başkanlarından (ve general) D. Eisenhower bu durumu şöyle tarif eder “insanlara bir şey yaptırmak illâ emir yoluyla olmayabilir, içgüdüsel olarak sizin istediğinizi onlar da ister hale gelebilirler”. Bu işbirliğinin gücüdür. Hükmetme gücünün tersi bir yöntemdir ama onu tamamlar. Gücü dar anlamıyla uygulamak ve işbirliğine dönük bu yönünü umursamamak ülkelerin dış politikalarının kötü biçimde şekillenmesine yol açabilir.

Gücün birinci yönü, başkalarını, başlangıçtaki tercihlerinin aksine bir davranış biçimine yöneltebilmeye odaklanır. Belli bir oranda da olsa karşıdakinin seçme şansı varsa bu kez baskı unsuru öne çıkar. Birisi “ya paranı, ya canını” diyerek başınıza silâh dayarsa, seçme şansınız vardır ama azdır ve başlangıçtaki tercihlerinizle uyumlu değildir (tabii eğer niyetiniz intihar veya şehitlik değilse).

Ekonomik tedbirler biraz daha karmaşıktır. Negatif yaptırımlar (ekonomik menfaatlerin geri çekilmesi) kesinlikle baskı unsuru olarak addedilir. Başlangıçta yapmak istemediğini maddi çıkar karşılığında yapmak, kişiye önceleri cazip gelebilir ama bu çıkarların sonlandırılması tehdidi negatif yaptırımdır. Toprak ağasının fukara tarım üreticisine, “ya şunu kabul edersin, ya da hiç” diyerek önerdiği sadaka misali para, köylüye az da olsa bir seçim şansı vermektedir. Ancak önemli olan, birinin, bir başkasını, başlangıçtaki beklentilerinin aksine zorlamakta oluşu ve her ikisinin de bu gücün farkında oluşudur.

Gücün ikinci yönü gündemin çerçevesini belirleme ve bu çerçeve içinde kalmak şartıyla gündemi yazma kapasitesidir. Bu yaklaşıma göre başkalarının neyin meşru veya yapılabılır olduğuna dair beklentilerini etkilerseniz, onların başlangıçtaki tercihlerini geçersiz kılabilir ve böylece onları itip kakmak zorunda kalmadan istediklerinizi kabul ettirebilirsiniz. Gündemin çerçevesini belirlemek, istenmeyen sorunların masaya gelmesine engel olma mantığına dayanır (Sherlock Holmes muhtemelen buna, “havlayamayan köpekler teorisi” derdi).

Güçlü oyuncular daha zayıfların asla masaya davet edilmemesini sağlayabilir. Zayıf oyuncu masada kendine yer bulsa bile bütün kurallar masaya ilk oturan tarafından zaten belirlenmiş olabilir. Uluslararası para politikalarının bu yönde olduğu söylenebilir, en azından 2008 krizine kadar. Bu tarihe kadar 8’li grup (G 8) olarak götürülen işler, G 20 olarak genişledi. Gücün bu ikinci yönünün etkisi altında olanlar, herhangi bir güçle karşı karşıya olduklarının farkında dahi olmayabilirler. O güç, gündemindeki eylemleri gerçekleştirmek için baskı uygulamaya başladığında gücün birinci yönü ortaya çıkmıştır. Hedeftekilerin, gündemin meşruiyetine inanması, gücün bu çehresini, “işbirliğinin gücü” biçimine dönüştürür ki bu biraz da yumuşak gücün temelini oluşturur; yani, gündemin çerçevesini belirleyerek, ikna ederek ve pozitif çekim yaratarak, işbirliği görüntüsü altında istediğini elde etme.

Gücün üçüncü yönü taraflardan birinin, diğerinin temel inançlarını, algılarını ve tercihlerini oluşturmak veya şekillendirmek esasına dayanır. Değişime uğratılan taraf çoğu zaman böyle bir işlemde geçmekte olduğunun farkında olmadığı gibi, işlemde geçirenin böyle bir güce sahip olduğunun bilincinde değildir. Örnekleme gerekirse; delikanlı moda uygun yeni bir tişört satın alır. Amacı güzel komşu kızının dikkatini çekmektir. O delikanlı, aldığı tişörtün neden moda haline geldiğini, bunu sağlamak için ne tür pazarlama kampanyalarının yapıldığını, satışları arttırmak amacıyla yapılan karmaşık plânların varlığını bilmez ama tercihleri görünmez bir takım oyuncular tarafından biçimlendirilmiştir. Başkalarını, sizin tercihlerinizi benimseyip arzularına getirebilmişseniz, onların başlangıçtaki tercihlerini çiğnemek zorunda kalmazsınız. İşte gücün üçüncü yönü.

Gücün ikinci ve üçüncü yönlerini azımsayıp bunları gücün birinci boyutu içindeki bir detay seviyesine indirgeyenler, yaşadığımız yüzyılda giderek önemini

arttıran bu unsurların, amaçlanan hedeflere ulaşılmasına yönelik faydalarından yararlanamazlar.

Gerçekçilik ve Güce İlişkin Tüm Davranış Biçimleri

ABD siyasî kültüründe güç denince ilk akla gelen, gücün birinci yönüne dönük davranış tarzıdır. Hiçbir Amerikalı siyasetçi “yumuşak” bir görüntü vermekten hoşlanmaz. Uluslararası ilişkilerde “gerçekçilik” adı altında, kökü Makyavel’e dayanan klâsik yaklaşım biçimi hakimdir. Buna göre, uluslararası siyasette işler çıkmaza sürüklenip, ulusal güvenlik tehlikeye girdiğinde tek çıkar yol askerî güç kullanmaktır. Oysa bu yol, güç kavramını tek boyuta indirgemektir. Pragmatik ve sağduyulu gerçekçiler, güç kavramının, fikir aşılama, ikna etme, cezbetme gibi tüm boyutlarını hesaba katarlar. Klâsik gerçekçilerin bir çoğu, “yumuşak güç” kavramının işlevini çağdaş gerçekçilerin bir çoğundan daha iyi anlamışlardır.

Günümüzde yaşanan olayların ortaya koyduğu gibi, küresel ilişkilerdeki aktörler meşru devletlerden ibaret değildir. Güvenlik, elde edilmeye çalışılan yegâne sonuç olmadığı gibi istenen sonuçların elde edilmesindeki en uygun güç de zor kullanımı olmayabilir. Karmaşık ve derin uluslar ötesi ilişkilerin ve yer yer anarşinin hüküm sürdüğü günümüz ortamında, gerçekçi yaklaşım olayların bütün boyutlarını görmekte yetersiz kalabiliyor. Bu nedenle, akıllı güç stratejilerinin oluşturulması sürecinde, gücün ikinci ve üçüncü yönleri giderek daha geniş bir uygulama alanı buluyor.

İçinde bulunduğumuz iletişim çağında, ortaya çıkan sonuçların istenilen biçimde şekillenmesini, sadece oyuncuların orduları belirlemiyor. Söylemlerin de inandırıcı olması gerekiyor. Örneğin, terörizmle mücadelede, kitlelerin gönüllerine dokunan bir söylemin, sıradan insanların radikal örgütlere katılmasını önleyici bir rol oynadığı anlaşılmıştır. Yumuşak gücün önemi burada ortaya çıkıyor.

Devletler, toplumların tercihlerini etkilemek ve şekillendirmek için büyük uğraş vermektedirler. Örneğin, 1991 Körfez Savaşı sırasında sorunların çerçevesini BBC ve CNN çizdi. 2003’e gelindiğinde, Irak Savaşı sırasındaki söylemleri belirleyen El Cezire oldu. Bu propaganda mücadelesi sırasında Irak olayları “Amerikan birlikleri Irağa girdi” biçiminde de anlatıldı, “Irak, Amerikan birlikleri tarafından işgal edildi” biçiminde de. Aslında her ikisi de doğru olan bu söylemler, toplumsal tercihlerin belirlenmesinde çok farklı roller oynadı. Dünya gündeminin birkaç davetliyle birlikte sekizli bir grup (G 8) tarafından belirlenmesi bir şeydir, hepsi birbiriyle eşit konumdaki yirmili bir grup (G 20) tarafından belirlenmesi bambaşka bir şey. Bütün bu örnekler, bilgi çağı dünyasındaki politikaların içinde güç kavramının ikinci ve üçüncü yönlerinin ne kadar önem kazandığını göstermektedir.

Yumuşak Güç Kullanımına Yönelik Davranış Tarzları ve Yumuşak Güç Kaynakları

Bazı yorumcular yumuşak güç kavramının çok genişlediğini, artık havuç – sopa formülü ve askerî güç de dahil, neredeyse gücün her türünü kapsar bir hale geldiğini, bu yüzden anlamını yitirdiğini savunuyorlar. Bunlar yanılıyorlar, çünkü istenen sonuçları elde etmek için yapılan eylemler ile yöntemleri karıştırıyorlar. Yöntemlerin bir çoğu, yumuşak güç uygulamalarına katkıda bulunur ama bu, her yöntem yumuşak güç demek değildir. Sert güç “itmek”tir, yumuşak güç ise “çekmek”. Yumuşak güç, gündemin belirlenmesi sürecinde, başkalarının işbirliğinden yararlanarak onların tercihlerini etkileme yeteneğidir. İkna etmek, pozitif bir cezbedici enerji yaratarak istenen sonuca ulaşmaktır.

Para ve zor kullanımı gibi somut yöntemler sert güçle ilişkilendirilir. Buna karşın fikirler, değerler, politikaların meşruiyet algısı gibi soyut kavramlar ise yumuşak güç ögeleridir ama savaşı kazanmaya yönelik askerî güç kullanımı yöntemine katkıda bulunurlar.

Hükmetme olgusu, ileriki dönemlerde yumuşak güç oluşumuna neden olabileceği gibi (Ör. Hakim olmak sayesinde kurulabilen barışçıl kurumlar) işbirliğine dayanan yumuşak güç uygulamaları da ilerleyen dönemlerde sert güç kaynakları oluşumuna katkıda bulunabilir (Ör. Askerî ittifakların kurulması). Donanma gücü gibi bir sert güç ögesi, kullanıldığı maksada, konunun türüne ve insan algılamalarına göre, savaş da kazanabilir, gönül de (Ör. ABD donanmasının 2004 tsunamisinden sonra yaptığı kurtarma çalışmalarıyla Endonezya'nın gönlünün kazanılması).

Niall Ferguson gibi bazı tarihçiler, yumuşak gücü kültür ile özdeşleştirmiş, “kültürel ve ticari meta benzeri geleneksel olmayan güçler” şeklinde tarif ederek, “alt tarafı –yumuşak- işte!” diye aşağılamışlardı. Coca Cola içip, Nike giymeleri militanları saldırı yapmaktan alıkoymuyor elbette ama en güçlü tank birlikleri de bataklıkta hiç bir işe yaramıyor. Muhtelif güç türlerinin, hasmın davranış biçimlerinin istenilen şekli alıp almamasındaki rolü, o gücü kullananın yeteneğine göre farklılık arz eder. Suratıma oturttuğum güzel ve samimi bir gülümseme ile bana bir hoşluk yapma yönündeki isteğinizi harekete geçirebilirim ama aynı sırtık suratla annenizin cenazesinde boy göstersem bana karşı aynı hisleri beslemezsiz herhalde.

Yumuşak Güç ve Akıllı Güç

Akıllı güç, yumuşak ve sert güç yöntemlerinin etkin stratejiler oluşturulması amacıyla harmanlanması anlamına gelir. Akıllı güç, sadece Amerikalıların kullanımına özgü bir güç değildir, bu gücü küçük devletler, hatta devlet olmayan oyuncular da kullanabilir. Örneğin, beş milyon nüfuslu küçük Norveç, kalkınma yardımları ve barışçıl politikaları gibi yumuşak güç uygulamaları sayesinde imajını yüceltmiş ama NATO'nun önemli bir askerî ortağı olmaktan da geri durmamıştır. Diğer uçta, muazzam nüfusuyla Çin bulunmaktadır. Askerî ve ekonomik gücünü sürekli olarak yükseltmekte olan Çin, bir yandan da yumuşak güç uygulamalarına yatırdığı malî

kaynakları arttırarak, gücünün komşuları üzerindeki tehdit algısını hafifletmek suretiyle akıllı stratejiler geliştirmektedir.

Bazı ülkeler diğerlerine oranla çok daha büyük bir güç sahibidirler. Ama, ABD örneğinde olduğu gibi, bu gücü amaçladıkları hedeflere ulaştıracak stratejilere dönüştürmekte yetersiz kalırlar. Akıllı güç kullanımı ve gücün akıllı stratejilere dönüştürülmesi yönünde atılacak ilk adım, nitelik ve niceliksel olarak sahip olunan güç kaynaklarının tümünün bilincinde olmak ve bu çeşitlilik içinde amaçlanan hedef için en uygun olanlarını etkin biçimde harmanlayabilmektir. Dünya politika arenasında, sert ve yumuşak güçlerden hangisine sahip olmayı tercih ettiğimiz sorulsa muhtemelen sert gücü tercih ederiz. Akıllı güç, ikisine de sahip olunmasını önerir. Yumuşak gücün, askerî güçle aynı istikamette ve bir koordinasyon içinde kullanılmadığı durumlarda, askerî güç çoğunlukla amaçlanan sonuçlara ulaşamaz. 2006 yılında Savunma Bakanı D. Rumsfeld, Başkan Bush'un teröre açtığı savaş konusunda şunları söylemişti: "Bu savaşın en kritik çatışmaları Afganistan dağlarında veya Bağdat sokaklarında değil, New York, Londra, Kahire veya başka yerlerdeki televizyon stüdyolarında gerçekleşebilir". The Economist dergisinin yazdığı şekliyle; o güne kadar yumuşak güç kavramı için "yumuşak işte" deyip burun kıvıran Rumsfeld, gönülleri ve düşünceleri kazanmanın önemini anlamaya başlamıştı. Ama reklam endüstrisinin başta gelen kuralını unutuyordu; eğer ürününüz işe yaramaz bir şeyse, en iyi reklam bile onu satamaz! Rumsfeld, parçası olduğu ABD yönetiminin, ülkenin güç çeşitliliğinin doğru biçimde harmanlanması ve amaçlanan hedeflere ulaşılmasına yönelik stratejilere dönüştürülmesi yeteneğinden yoksun olduğunu da unutuyordu...

BÖLÜM 2 **ASKERİ GÜÇ**

Askerî güç denince akla tank, top, tüfek gelir. Oysa askerî olanak ve yöntemler bundan çok daha fazlasını ifade eder. Askerî yaklaşım tarzları da, sadece savaşmak ve savaşla tehdit etmek demek değildir. Savaşmak denince akla ilk gelen tanım, "devlet tarafından donatılan ve organize edilen üniformalı birliklerin, başka devletlerin birlikleriyle giriştiği çatışma" şeklinde yapılan tanımdır. 21. yy. savaşlarının bir çoğu, devletlerin birbirleriyle kapışmaları biçiminde değil, kendi içlerinde yaptıkları çatışmalar biçimindedir, savaşanlar da genellikle üniforma giymez. İçinde bulunduğumuz çağ, modern teknolojiler sayesinde tahrip ve tehdit gücü çok yüksek, devlet statüsünde olmayan küçük gruplarla yapılan savaşların öne çıktığı bir çağdır.

Kavga ve Savaş

Bundan 2500 yıl önce Thucydides¹, Melos adasını istila edip sakinlerini kılıçtan geçirmek veya onları esir almak isteyen Atinalı generallerin bunu niye yaptıklarını soranlara şöyle demişti; “Güçlüler yapacaklarını yapar, zayıflar da çilelerini çeker!”. İncil’de de “Ülkeler neden birbirlerine bu denli acımasızca saldırır?” diye sorulur. Kimine göre cevap “insan doğası”dır, kimi klâsik gerçekçilere göre “açgözlülük”, bazılarına göre ise “hükmetme hırsı”. Cengiz Han ve Hernan Cortes² gibi ünlü fatihler ise bu kavramların bir karışımı olmalıydı. Anılanlardan başka, fikirler de insanları fetihler yapmaya yönlendirir. Muhammed’in vefatından sonraki yüzyılda İslam’ın yayılması, ortaçağ Hristiyan Haçlı istilaları ve 19.yy’dan sonraki milliyetçilik ve bağımsızlık akımlarında görüldüğü gibi.

Büyük imparatorluklar ve çağdaş devlet oluşumları her ne kadar savaşlar sonucu şekil almış iseler de, baskı ve zorbalık yöntemleri tek başlarına tam hakimiyeti sağlayamamıştır. Uzun süre hüküm sürmüş olan Roma İmparatorluğu bile kendisi için tehlike arz eden barbar kavimlerin mensuplarına Roma vatandaşlığı vaat ederek onları yandaş haline getirmeye çalışmış, böylece bir yumuşak güç olanağını kullanmıştır. Orduyu beslemek zor ve masraflı bir iştir, mesafeler uzadıkça masraflar artar. Oysa eğer işbirliğine ikna edilebilirlerse, yerel insanları kullanmak daha ucuz gelir.

Teknoloji sayesinde küçük birimler, büyük toplulukları kontrol altında tutabilmişlerdir. Tüfek sayesinde işgalci bir avuç İspanyol’un Güney Amerika halklarını, sömürgecilik döneminde 100 bin İngiliz asker ve yöneticisinin 300 milyonluk Hindistan’ı denetim altında tutabilmesi buna örnektir. Ancak, başarının sırrı teknolojide değil, işgal güçlerinin yerel halkı bölmeye ve bir kısmını işbirlikçi olarak kendi yanına çekme becerisindedir. Günümüzün muhalif güçlerle mücadele doktrinleri, halkların gönül ve düşüncelerini kazanma çabalarına daha fazla önem verir şekilde değişmektedir.

Günümüzde kuvvetli bir orduya sahip olma isteği, açgözlülük ve hükmetme hırsından ziyade, güvenlik ve varlığı sürdürme amaçlarına yöneliktir. Taraflardan biri güvene dayalı olarak silâhlardan vaz geçer, diğeri silahlanmaya devam ederse, barışçıl olanın ve etrafındakilere güven duygusuyla yaklaşanının, belli bir vade içinde yok olması kaçınılmazdır. Bu bakımdan askerî güç, her durum için geçerli olmasa da, hâlâ güç türleri arasındaki en önemli olanı olarak kabul görmektedir.

Askerî Güç Kullanımı Geçen Zaman İçinde Azaldı mı?

ABD Başkanı için geleceğe dönük tahmin çalışmaları yapan Ulusal İstihbarat Konseyi, 21. yy. için bu soruya “Evet” cevabı veriyor. Sayıları bir ara 50 bine ulaşmış olan nükleer silâhlar, 1945’den bu yana kullanılmadı ama böyle olması, nükleer

¹ Thucydides (M.Ö 460-395): Peleponnes Savaşlarının tarihini yazmıştır. Bilimsel tarihçiliğin babası sayılır.

² Hernan Cortes (1485-1547): İspanya adına Meksika’yı fetheden denizci.

silâhların dünya siyasetinde rol oynamadığı anlamına gelmiyor, özellikle caydırıcılık özellikleriyle.

Milli ve sosyal nedenlerle motive olan toplumlari askerî güçle kontrol altında tutmak çok daha masraflı bir hale gelmiştir. İletişim olanaklarının gelişmesi, çeşitlenmesi ve internet uygulamaları sayesinde toplumlar kimliklerine daha fazla sahip çıkar oldular. Fransa 19.yy'da 34 bin kişilik bir askerî güçle Cezayir'i işgal etti ama 20.yy'a gelindiğinde 600 bin kişilik bir güçle dahi bu sömürgesini elde tutmayı başaramadı. Ev yapımı patlayıcılar ve araba bombaları, işgal ordularının benzeri mühimmatına oranla çok daha ucuzdur. Ayrıca, yabancı güçlerin işgali ile intihar bombacılığı arasında çok sıkı bir ilişki vardır.

Askerî güç kullanımının azalmasının bir başka nedeni de, özellikle demokratik ülkelerdeki asker karşıtlığını öngören ahlâki değerlerin yükselmesidir. Şüphesiz, bu değişim güç kullanımını tamamen sonlandırmıyor ama can kayıplarının neden olduğu tepkiler siyasetçileri, özellikle milli menfaatlerin çok gerektirmediği hallerde yabancı ülkelere askerî birlik göndermekten alıkoyuyor.

Son olarak da, dünyada askerî yöntemlerle çözülmekten başka çare bırakmayan sorunların sayısındaki azalmadan bahsedebiliriz. Örneğin 1853 yılında, Amerikalı amiral Matthew Perry Japonlara, eğer limanlarını ticarete açmazlarsa kentlerini bombalayacağını söyleyebilmişti. Bu yöntemin Amerika ile Japonya arasındaki güncel ticari sorunların çözümünde kullanılması pek de faydalı olmasa gerektir. Bugün Çin sera etkisi sorununun baş aktörüdür ve her *hafta* yeni bir termik santralı devreye almaktadır. Bu durum başka ülkeler üzerinde çok olumsuz etkiler yaratsa da kimse Çin'e füze yağdırmayı düşünmüyor. Ekonomideki küreselleşme ve ülkeler arasındaki çok karmaşık bağımlılık ilişkileri günümüzde 19.yy'da olduğundan çok ama çok farklı.

Askerî güç, uluslararası siyasetin önemli bir unsuru olmaya devam etmekle birlikte, karşılıklı ekonomik bağımlılıklar, iletişim ve beynelmilel kurumlar, bazen askerî güce göre daha etkin bir rol oynar hale gelmiştir. Bir devlet mekanizması olarak askerî güç işlevsiz kalmış değildir. Terör örgütlerine ev sahipliği yapan Taliban hükümetinin ABD güçlerince devrilmesi, İngiliz ve ABD güçlerinin Saddam rejimini bertaraf etmesi olaylarını, askerî gücün önemini koruduğuna örnek olarak gösterebiliriz. Her iki olayda da devletlere karşı girişilen bu savaşlar nisbeten kolaylıkla kazanılmış olsa da, muhalif güçlere karşı barışın kazanılması kolay olamamaktadır. Askerî güç bulundurmanın maliyeti ve etkinliğinde meydana gelen değişimler, bu konudaki hesapları geçmişe göre çok daha karmaşık hale getirmiştir.

Savaş Olgusunda Meydana Gelen Biçimsel Değişiklikler

Savaş ve askerî güç kullanımı belki azaldı ama yok olmadı, sadece şekil değiştirmekte. Olan, savaş meydanı ve cephe kavramlarının tarif edilebilir bölgeler olmaktan çıkması, sivil / asker ayırımının giderek birbirine karışmasıdır. Orta çağlarda savaşlar ancak birkaç bin kişiyle yapılıyordu. 20.yy'da gerçekleşen iki dünya

savaşında, 7 ulus, 100 milyondan fazla askerini harbe soktu. Topyekûn savaş niteliğine bürünen çatışmalarda 45 milyon insan öldü, bir kıtanın büyük bir bölümü harabeye döndü. 6 Ağustos 1945’de atılan atom bombasıyla her şey sonsuza dek değişmiş oldu. Topyekûn savaş döneminin sonuna gelmişti. Ne var ki, silahlı çatışmaların sonu gelmedi. Sadece devletlerin birbirleriyle doğrudan giriştiği çatışma sayısı giderek azaldı. 1990’lara gelindiğinde savaşların çoğu devletler ile silahlı devlet dışı güçler arasında gerçekleşir oldu. Bu gruplar; muhalifler, teröristler, militanlar ve suç örgütleri şeklinde örgütlendiler, kendi aralarında işbirliğine girenler de oldu. Örneğin, Kolombiya’nın devrimci silahlı güçleri, uyuşturucu kartelleriyle birlikte hareket etti, Afganistan’daki Taliban grupları da uluslararası El Kaide terör örgütüyle.

Bu tür gruplar, çatışmayı; şiddete dayalı, belli bir düzeni olmayan operasyonlarla yerel halkları baskıyla kontrol altında tutma yöntemi olarak benimsemişlerdir. Zayıf devletlerin, buldukları toprakları yönetme becerisi ve meşruiyetindeki zafiyetlerinden istifade ederler. Kuzey İrlanda ve Balkanlarda komutanlık yapmış İngiliz general Rupert Smity bu durumu “halklar arasındaki savaş” olarak tanımlar. Bu savaşlar çok ender olarak bildiğimiz savaş meydanlarında, geleneksel askerî güçler tarafından sona erdirilir. Bunlar, konvansiyonel silâhların, yasa dışı taktiklerin, terörizmin ve kriminal davranışların birbirine karıştığı hibrit savaşlardır. Yoğun nüfusun yaşadığı Lübnan’da 2006 yılında yaşanan, bilahare Gazze’de Hizbullah ile İsrail arasında gerçekleşen savaş böyle bir savaştı. Her cep telefonunda bulunan kamera ve her bilgisayarda kullanılan Photoshop sayesinde , çatışma süresi boyunca bilgi savaşı da üst düzeydeydi. Bazı teorisyenler, savaşın bu yeni biçimini “asimetrik savaş” olarak tanımlamıştır.

Sovyetlerin dağılmasından sonra geleneksel savaş yeteneği açısından “simetri” ciddi biçimde ABD lehine bozuldu. Amerikan ordusu üstün hava gücü sayesinde neredeyse hiç kayıp vermeden Çöl Fırtınası (Irak) ve Kosova operasyonlarını tamamladı. Bu güçle başa çıkılamıyacağını anlayan hasım taraflar ise, içinde elektronik, diplomatik, ekonomik, sibernetik, taşeron terör unsurları da dahil, belirgin hiçbir kuralı olmayan “sınırsız savaş” stratejisini geliştirdi. Aslında, asimetrinin üstesinden gelebilmek için geleneksel olmayan taktiklerin kullanılması hiç de yeni bir şey değildir. Bundan 2 bin yıl önce Sun Tzu³, en iyisinin, hiç savasmadan kazanmak olduğunu söylemişti. İşte bu kuramı yasal devletler kadar terörist oluşumlar da bilmektedir.

Terörist taktikler büyük güçleri hırpalamayı öngörür. Eylemleri, sert tepkileri tahrik eder, güçlünün intikam amacıyla uyguladığı sertlik ise bizzat kendi imajını zedeler. Nitekim, Osama bin Ladin’in tahrik tuzağına düşen ABD, uyguladığı sertlikle tüm Müslüman dünyasındaki müttelikliklerini zayıflatmıştır.

ABD, savaşların değişmekte olduğunu kavramakta yavaş kalmıştı. Donald Rumsfeld’in 2001 yılında Savunma Bakanı olmasıyla yeni teknolojilere büyük yatırım

³ Sun Tzu: Dünyanın en eski askerî strateji ve uluslararası ilişkiler çalışması olarak bilinen “Savaş Sanatı” adlı eserin Çin’li yazarı

yapılarak değişimler yakalanmaya çalışılmış ve doğru da yapılmıştı ama yanlış olan bunun yeterli olacağını düşünmekti. Max Boot⁴ savaş alanındaki teknolojik gelişmeleri dört kategoriye ayırır; barut devrimi, 19. yy. Yıl Sanayi Devrimi, 20. yy. Başlarındaki ikinci Sanayi Devrimi ve içinde bulunduğumuz Bilişim Devrimi. Boot'a göre tarih, süper güçlerin bu devrimleri ıskalama örnekleriyle doludur. Moğollar Barut Devrimini, Çinliler, Türkler ve Hintliler Sanayi Devrimini, İngilizler ve Fransızlar ikinci Sanayi devriminin önemli bir bölümünü ve Sovyetler de Bilişim Devrimini ıskalamışlardır. Sonuçlar ortada.

Öte yandan teknolojiye gereğinden fazla bel bağlamak da pahalıya patlayabilir. Teknoloji, iki yanı keskin kılıç gibidir, istenilmeyen kişilerin eline geçmesi ve üreteni vurması çok büyük bir olasılıktır. Nitekim Amerikalılar, 2009 yılında düşman bilgisayar korsanlarının (hacker) 30 dolarlık basit bir düzenele insansız hava aracı Predator'ların yazılımlarını berbat ettiklerine hayretle şahit olmuşlardı. Araba bombalarının, akıllı bombalara kök söktürdükleri de unutulmamalı. 2006 yılına gelindiğinde, general D. Patreus önderliğinde geliştirilen, isyancı unsurlarla mücadele talimnamesinde öncelik listesinin tepesine, düşmanı yok etmek yerine sivil halkı korumak konulmuştu. Artık gerçek savaş, muhalif "balık"ların, sivil "deniz"lerde yüzmesini engellemek biçiminde gerçekleşecekti. Aslanan, insanların gönüllerini ve düşüncelerini, yumuşak güç yöntemleriyle kazanmaktı. Ne var ki, bu yöntemlerin maliyeti, sürdürülebilirliği ve etkinliği, Batı kamuoyunun bazı şüpheçileri tarafından sorgulanmaktadır. Bir Afgan savaşçının söylediği gibi; "Saat sizin kolunuzda ama zaman bizim!".

Kültürel muhafazakârlık, güvensizlik, sivil kayıplar ve yolsuzluk kültürü, yumuşak güçle kalpleri ve zihinleri kazanmayı zorlaştırmaktadır. Bir RAND raporu şu cümlelerle sonlanır: "İslamî muhaliflerle savaşımdaki en büyük zafiyet Amerikan ateş gücünün sınırlı olması değil, İslamî zorbalığa alternatif olma iddiasındaki rejimlerin yeteneksizliği ve meşruiyetten uzak oluşları, yâni bizzat kendileridir".

Dört yılda bir yayınlanan Pentagon Savunma Eleştirileri Raporu'nun 2010 nüshasında, devletler arası savaşın yanı sıra, ulusal güvenlik açısından tehdit oluşturan açık deniz korsanliğı, nükleer silâhların yayılması, uluslararası suç, uluslar ötesi terörizm, ve doğal âfetler gibi olgulara karşı doktrinler geliştirilmektedir. Buna göre teknolojinin gücü fazla abartılmamalı, özellikle kara savaşları açısından teknolojik yeteneğin, geleneksel savaş yöntemlerinin yerini alacağı varsayılmamalıdır. Bu görüş, birliklerin nasıl bir eğitimden geçirilmesi gerektiği ve kısıtlı mali kaynaklardan savunma bütçesine ne büyüklükte bir pay ayrılması gerektiği gibi soruları çok karmaşık bir hale getirmektedir.

⁴ Max Boot (1969): Milliyetçi bir Amerika'lı askerî tarih uzmanı.

Askerî Olanaklar Davranış Tarzlarını Nasıl Etkiler?

Askerî planlamacılar, sürekli olarak ülkesel güç kaynak ve yeteneklerini hasım ülkelere mukayese ederler. Nüfus, bütçe, askerî altyapı, silâh envanteri, organizasyon, yenilikçilik gibi bir dizi unsur, enine boyuna incelenir. Ancak tüm uzmanların üzerinde anlaştığı bir konu vardır ki o da, tüm imkânların kullanılmasına karşın uygulamada karşı tarafın tutum ve tavrında istenilen değişiklikleri meydana getirilemiyorsa, bu yetenekler bir işe yaramamış demektir. Kaynak ve olanakları, amaçlanan sonuçların alınmasına dönüştüren stratejiler, akıllı askerî güç kavramının anahtarıdır.

Askerî olanaklarla güç kullanımı, dört farklı tarzda uygulanır; (1) Fiziki olarak çatışmak ve tahrip etmek, (2) Baskı içeren siyaset sürecinde tehdit unsuru olarak kullanmak, (3) Barışın korunup sürekli kılınması ve koruma şemsiyesi altına alma vaadiyle yandaş edinmek, (4) Bu gücü muhtelif yardımlara dönük olarak kullanmak. Bu uygulamaların başarısı, gücün hedef toplumlar üzerindeki etkisini doğru hesaplamaktan geçer. Çünkü seçilen stratejinin doğruluğuna bağlı olarak sonuç “kabullenme” de olabilir “direniş” de.

Çatışma

Çatışmanın başarısı, yetenek ve meşruiyet ile bağlantılıdır. Asker sayısı, donanım, teknoloji, eğitim, malî kaynaklar gibi ölçülebilen unsurlar kadar bu unsurların doğru biçimde kullanımına yarayan stratejik bilgi, sağlam doktrinler, siyasi inançlar konusunda derinlemesine bilinç gibi yetenekler de, gücün bu tarz uygulanmasındaki başarıya etki eder. Tanrı, sadece daha büyük birliklere sahip olanın yanında değildir. Uzun süreli savaşlarda fazla bir başarı şansları olmasa da küçük uluslar dahi çatışma yeteneklerini etkinlikle kullandıklarında düşmana kolay lokma olmaktan korunabilmektedirler. İsviçre ve Singapur buna örnektir. Meşruiyet ise daha bulanık bir alandır zira sübjektiftir, çeşitlilik arz eder ve evrensel bir nitelik taşıdığına ender rastlanır. Ancak gerek hedef alınan toplum, gerekse üçüncü taraflar nezdindeki meşruiyet algısı, hedefin nasıl bir tepki vereceği (çabuk bir teslimiyet mi, çatışmaların uzaması mı?) ve güç kullanımının bedelinin ne olacağı ile ilgilidir. Meşruiyet algısını BM’deki siyasi manevralar, sivil toplum örgütleri, medya tarafından takınılan tavır, internetteki sosyal paylaşım platformları ve cep telefonları da çok etkiler. 2003 Irak savaşının hemen sonrasında ABD lehine oluşan meşruiyet algısının bilahare, yağmaların, mezhep kavgalarının önlenememesi sonucunda nasıl tersine döndüğü unutulmamalıdır. Ebu Gureyb cezaevi olayları gibi deneyimler, zamanla doğa içerisinde yok olup giden nesnelere benzemiyor. Öldürülen direnişçi sayısı, tahrip edilen altyapı nedeniyle 2006 yılındaki Hizbullah – İsrail çatışması da benzer şekilde, başlangıçta İsrail’in üstünlüğü olarak algılanmıştı ama TV benzeri iletişim kanallarının akıllıca kullanımı sonucu dünya kamuoyunda, İsrail’in saldırganlığı ve Hizbullah’ın zaferi olarak tescillendi.

Rusya istediği kadar Gürcistan'a yaptığı gibi NATO'nun, Kosova'ya yaptığından farklı olmadığını savunsa da (ikisinin de BM onayı yoktu) Kosova'da yapılanın meşru, kendi yaptığı gibi gayrimeşru olduğu algısını değiştiremedi. Savaş teorisi bize, çatışmanın nedeni kadar, çatışmada kullanılan yöntemlerin de meşruiyetin oluşmasında etkin olduğunu hatırlatmaktadır.

Baskı siyaseti

Askerî gücün siyasi bir baskı aracı olarak kullanılması, tehdidin inanılabilirliğine ve bedeline bağlıdır. Güç kullanma tehdidi, dayatma veya caydırma amaçlı kullanılabilir. Tehditlerin kof çıkması, direnişi güçlendirdiği kadar, sonucun ne olacağını bekleyen üçüncü tarafları da olumsuz etkiler. Donanmaların okyanuslarda bayrak dalgalandırması, ulusal bayramlarda görkemli geçit törenleri yapılması, baskı siyasetinin klâsik örnekleridir. Yakın geçmişte Çin'in dünya yörüngesinde kendisine ait bir uyduyu patlatıp yok etmesi, ABD'nin uzayın tek hakimi olmadığı yolunda bir hatırlatmaydı.

Koruma

Askerî gücün müttefik ülkelere koruma sağlama amaçlı kullanılması da uygulanan stratejilerin inandırıcı olmasını gerektirir. 2009 yılında Rusya'nın yaptığı geniş çaplı bir tatbikat sırasında ABD donanmasının Baltık denizinde dolanması, çevre ülkelere "korkmayın yalnız değilsiniz" mesajı veriyordu. Korumanın derecesi, koruyanın bölgedeki çıkarlarının çapıyla orantılıdır. Amerika'nın, Japonya ve Kore'de kara birlikleri bulundurması, bir çatışma durumunda can kayıplarının göze alındığının ifadesidir ki bu da diplomatik sözlerle sağlanabilecek inandırıcılıktan çok daha fazladır.

NATO benzeri askerî ittifaklar, ABD'nin sert güç kullanma yeteneğini artırdığı kadar kurulan ilişkiler ve yaratılan cazibe ortamı sayesinde yumuşak güç anlamında da kapasitesini yükseltmiştir. Bu iki gücün birleşmesi ise soğuk savaş döneminde Atlantik bölgesinde istikrarın ve ekonomik refahın sağlanmasına yaramıştır. Buna mukabil, ABD'nin S. Arabistan'a sağladığı koruma, resmi bir ittifak mahiyetinde olmayıp dar kapsamlı pazarlıklar çerçevesinde belirlenen milli çıkar edinimine yönelik bazı garantilerden ibarettir. Ortaya çıkardığı yumuşak güç kısıtlıdır ama yine de Suudi enerji politikalarının, ABD çıkarlarına uygun biçimde şekillenmesine yaramıştır.

Çatışma bölgelerinde sağlanan ateşkesin korunmasına yönelik olarak kullanılan askerî olanaklar da sert ve yumuşak güç unsurlarını barındırır. Başarısı ise bu unsurların kullanımında gösterilecek hassasiyet ve beceriyle ilgilidir.

Yardımlar

Askerî güce, yabancı orduların eğitilmesi, müşterek tatbikatlar yapılması, insanî yardımlar sağlanması ve doğal felaketlerle baş edilmesi bağlamında da baş vurulabilir. Bu tür uygulamalar hem sert, hem yumuşak güç kapasitelerinin yükseltilmesi bakımından yararlıdır. Örneğin ABD ordusu, Irak ve Afganistan ordularını eğitme sürecinde, kendisi de isyancılarla mücadele konusunda çok şey öğrenmiştir. Bu eğitimler sırasında belli sempati ortamı yaratılabilirse bu, silahlı kuvvetlerin yumuşak güç oluşturması anlamına gelir.

Öte yandan, askerî olanaklar, hem sert hem yumuşak güç üretebilir. Önemli olan, kaynağını barış severlikten, yetenekten, meşruiyet ve güvenden alan yumuşak gücün, sert güçle birlikte, doğru stratejiler çerçevesinde harmanlanması ve sonuçta ortaya akıllı askerî gücün çıkarılmasıdır.

Askerî Gücün Geleceği

Obama, 2009 yılında aldığı Nobel Barış Ödülünü kabul konuşmasında şunları söylemişti: “Kendi yaşam sürecimiz içerisinde şiddet dolu çatışmaları önlememizin mümkün olamayacağını kabullenmek zorundayız. Öyle zamanlar gelecektir ki, uluslar bazen tek başlarına, bazen bir ittifak halinde hareket ederek güç kullanmayı sadece gerekli görmeye kalmayacak, bunu bir ahlâkî mecburiyet olarak uygulayacaklardır”. 21.yy’da, önceki çağlara göre devletler arası savaşlarla birlikte iç savaşların da azaldığını göreceğiz. Ama mantıklı uluslar, savaş tehdidine karşı pahalı sigorta poliçeleri satın almaya devam edecekler ve ana sigortacı da ABD olacaktır.

Askerî güç en alt düzeyde de olsa (normlar, kurumlar, ve ilişkilerle birlikte) dünya nizamının sürmesini mümkün kılmaya devam edecektir. Askerî güç, sağladığı güven duygusu yönüyle oksijene benzer, iyice azaldığında gerçek önemi anlaşılır. İhtiyaç anında yokluğunun önemi öylesine ortaya çıkar ki, geride kalan her şey teferruattır.

BÖLÜM 3 ***EKONOMİK GÜÇ***

Soğuk savaşın sonunda bazı düşünürle “jeopolitiğin” yerini “jeoekonomi”nin aldığını söylediler. Havuçlar sopalardan daha önemli konuma gelmekteydi. 19. yy. Liberalleri, ticaret ve finans alanında gelişen karşılıklı bağımlılığın savaşları gereksiz hale getireceği görüşünü savunuyordu. Buna cevap gerçekçilerden geldi; 1914’de İngiltere ve Almanya birbirlerinin ana ticaret ortağı idiler ama bu, küresel bir ekonomik entegrasyon sağlama idealinin yarım yüzyıl ötelenmesine yol açan muazzam bir yangını önleyemedi. Bunlara göre piyasaların bir düzen içinde işleyebilmesi için siyasi bir yapı gerekiyordu. 19.yy’da “serbest ticaret” diye anılan kavram, büyük ölçüde donanmanın gücüne yaslanmaktaydı. Ne de olsa, askerî güçle sonuç alma süreci, piyasaların işleyiş sürecine göre daha hızlı ve etkiliydi.

Her iki tarafın da haklı olduğu yönler vardır. Eğer niyetiniz katırı suyun başına götürmekse havuç, sopaya göre daha etkilidir ama niyetiniz katırı sahibinin elinden almaksa silâh daha çok işe yarayabilir. Siyaset dünyasında silahlı kuvvetler “gücün nihaî biçimi” olarak tanımlanır, böyle bir güce sahip olmaksızın ancak canlı ve sağlıklı bir ekonomiye sahip olmakla mümkündür.

Büyük ve başarılı bir ekonomi sadece sert güç olanakları sağlamaya değil, yarattığı çekim alanıyla, yumuşak güç olanakları sağlamaya da yarar. Gerek sert gücün, gerekse yumuşak gücün dayandığı temel ekonomik unsurlar, GSYİH'nın büyüklüğü ve kalitesi, kişi başı milli gelir, teknolojinin seviyesi, doğal kaynaklar ve insan kaynakları, piyasalar için gerekli olan yasal ve siyasal kurumlar, ayrıca ticaret, finans ve rekabet gibi özel alanlara yönelik imkânlardır.

Serbest piyasa şartlarında, taraflar arasında özgürce yapılan bir pazarlık sonucu gerçekleşen alışveriş, her iki taraf için de, mutlak çıkar anlamında kazançlıdır. Ancak siyaset aleminde mutlak kazancın ötesinde dolaylı kazançlar önem kazanır. Örneğin, Fransa, 19.yy'da Almanya ile yaptığı ticaretten çok memnundu ve iyi kazanıyordu ancak bu alışverişten Almanya da kazanıyor, giderek zenginleşiyor ve askerî gücünü artırıyordu. İşin bu yönü Fransa'nın hiç hoşuna gitmiyordu doğal olarak. Ekonomik büyüme, paylaşılacak pastayı genişletir ama hangi tarafın daha büyük dilimi alacağını görece güçler tayin eder.

Ülkelerin piyasaları yapılandırmak amacıyla baş vurduğu uzun enstrümanlar listesinde, gümrük vergileri, kotalar, yasal yaptırımlar, döviz kurlarının manipüle edilmesi, doğal kaynakların kullanımını kartelleştirmek, kalkınma yardımları gibi unsurlar bulunur. Ama ekonomik gücü kullanma amaçlı politikaların en önemli boyutu, başkalarını kendine, onlara duyduğu ihtiyaçtan daha fazla muhtaç hale getirebilmektir.

Karşılıklı Ekonomik Bağımlılık ve Güç

Ülkeler piyasa dinamiklerinin itmesiyle birbirlerine bağımlı hale geldikçe bu bağımlılığı o şekilde yapılandırmaya çalışırlar ki müşterek çıkarların daha büyük bir bölümü kendi taraflarında kalsın ve böylece başka maksatlar için kullanabilecekleri güç türleri artsın. “Karşılıklı Bağımlılık” kavramı içinde kısa süreçte “hassasiyetler”, uzun süreçte “savunmasız kalmak” bağlamları bulunur. “Hassasiyet”, bir tarafta meydana gelen değişimlerin, diğer tarafı hangi hızda etkilediği ile ilgili bir konudur. 2008 yılında New York'da Lehman Brothers'in batışı, dünya piyasalarını çok kısa süre içinde etkilemişti. Hassasiyetin yüksek seviyede olması ile savunmasız kalmak aynı şeyler değildir. “Savunmasız Kalmak” karşılıklı bağımlılık sistemi içerisindeki yapısal değişikliklerin taraflara ödettiği görece bedel ile ilgilidir. Savunmasız bırakmak, hassas hale getirmeye oranla daha büyük bir gücü ifade eder. ABD, 1998 yılında Doğu

Asya'da meydana gelen krizlere karşı hassastı ama savunmasız kalmadı çünkü güçlü bir ekonomik yapısı vardı, büyüme hızı % 0,5 düştü, o kadar. Öte yandan Endonezya aynı kriz sırasında küresel ticaret ve yatırım alışkanlıklarındaki değişime karşı hem hassastı hem de bu değişimler nedeniyle savunmasız kaldı, ekonomisi ciddi çöküş yaşadı, bu da siyasi çatışmalara yol açtı.

“Simetri” karşılıklı bağımlılığın nispeten dengeli olduğu durumları ifade eder. Daha az bağımlı olmak bir güç kaynağına sahip olmak demektir. Ekonomik gücün önemli bir boyutu karşılıklı bağımlılığın simetrisini kendi lehine bozabilmektir. 1980’lerde Başkan Reagan vergileri düşürüp harcamaları arttırmıştı. ABD, bütçe açıklarını yamamak için Japon sermayesine muhtaç hale geldi. Bazılarına göre bu durum Japonya’ya ABD karşısında muazzam bir güç kazandırmıştı. Ancak Japonya Amerika’ya borç vermeyi durdursa, bu ülkedeki ekonomi sarsılacak ve bundan ABD’deki Japon yatırımları da olumsuz etkilenecekti. Amerikan ekonomisinin yarı büyüklüğündeki Japon ekonomisi de ihracat açısından ABD piyasalarına muhtaçtı. Kısacası birlerine ihtiyaçları vardı ve bundan yararlandılar. Benzeri bir durum bugün Çin’le Amerika arasında yaşanıyor. Çin’in 2,5 trilyon dolarlık muazzam bir döviz rezervi bulunuyor. Bunun büyük bir bölümü ABD hazine bonolarına bağlı. Bu Dolarların satışı halinde Amerika’nın dizleri üzerine çökeceği söyleniyor ama düşen dolar fiyatları Çin’in rezervlerinin değerini de düşürür. Ayrıca ABD ucuz Çin mallarını almak konusunda eskisi kadar iştahlı olmaz, malını satamayan Çin’de işsizlik sorunları çıkar, bu da siyasi karışıklıklara yol açar. Özetle ABD dizleri üzerine çökebilir ama Çin yerlerde sürünür.

2010 yılında Amerika’nın Tayvan’a silâh satması Çinlileri kızdırdı. Tepki olarak ABD Hazine Bonolarının satışı gündeme geldi. Çin’de kimse bu öneriye kulak asmadı. Döviz rezervlerinden sorumlu Çinli yetkili durumu şöyle özetledi: “Çin’in ABD bonolarına yatırım yapması benimsemiş olduğumuz bir piyasa üslubudur, bunu siyasileştirmek istemiyoruz.”

Her şeye rağmen denge, istikrarın güvencesi değildir. Beklenmeyen sonuçlar doğuracak yol kazaları her zaman mümkün olduğu gibi, ülkelerin savunmasız kalmama adına yaptıkları manevralar da tehlike arz eder. Ekonomik gücün önemli bir unsuru döviz piyasalarındaki simetri bozukluğudur çünkü ticarî hayat ve para piyasaları üzerinde derin etkileri vardır. Döviz piyasalarının manipülasyonundan önemli bir parasal güç doğar. Çin Yuanı’nın konvertibilitesini kısıtlı tutmaktadır. Amacı, iç pazarına yönelik kararlarını, uluslararası döviz piyasalarının dikte ettiği şartların etkisinden kurtarmaktır. Bu Çin’e rekabet üstünlüğü sağlamaktadır.

Ülke parasının, uluslararası rezerv dövizini olarak kullanılması o ülkeye önemli bir güç katar. 1998’deki Doğu Asya krizinin aşılması için IMF’nin Endonezya ve Güney Kore’ye dayattığı şartlara bir bakın, bir de 2008 malî krizi sırasındaki duruma uyum sağlama sürecindeki ABD’nin elinin rahatlığına. Bu rahatlık, ABD’nin bütün dış borçlarının kendi milli para birimine dayalı olmasından kaynaklanıyordu. Dünya rezervlerinin büyük bölümünü oluşturan para birimi hangi ülkeninse o ülkenin büyük

bir dayatma gücü var demektir. Örneğin Süveyş problemi nedeniyle Fransa ve İngiltere'nin 1956 yılında Mısır'ı işgal etmeleri, İngiliz Sterlinini malî piyasalarda krize soktu. ABD, Süveyş'ten çekilmesi şartıyla Sterlini destekleyeceğini söyleyince bu iş İngiltere'nin hiç hoşuna gitmedi ama söyleneni yapmaktan başka bir çaresi de yoktu.

Amerika'nın askerî gücü, parasına duyulan güvenin ana nedenidir. Güven duyulan para değerlidir, bunun da bazı bedelleri vardır. Örneğin Dolar'ın dünya piyasalarındaki hakimiyeti, rekabet dezavantajı nedeniyle malını ihraç etmekte zorlanan Amerikalı üreticiyi fazlasıyla üzmektedir. Ama görünen odur ki, ABD ekonomisinin büyüklüğü, para piyasalarının genişliği ve derinliği nedeniyle Dolar en azından gelecek on yıl veya daha uzun bir süre boyunca dünya rezerv parası olma özelliğini koruyacaktır.

ABD bütçe açıklarının Çin döviz rezervleriyle kapatılması biçimindeki asimetrik dengenin değiştirilmesi anlamında her iki taraf da fazla bir acele içinde gözükmemekle birlikte ABD, Çin'in uluslararası forumlardaki etkinliğinin kontrollü bir biçimde yükselmesine göz yummaktadır.

Doğal Kaynaklar

Zengin doğal kaynaklara sahip olmanın, büyük ekonomik güce sahip olmakla eş anlamlı olduğu düşünülür. Oysa doğal kaynak fukarası Japonya'nın zenginliği, bu varsayımı çürütüyor. Doğal kaynakların azlığı, bir ülkenin düşük ekonomik güce sahip olduğuna dair yeterli bir gösterge değildir. Mesele, ülkenin savunmasız olup olmadığıyla ilgilidir. Bu ise, doğal kaynak konusu ürünün alternatifi olup olmadığına, tedarik kaynaklarında çeşitliliğin sağlanabilip sağlanamadığına bağlıdır.

1970'li yıllarda bazı teorisyenler, ABD'nin 13 temel sanayi girdisini teşkil eden maddeler konusunda savunmasız kalabileceği alarmını verdi. ABD, alüminyum, krom, manganez ve nikel ihtiyacının %90'ını ithal etmek zorundaydı. Bunların üreticileri, petrolcülerin örneğinde görüldüğü gibi kartelleşebilirlerdi. Ama takip eden yıllarda fiyatlar yükseleceğine düştü! Teorisyenler, sanayideki girdilere alternatif olabilecek başka girdilerin de kullanılabilme olasılığını ve teknolojik ilerlemenin yaratacağı faydaları doğru hesaplayamamış ve tahminlerinde yanılmışlardı.

Petrol, Gaz ve Ekonomik Güç

Gerek siyasi, gerekse ekonomik anlamda petrol dünyanın en önemli ham maddesidir ve 21. yy. boyunca da öyle kalmaya namzettir. Her ne kadar artıyor olsa da Çin'in %8'lik tüketimine karşılık ABD, dünya petrolünün % 20'sini tüketmektedir. Bilinen 1 Trilyon varillik rezerv nedeniyle petrolün yakın bir zamanda tükeneceğini düşünmek yersizdir ama bu rezervlerin % 66'sının Basra körfezinde olması, bu bölgedeki istikrarın dünya ekonomisi açısından önemine işaret eder.

1960'larda, petrol ticareti, büyük tüketici ülkelerin hükümetleriyle yakından ilişkili özel bir oligopol'un elindeydi. Ağırlıklı İngiliz ve Amerikan menşeli 7 büyük şirket (bunlara 7 kız kardeş denilirdi) tüketimin fazla olduğu zengin ülkelerdeki talebe göre arzı düzenlerdi. Fiyat da bu zengin ülkelerdeki şartlara göre oluşurdu. Askerî anlamdaki güçlü ülkeler petrol piyasasındaki bu dengesiz yapıyı korumak için zaman zaman müdahalelerde bulunurdu. Örneğin, 1953 yılında millileştirme yanlılarının İran Şahını devirmeye yönelik teşebbüsü, İngiliz ve Amerikan güçlerince üstü örtülü bir biçimde önlendi.

1973 petrol krizinden sonra, zengin ülkelere nispeten zayıf ülkelere doğru muazzam bir güç ve zenginlik transferi oldu. Ne miktarda üretim yapılacağı bizzat üretici ülkeler tarafından belirlenmeye başlanınca, fiyat oluşumunda da bu ülkeler daha fazla söz sahibi olur bir konuma geldiler. Bu değişim genellikle, petrol üreticisi ülkelerin OPEC çatısı altında gruplaşmasına bağlandı ama OPEC 1960 yılında kurulmuştu, oysa değişimler 1973 yılında meydana geldi. Bu zamanlamanın nedeni, OPEC ülkelerinin yarısının, ancak 1973'de bağımsızlıklarına kavuşmasıdır. Bu tarihe kadar Avrupa ülkelerinin sömürgesi idiler.

Milliyetçiliğin yükselmesiyle, askerî müdahalelerin de maliyeti yükseldi. İngiltere ve ABD'nin 1953 yılında İran'a yaptıkları müdahalenin maliyeti nispeten düşüktü, 1979 İslam devriminden sonra bu ülkeye yapılacak bir müdahalenin maliyeti, altından kalkılamayacak boyutta olurdu.

1956 ve 1967 yıllarında Arap ülkelerinin uygulamaya çalıştığı petrol ambargosu başarılı olamadı çünkü, oluşan arz açığını ABD kendi kaynaklarıyla kapatabiliyordu. 1971'de ABD'nin üretim kapasitesi zorlanmaya başlayıp ithalat başlatılınca, petrol piyasalarındaki hakimiyet S. Arabistan ve İran gibi ülkelere geçti. ABD artık, petrol darlığına düşen ülkelerin başvurabilecekleri son çare tedarikçisi olma özelliğini yitirmişti. Bu dönemde 7 kız kardeş, önemini büyük ölçüde kaybetti.

İlk başlarda, sermaye, teknoloji ve pazarlama gücü açılarından tekel olma konumundaki çok uluslu şirketler, doğal kaynakların bulunduğu fakir ülkelere giderler ve yaptıkları anlaşmalarla hizmetleri karşılığında aslan payını alırlardı. Zaman içerisinde, fakir ülkeler paylarını arttırmanın peşine düştüler. Monopollerin çıkıp gitme tehditleri önemini yitirmişti zira geçen zaman içinde malın esas sahipleri işi kendileri yapabilir seviyeye gelmişti. Çok uluslu şirketlerin petrol rezervlerini kontrol etme oranı günümüzde % 5'lere kadar düşmüştür, % 95 devlet şirketleri tarafından yönetilmektedir.

Piyasalarda fiyat ve talebin düştüğü dönemlerde, güçlü kartellerin üretim kotaları konusunda hileye başvurmak gibi bir özellikleri bulunur. 1973 Orta Doğu Savaşı, OPEC'e gücünü gösterme fırsatı verdi. Arap ülkeleri 1973 savaşı sırasında arz kaynaklarını kesti. Bu dönemde ABD'nin Basra Körfezindeki polisliğini yapmakta olduğu sanılan İran Şahı, bir anda fiyatları dört misli arttırdı, OPEC ülkeleri de onu takip etti. Kriz öyle bir noktaya tırmandı ki, dönemin ABD Dışişleri Bakanı H. Kissinger, eğer boğazı daha fazla sıkılırsa askerî güç kullanımının kaçınılmaz hale

geleceğini söylemek zorunda kaldı. Üretim %15 oranında kısılmış, Arap ambargosu nedeniyle Amerika'ya giden petrol %25 azalmıştı. Bunun üzerine Venezuela ve Endonezya petrolü devreye girdi. Arz talep dengesi nisbeten sağlandı. Zengin ülkelerin talebinin sadece %7-9'luk bir bölümü karşılanamamış oldu. Bu, bir "boğulma" noktasının çok uzağındaydı. Piyasa oyuncuları, esas itibariyle kendi çıkarlarının peşindeyken, istikrarı dolaylı olarak sağlamışlar, ekonomik çatışmanın, silahlı çatışmaya dönmesini önlemişlerdi.

1973 yılındaki dönüm noktasında, petrol bir ekonomik silâh olarak ne denli güçlüydü? Petrol sayesinde Araplar sorunlarını ABD'nin gündemine getirmeyi başardılar. İsrail ile Araplar arasındaki Yom Kippur sonrasında gerçekleştirilen barış görüşmeleri sırasında ABD, Arap isteklerine karşı biraz daha hoşgörülüydü ama hepsi o kadar. Petrol silâhı, ABD'nin Orta Doğu'daki temel politikaları üzerinde fazla etkili olamamıştı. Bu gün için çıkaracağımız dersler nelerdir? Cevap: Karşılıklı bağımlılığın simetrisi! Petrol piyasalarında anahtar ülke haline gelen S. Arabistan'ın ABD'de önemli yatırımları vardı. Amerikan çıkarlarına zarar verdiklerinde bundan kendi çıkarları da zarar görecekti. Ayrıca ABD'nin koruması altındaydılar, bu yüzden petrol silâhını dikkatli kullanmak zorundaydılar. Petrol kaynaklarına sahip olmanın bir yandan yarattığı, diğer yandan kısıtladığı güç, günümüzde de karmaşık yapısını koruyor. Bulunan rezervler ve tasarruflu kullanım teknolojilerinin gelişmesiyle 90'larda petrole talep azaldı, fiyatlar düştü. 2005'den sonra ise Asya'da büyüyen ekonomiler, başta Çin ve Hindistan olmak üzere talebin ve paralelinde fiyatların yükselmesine neden oldu. Devam edeceğe benzeyen bu trend nedeniyle de Basra Körfezindeki istikrarın korunması, dünya siyasetinin en önemli sorunlarının başında kalmaya devam edecektir.

Petrol ve doğal gaz piyasalarının mukayesesi ilginç bir konudur. Rusya, her ikisinin de üreticisi olmakla birlikte gaz piyasasında asimetriler yaratmaya daha fazla önem verir gözükmemektedir. Rus hükümeti gaz kaynaklarının işletilmesi ve boru hatlarıyla nakledilmesi işini Gazprom şirketinin çatısı altında, tek merkezde topladı. Gazdan kaynaklanan ekonomik gücünü de yeri geldiğinde, fiyatlar konusunda anlayamadığı Ukrayna'ya gaz ihracatını keserek gösterdi. Daha sonraları da, önerdiği cazip gaz fiyatları karşılığında donanmasını Ukrayna limanlarında barındırabilme hakkını uzatma çabasına girişti. Bu girişim, ileride bir gün NATO üyesi olmayı düşleyen Ukrayna'yı fena bir ikilemde bıraktı.

Almanya gaz ihtiyacının 1/3'nü Rusya'dan sağlıyor ama bağımlılığın boyutu onları fazla tedirgin etmiyor zira karşılıklı bağımlılığın simetrik olduğu ve sağladıkları gelirden kolay kolay vazgeçemeyecekleri düşünülüyor. Bu nedenle Almanya, AB'nin Hazar doğal gazını Rusya'ya uğramadan Avrupa'ya getirme projesine fazla ilgi göstermedi. Bunun yerine Rus gazını, Ukrayna ve Polonya'ya muhtaç olmadan, Kuzey Denizinin altından Almanya'ya getirme projesine destek verdiler. Kısacası, Rusya boru hattı diplomasisini ekonomik gücünü arttırmak amacıyla kullandı. Bir yandan Almanya nezdindeki güvenilir tedarikçi imajını sağlamlaştırırken, gücünü,

etki alanı olarak gördüğü, küçük müşterilerden oluşan Baltık ülkeleri, Beyaz Rusya ve Ukrayna bölgesi üzerinde tehdit unsuru olarak tutmayı sürdürdü. Benzer şekilde, Orta Asya ülkelerindeki gazı, kendi boru hatlarıyla Avrupa'ya ulaştırma gayretine girdi ve girmesiyle de Çin'in hamlesiyle yüz yüze geldi. Çin de kendi inşa edeceği boru hatlarıyla Orta Asya gazını ülkesine getirme çabasıdaydı. Daha önemli bir olay, ABD'de büyük gaz rezervlerinin bulunması oldu. Gazın sıvılaştırılarak gemilerle Amerika'ya taşınması ekonomik olmaktan çıktı. Bu gaz, ABD yerine Avrupa'ya gitmeye başladı böylece de Rusya'nın boru hattı diplomasisinde eli zayıflamaya başladı. İçinde bulunduğumuz, bilişim çağının, "yükte hafif, pahada ağır" ekonomileri döneminde, doğal kaynakların önemi Sanayi devrimi sürecindeki kadar fazla değilse de ekonomik güç olarak yine de ihmal edilemez. Bu güç, büyük ölçüde piyasa şartlarıyla ilintilidir.

Yaptırımlar: Negatif ve Pozitif

Askerî gücün ana unsurunun nasıl, fizikî çatışma tehdidi ve eylemi olduğu düşünüüyorsa, ekonomik gücün en görünür enstrümanının da yaptırımlar olduğu yaygın bir düşüncedir. "Yaptırım" bir kararın uygulanmasını veya bir politikanın yürürlüğe konulmasını sağlamak amacı ile oluşturulmuş teşvik veya caza biçimindeki önlemlerdir. Negatif veya pozitif olabilirler. Thomas Schelling⁵ yaptırımlar için, "Tehdit ile vaat, baskı ile tazminat/telafi arasındaki fark, referans çizgisini nereden çektiğinize bağlıdır. Çocuğumuza, yatağını toplamak gibi belli bazı günlük işleri yapması karşılığında bir harçlık veririz. Bu uygulama bir alışkanlık haline geldikten sonra, verilen görevin yerine getirilmemesi nedeniyle harçlığın kesilmesi çocuk tarafından bir ceza olarak algılanır". Yaptırımların nasıl deneyimlendiği algılara göre değişir.

Yaptırımlar devletler tarafından uygulanabildiği gibi Sivil Toplum Örgütleri (STÖ) tarafından da uygulanabilir. David Baldwin'in⁶ yaptığı listeden 11 farklı negatif yaptırım biçiminden bazı örnekler: ambargo, varlıkların dondurulması, ayırıcı vergilendirme, yardımların kesilmesi... Pozitif yaptırım örnekleri ise şunlardır: gümrük duvarlarının indirilmesi, yardım sağlanması, yatırım vaatleri... Tüm yaptırımların ortak özellikleri iktisadi işlemleri, siyasi amaçlara yönelik olarak manipüle etmektir. Geniş bir pazara sahip ülkelerin, piyasayı kontrol etmek ve yaptırımları uygulamak konusunda daha büyük bir gücü vardır. ABD, dünyanın en büyük ekonomisine sahip olmaktan aldığı güç sayesinde, 1996 ile 2001 yılları arasında, yabancı ülkelere 85 yeni yaptırım uygulamıştı, yani, insanlığın yarısı ABD yaptırımlarından payını almıştı. Buna rağmen yaptırımların işe yarayıp yaramadığı tartışmalıdır. O halde neden yaptırımlara bu kadar sık başvurulur? Araştırmalar, yaptırımların, hedeflerin fazla büyük tutulmaması, amacın net ve açık biçimde anlaşılır olması, uygulanan ülkenin, daha işin başında zayıf bir konumda bulunması,

⁵ Thomas Schelling (1921): Nobel ödüllü A.B.D.'li iktisatçı ve Dış Politika profesörü.

⁶ David A. Baldwin (1936): A.B.D.'li iktisatçı ve Dış Politika profesörü.

önlemlerin ağır olması, uygulama sürecinin sınırlı olması hallerinde, büyük ölçüde başarılı olduğunu göstermektedir. Ekonomik yaptırımlarla, amaçlanan hedeflere ulaşılma olasılığı düşükse, bunun alternatifi nedir? Askerî güç bazen daha iyi sonuç vermekte ama maliyeti çok yüksek olmaktadır. Füze krizi sırasında, Castro'nun Küba'sına uygulanan yaptırımları bir örnek olarak inceleyebiliriz. Buraya ABD tarafından bir askerî müdahale nükleer savaşa kadar gidebilirdi. Olaya sessiz kalmak ise, soğuk savaş döneminde ABD'yi Sovyet'ler karşısında çok zayıf duruma düşürebilirdi. Yaptırımlar Castro'yu iktidardan düşüremedi ama ülkesine bir bedel ödetti, davranışlarını sınırladı ve Sovyetlerle haşır neşir olmanın faturasının ağır olduğu konusunda tüm dünyaya bir mesaj verdi. Bu bakımdan, uygulanacak alternatif politikalar arasındaki en etkin olanı olduğu söylenebilir (bu yaptırımların işlevini yitirip yitirmediği, soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte olayın boyut değiştirip değiştirmediği ise ayrı bir tartışma konusudur).

Dikta rejimiyle yönetilen ülkelere uygulanan yaptırımlar yönetici elitlerden ziyade, zaten korunmasız durumda olan halka zarar verir bir biçime dönüşebilir. Diktatörler de bunu, zulmü önlemek amacıyla yaptırım uygulayan devletlerin aleyhine bir propaganda malzemesi olarak kullanabilirler. Yaptırımların başarılı olamadığı 90'lı yıllarda, münhasıran elitleri hedefleyen "akıllı yaptırımlar" uygulamasına geçildi. Bunlar, yönetici elitlerin seyahat özgürlüklerini kısıtlamak, yurt dışı hesaplarını dondurmak gibi yöntemlerdi.

Yaptırımların, "mesaj verme" anlamındaki işlevleri azımsanmamalıdır. Hedeflenen ülkenin adını lekelemek, STÖ'lerin sıkça başvurduğu bir yöntemdir. İtibarını koruma derdine düşen ulusların, tutumlarına meşruiyet kazandırmak ve muhtemel bir dışlanmadan korunmak için politikalarını yumuşattıkları veya değiştirdikleri görülmüştür (Güney Afrika'nın ırk ayrımcılığına son vermesi gibi).

Bağışlar, kalkınma yardımları ve sair pozitif yaptırımların, hem sert, hem yumuşak güç boyutları vardır. Uluslararası forumlarda bazı küçük ülkelerin, Japonya'nın balina avcılığı politikaları lehine tavır alması, bu ülkeden aldıkları bağışlar nedeniyledir. Rusya'nın, Gürcistan'dan ayrılıp bağımsızlıklarını ilan eden Abhazya ve Doğu Osetya'yı tanımaları karşılığında, Pasifikteki minik bir ada ülkesi olan Nauru'ya 50 Milyon Dolar bağış yaptığı yaygın bir iddiadır. Aynı Nauru'nun, Taipei yerine Pekin'i tanınması mukabilinde de Çin Halk Cumhuriyetinden 5 Milyon Dolar aldığı iddia edilmişti.

Büyük ülkeler, çeşitli nedenlerle bağış yaparlar. ABD'nin, Mısır ve İsrail'e yaptığı bağışlar, bölgede güvenliği sağlama amaçlıdır. Çin ise genellikle ham madde imtiyazları elde etmek için bağış yapar. Hindistan ve Brezilya gibi ekonomisi yükselen ülkeler de bağış yapmaya başlamışlardır. Bunlar (Rusya hariç) bir yandan da bağış almaya devam ederler. Ne var ki hiç birinin defteri açık ve şeffaf değildir. ABD'nin yardım programlarına bakıldığında, Uluslararası Kalkınma Ajansı (AID)'nin, yardım bütçesinin, gerçekten kalkınma amaçlı olarak, ancak yarısından azını yönettiğini

görürüz. ABD, bu yardımları sadece kalkınma amaçlı olarak yapmaz, başka hedefleri de bulunur. Zaten paranın dörtte birini de Pentagon yönetir.

Yardımların sırf kalkınmaya yönelik olanları dahi, sert ekonomik güç yaratma amacıyla kullanılabilir. ABD, Marshall Planı çerçevesinde, GSYİH'sının % 2'sini, 2. Dünya Savaşı ile perişan olan Avrupa ülkelerine, ekonomilerini kalkındırmaları amacıyla tahsis etmişti. ABD, bu sayede yükselen komünizme karşı sağlam bir direnç oluşturarak dış politikasının temel amaçlarından birini gerçekleştirebilmişti. Avrupa'nın duyduğu minnet ise, ABD'nin bölgedeki yumuşak gücünü arttırmıştı. Günümüzde bazı iktisatçılar, kalkınma yardımlarının amaçlarının tersi yönde bir işlev kazandığını, yardım alan ulusları tembelleğe ve yolsuzluğa ittiğini iddia etmektedir.

Yardım programları insanî amaçlarla da uygulanır ve iyi yönetilirse, bunun da bir yumuşak güç üretme kapasitesi vardır. Kötü yönetim ise yolsuzluğa yol açabileceği gibi, yardım alanlarla almayanlar arasında husumet ve kıskançlığa yol açabilir ve bu çekişmelerden dolayı yardım veren zararlı çıkar. Sert ve yumuşak güç üretebilme kapasiteleri bağlamında her iki yaptırım biçiminin de eksi ve artı yönleri vardır.

Ekonomik Gücün Geleceği

Devletler, özel sektör şirketleri ve bunların bir karışımı biçimindeki kurumlar, birbirleriyle sürekli olarak pazarlık halindedirler ve bilek güreşi yaparlar. Rusya'nın Gazprom'u, Çin'in devlet kuruluşları, Dubai World gibi kraliyet vakıfları piyasanın işleyişini çapraşık bir hale getirir ve politik manipülasyon fırsatları yaratır. Sağlıklı ve büyüyen bir ekonomi, gücün tüm türlerinin temelidir. Ama 21. yüzyılın "jeoekonomi" çağı olacağını savunmak yanlış olur. Gücün, uluslar ötesi kurumlar da dahil olmak üzere, devlet dışı sivil yapılaşmalara doğru kayması, ekonomiyi bir güç olarak kullanma anlamında devletlerin elini zayıflatmaktadır. Zira, hem piyasa şartları değişkendir, hem piyasa oyuncularının kontrolü zorlaşmıştır. 21.yy'da ekonomik gücün askerî güce oranla daha önemli hale geleceği yolunda genellemeler yapmak yanlıştır. Ekonomik güç, "akıllı güç" politikalarının alet kutusundaki en önemli aletlerden biri olmayı sürdürecektir yeter ki, bu aletlerin her birinin ayrı ayrı işlevleri iyi bilinsin ve uygun alet uygun pazarlarda kullanılsın.

BÖLÜM 4 **YUMUŞAK GÜÇ**

Yumuşak güç, akademik bir kavram olarak, basında yer aldıktan sonra, Çin, Endonezya, Avrupa ve başka yerlerde kullanılır oldu ama çoğu zaman "askerî olmayan güç, yumuşak güçtür" şeklinde yorumlanarak hataya düşüldü. Yumuşak güç, gücün herhangi bir türü gibi iyi ve kötü amaçlarla kullanılabilir. Hitler, Stalin ve Mao, müritlerinin gözünde yumuşak güç sahibi kişiliklerdi ama böyle olması,

bahsedilen şahsiyetleri düzgün insan yapmadı. Demek ki, insanların düşüncelerini eğip bükme, kollarını bükmekten daha hayırlı olmayabiliyor.

Yumuşak güç, yeni bir kavram olmakla birlikte, bir davranış biçimi, tarz olarak insanlık tarihi kadar eskidir. Lao-tzu⁷ “İyi bir lider olmanın ölçüsü bütün insanların o liderin verdiği emirlere itaat etmesi değil, neredeyse liderin varlığından bile haberdar olunmadığı hallerde işlerin yolunda gitmesidir” der. 18.yy. Avrupa’sında Fransız dili ve kültürünün yaygınlaşması, Fransa’ya çok önemli bir güç kazandırmıştı. 1. Dünya Savaşı öncesinde ABD, savaşa İngiltere’nin mi, yoksa Almanya’nın mı yanında girmesi gerektiği konusunda tereddüt yaşıyordu. Bu dönemde, ABD kamuoyu nezdindeki sorun, Almanya imajının iyi mi, kötü mü olduğu değil, herhangi bir Almanya imajı bulunmamasıydı. Atlantik ötesi iletişim kanallarına İngiltere öylesine hakimdi ki, ABD kendiliğinden o yöne meylecti. Şüpheciler yumuşak güce, “sayısız dış politika sınavından çıkmış şahane (!) fikirlerden biri daha...” diye burun kıvıra dursunlar, geleneksel gerçekçiler bu fikirde değildir. E.H. Carr⁸ 1939 yılında uluslararası gücü şu üç sınıfa ayırmıştı: Askerî güç, ekonomik güç ve fikirlere hakim olma gücü. Yeni gerçekçiler ise yumuşak güce “mügalata” damgası vurup güç kavramına salt ölçülebilir somut kaynaklar olarak baktılar. Onlara göre güç, sadece şehirlere ve kafalara yağdırılacak bombalardan ibaretti, bunları atma konusundaki fikrinizi değiştirebilecek bir mefhum değil! Gerçekçilerin en azılılarından biri olan Makyavel ise, beş yüz yıl önce “Korkulası Prensler sevimlilerinden daha iyidir, nefret edilmesi ise en kötüsü...” demişti.

Yumuşak güç, idealizm ve liberalizmin bir türevi değildir. İstenilen sonuçların elde edilmesine yarayan bir güç biçimidir. Kuvvetini, meşruiyetinden alır. Özellikle içinde bulunduğumuz bilgi çağında. Bu gücü sadece devletler değil, şirketler, STÖ’leri, uluslararası teröristler de kullanır. Bir devlet politikası olarak yumuşak gücün kullanımı zordur zira sert gücün aksine sonucu, üzerinde güç uygulananın düşünceleri tayin eder. Kamuoyu ve politikacılar, hızlı sonuç almayı severler oysa yumuşak güç geç sonuç verir. Ekonomik veya askerî güç kullanımına göre daha az riskli görünse de uygulaması zor, kaybı kolay, geri kazanılması ise çok masraflıdır.

Kuzey Kore’yi nükleer ihtiraslarında vaz geçirme anlamında bir işe yaramadığını gerekçe göstererek, yumuşak gücün, güç bile olmadığını savunanlar vardır. Ama söz konusu olan, bazı bölgelerdeki, demokrasi, insan hakları, özgürlükler gibi kavramların yüceltilmesi ise, yumuşak güç, sert güce oranla çok daha yararlı bir yöntemdir ve “akıllı güç” stratejilerinin önemli bir unsuru haline gelecektir.

⁷ Lao-tzu: M.Ö 6. yüzyılda yaşamış Çin’li filozof.

⁸ E.H. Carr (1892-1982): Liberal görüşten Marxizm’e geçiş yapmış İngiliz tarihçi, dış politika uzmanı, gazeteci.

Yumuşak Gücü Üreten Kaynaklar

Yumuşak gücün üç temel dayanağı vardır:

- 1) Kültür (Uygulanacağı bölgenin insanına cazip gelmesi şartıyla).
- 2) Siyasi Değerler (Gerek içerde, gerekse dışarda bu değerlere sadık kalınması şartıyla)
- 3) Dış Politika (Başkalarının bu politikaları meşru görmeleri şartıyla)

Ekonomik kaynaklar, sert güç kadar yumuşak güç de üretebilir. Bu kaynaklar, cezbedici de olabilir, zorlayıcı da. Avrupa'nın ekonomik alanda cezbedici gücüne örnek olarak, komünizmle yönetilen Orta Avrupa ülkelerinin, birliğe girebilmek için tüm mevzuatlarını ters yüz etme konusunda gösterdikleri çaba ve Türkiye'nin insan hakları yasaları ile ilgili yaptığı değişiklikler sayılabilir.

ABD'nin 2008 yılı malî krizinden sonra, Çin'in Asya ile ekonomisi gelişmekte olan ülkeler üzerindeki yumuşak gücünün artmakta olduğu gözlemlenmektedir. Öyle ki buralarda, Pekin'in "otoriter bir devlet ve başarılı bir ekonomi" modeli, Washington'un "demokratik devlet ve liberal piyasa ekonomisi" modeline tercih edilir hale gelmiştir. Ama söz gelimi Venezuela veya Zimbabve gerçekten Çin modeline hayran mıdır yoksa bu ülkenin geniş pazarı mı onları cezbetmektedir orası tam belli değildir. Çin'in otoriter yaklaşımları, demokratik ülkeler için cezbedici olmaktan uzaktır. Karakaş'ı cezbeden Paris'e itici gelebilir.

Askerî gücün yumuşak güce destek olduğu durumlar da vardır. ABD, Çin, Brezilya, ve diğer bazı ülkelerin, askerî kaynaklarını 2010 yılındaki Haiti depreminden sonra kurtarma faaliyetlerinde görevlendirmeleri, bu ülkelerin yumuşak güçlerini arttırmıştır.

Yumuşak Güç ve ABD Hegemonyası

Bazı yorumcular, 21.yy'da yumuşak gücü kültür emperyalizminin bir biçimi olarak görmekte ve Amerikan kültürünün, liberal bir söylem çerçevesinde hegemonya kurduğunu iddia etmektedirler. Amerikan kültürü, her ne kadar evrensel değilse de, katılımcılığın ve ifade özgürlüğünün yeşerdiği bu bilgi çağında Amerikan değerler manzumesi geniş kitleler tarafından benimsenmektedir. Amerikan hegemonyası söylemini yerli yerine oturtmak için belki biraz Çin'in neler yapmakta olduğuna bakılması gerekiyor.

Yumuşak güç felsefesini iyiden iyiye benimseyen Çin, bu tabiri resmi söylemlerinde bile kullanır olmuştur. Çin komünist partisinin başkanının 15 Ekim 2007 tarihli konuşmasından: "Ülkelerin topyekûn güç rekabeti savaşımında zemin kazanmalarının önemli bir unsuru haline gelmiş olan yumuşak gücümüzü artırmak için kültürümüzü öne çıkartmalıyız." Çin bu alanda sayısız girişim yapmış, sadece 2009, 2010 yıllarında dış tanıtım için 8,9 Milyar Dolar harcamıştır. Dünya Ticaret Örgütüne (DTÖ) katılım, 2008 Olimpiyatlarının düzenlenmesi, BM gücüne asker verme, komşularıyla sınır anlaşmazlıklarını çözümüleme gibi barışçıl atakları sayesinde

kendi hakkındaki yaygın korkular inişe geçmiş ve diğer ülkelerin, yükselen Çin gücüne denge oluşturmak için ittifak arayışları azalmıştır. Ama Amerikan yumuşak gücünün olduğu gibi Çin yumuşak gücünün de sınırları vardır. Tibet'e yaptığı sert müdahale, Nobel ödüllü insan hakları savunucusu Liu Xiaobo'ya yaptığı baskılar Çin'in yumuşak güç birikimini zayıflatmıştır. CNN ve BBC ile rekabet etmek amacıyla milyarlarca dolar harcanarak kurulan ulusal Çin TV kanalları propaganda koktukları için uluslararası alanda seyirci cezbedememektedir. O kadar ki, Hindistan'ın Bollywood filmleri dahi Çin TV'lerine oranla daha fazla izleyici çekmektedir. Sanırız bunun nedenini tanınmış Çinli film yapımcısı Zhang Yimou'nun kendisine film konularını neden hep geçmişteki olaylardan seçtiğine ilişkin sorulan soruya verdiği şu cevaptan anlayabiliriz: "Konularımı çağdaş Çin yaşamından seçsem filmlerim sansür tarafından hadım edilir!".

Yapılan son kamuoyu araştırmaları, Çin'in bu alanda yaptığı büyük yatırımlara rağmen yumuşak gücünün etkili olamadığını ve Pakistan ile Afganistan dışında pozitif imajının Amerika'nın seviyesine erişemediğini göstermektedir. Bu da gösteriyor ki, eğer satılmaya çalışılan imaj, yereldeki gerçeklerle çelişiyorsa o ürün satılmıyor. Buna rağmen Çin'in bu çabalarını küçümsemek aymazlık olur. Çin ve ABD'nin birbirleri nezdindeki imajları karşılıklı olarak yükselirse, bu ülkelerin çatışma ihtimalleri azalır.

Yumuşak Güç Davranış Biçimleri: Gündem Belirleme, Çekim Gücü Oluşturma, İkna Etme

Yumuşak gücün, 1. Bölümde tartışılan "ilişkisel güç kapsamındaki üç ayrı yön" mefhumu ile yakın bir ilişkisi bulunur. Örnek olarak, öğrencisini sigara alışkanlığında vaz geçirmeye çalışan okul müdürünün yaklaşımlarını inceleyelim. Gücün birinci yönü çerçevesinde müdür, çocuğun sigara içme yönündeki tercihini değiştirmek için onu cezalandırmak veya okuldan uzaklaştırmakla tehdit edebilir (sert güç) veya saatlerce ikna etmeye uğraşır (yumuşak güç). İkinci yönü kapsamında, okuldaki otomatik sigara satış noktalarını yasaklar (gündem belirlemenin sert tarzı) veya sigara içmeyi gözden düşürmek, akla gelmesini dahi engelleyici bir ortam yaratabilmek için her tarafa sigaranın dişleri sarartıcı, kanser yapıcı etkilerini anlatan posterler asar (yumuşak güç). Üçüncü yön çerçevesinde ise, bir açık oturum tertip ederek öğrencileri sigaranın zararları üzerine tartıştırır (yumuşak güç) veya daha ileri gider ve sigara içen azınlığı dışlamakla tehdit eder (sert güç). Müdürün yumuşak güce ilişkin başarısı, onun yarattığı cazibe, inandırıcılık ve güvenin derecesine bağlıdır.

BİRİNCİ YÖN

BAŞKALARININ BAŞLANGIÇTAKİ TERCİHLERİNİ AKSİ YÖNE ÇEVİRMEK

Sert: A, B'nin stratejilerini değiştirmek için kuvvet / para mekanizmalarını kullanır.

Yumuşak: A, B'nin mevcut tercihlerini değiştirmek için cezbetmeye / ikna etmeye çalışır.

İKİNCİ YÖN

GÜNDEMİN ÇERÇEVESİNİ DEĞİŞTİRMEK VE BU ÇERÇEVE İÇİNDE GÜNDEMİ YENİDEN YAZMAK

Sert: A, B'nin gündemini budamak için (B istese de istemese de) kuvvet/para kullanır.

Yumuşak: A, olayı cazip gösterecek biçimde sunar veya kurumları yardımıyla B'nin, değişimi meşru olarak algılamasını sağlar.

ÜÇÜNCÜ YÖN

BAŞKALARININ TERCİHLERİNİ ŞEKİLLENDİRMEK

Sert: A, B'nin tercihlerini şekillendirmek için kuvvet / para kullanır (Stockholm Sendromu).

Yumuşak: A, olayı cazip gösterecek biçimde sunar veya kurumları yardımıyla B'nin, başlangıçtaki tercihlerini yeniden şekillendirir.

Ülkeler bazında cazibe yaratma yoluyla isteklerin benimsetilmesi karmaşık iştir. Temel unsurları, hoşgörü, sevecenlik, yetenek ve karizmadır. Kültür, değerler ve politikalar gibi mefhumların güce dönüştürülmesi, bunlar ve bunların alt katmanlarındaki diğer unsurlar sayesinde gerçekleşir. Bir toplum için çekim gücü yaratan bir değer, başka bir toplum için itici olabilir. (Hollywood filmlerindeki özgür kadın modeli, Rio'da başka Riyad'da başka algılanır).

İkna metodu, cazibe yöntemiyle benzerdir ve içinde bir miktar manipülasyon barındırır (Olumluyu öne çıkarma, olumsuzluğu gizleme). Cazip söylemlerle ambalajlanmış bir dava büyük çoğunlukla hedef toplum tarafından ikna edici bulunur ama açık biçimde propaganda kokuyorsa ikna ediciliğini yitirir. Yumuşak gücün oluşmasını, büyük ölçüde, hedef alınan toplumun algıları belirler.

Yumuşak Gücün İşleyişi

Yumuşak gücün, doğrudan veya dolaylı işleyiş biçimleri vardır. Başkan Obama'nın G 20 toplantısında yaptığı ikna edici konuşma, katılımcı ülkelerin, az gelişmiş ülkelere yardım taahhütlerini arttırmıştı. Bu doğrudan işleyiştir. Daha sık görülen işleyiş tarzı ise iki adımdan oluşur. Önce toplumlar etki altına alınır, o toplumlar bilâhare kendi liderini etki altına alır. Yumuşak güç uygulamalarının neden/sonuç ilişkisi, bu biçimlere göre farklılık arz eder. Amaçlanan hedeflere

ulaşılıp ulaşılmadığıyla ilgili kamuoyu yoklamaları ancak yaklaşık neticeleri yansıtır. Hükümetlerin çoğu kamuoyu yoklamalarını fazla ciddiye almaz ama bu tavır, yumuşak gücün safsatadan ibaret olduğu anlamına gelmemelidir. Yumuşak gücün, politika oluşturanlar üzerindeki doğrudan etkilerine anlamlı bir örnek, öğrenci değişim programlarıdır. Hali hazırda görevde bulunan 46 devlet başkanı ile geçmişte devlet başkanlığı yapmış 165 kişi ABD üniversitelerinde eğitim almışlardır. ABD'ye, bir yılda, üniversite eğitimi için 750 bin öğrenci geldiği düşünülürse, bu gücün etkinliği daha iyi anlaşılır.

Yumuşak gücün aşağıdan yukarıya doğru işlediği durumlarda toplumun yöneticileri etkilemesi, liderlere, istenileni yaptırmak veya caydırmak yönünde olabilir. Örneğin 2003 Irak olayları sırasında Türk kamuoyu, karar vericileri, ABD birliklerinin ülke toprakları üzerinden İrağa geçmelerine izin vermemeleri yönünde etkilemişti. Birlikler Türk topraklarını kullanamadı. Böylece Bush yönetimi, yumuşak gücünü iyi kullanamayarak kendi sert gücünün zedelenmesine yol açmıştı. Yumuşak gücün hedefi, geniş kitleleri etkileyerek kamuoyu oluşturmak ve tavır değişikliği sağlamaktır. İkinci dünya savaşı sırasında, ABD, Avrupa'yı sadece askerî ve mali gücüyle (Marshall Programı) değil, yeri geldiğinde Hollywood'u da arkasına alarak, kültürü ve değerleriyle de etkilemişti. Bu konuda Norveç'li bir bilim adamının tespiti şöyledir: "Federal yapı, demokrasi ve serbest piyasa; işte Amerika'nın ana ihraç ürünleri!".

Bu türden genel hedefler günümüzde de önemlidir. Örneğin, terörist eylemlerin birçoğunun hedefi, belli bir hükümeti devirmek olmayıp, bir kutuplaşma yaratmak ve geliştirdikleri radikal söylemleri bu kutuplaşma ortamında, Müslüman dünyasının daha geniş bir bölümüne yaymaktır. Soğuk savaş sonrasında Avrupa yumuşak gücünün genel ve uzun vadeli hedefi ise, Merkezî Avrupa ülkelerini demokratikleştirmektir, başarılı da olundu. Ne var ki bu güç, 2009 Kopenhag, Dünya İklim Konferansı sırasında fazla işe yaramamıştır. Avrupa ülkelerinin, başka ülkelere kendi karbon salınım standartlarını empoze etme şeklindeki yüksek idealleri, bireysel çıkarlar uğruna yapılan küçük pazarlıklar arasında boğulmuştur.

Ülkeler, yumuşak güçleriyle sadece birbirlerini, dolaylı ve doğrudan yöntemlerle etkilemeye çalışmakla kalmaz, diğer ülkelerin çekim gücüne ve meşruiyetine zarar vermek için de uğraşırlar. İstihbarat teşkilâtları, diplomasi, değişim ve eğitim programları bu işlere yarar.

Kamu Diplomasisi Yoluyla Yumuşak Gücün Kullanılması

Devletlerin yumuşak gücü koruması zordur çünkü, çekim gücünü sürekli kılabilmek için uygulamaların da değer yargılarıyla uyumlu olması gerekir. Hükümetlerin ise tüm değişkenleri kontrol altında tutabilmesi neredeyse imkânsızdır. Gücün devletin elinden, devlet dışı oluşumlar yönüne doğru kaymakta olduğu günümüz bilişim ve iletişim ortamında, siyasi otoritenin, sosyal paylaşım ağlarının öneminin arttığını ve gücün hiyerarşik yapısının artık değişmekte olduğunu

kabul etmesi gerekiyor. Çağımızdaki sosyal paylaşım ağlarının etkinliği karşısında liderler, çekim gücü yoluyla benimsenmeyi ve gruplarla işbirliği yapmayı, emir / komuta yoluyla yönetmeye tercih etmek zorunda kalmaktalar. İletişim alanında komutanın yerini diyalog alıyor. Bir Çek diplomatın dediği gibi; “Böylesi propagandanın en hası, zira propaganda değil!”.

Bazen “kabine diplomasisi” diye de anılan klâsik diplomaside, liderler arasında, çoğu zaman gizli olan mesajlar gelip giderdi. İletişim doğrudandı. Ancak hükümetler, diğer devletlerin halklarıyla iletişime geçerek o ülkelerdeki hükümetleri dolaylı yoldan etkileme yönteminden de faydalanırlar. Dolaylı yoldan yapılan bu diplomasinin adı “Kamu Diplomasisi”dir. Kökleri tarihin derinliklerine gider. Fransız devriminden sonra, yeni Fransız hükümeti, kamuoyu oluşturmak için ABD’ne ajanlarını göndermişti. 1. Dünya Savaşından sonra, ABD, dünyadaki imajını parlatmak için Hollywood’u kullanmıştı. 1920’lerde, teknolojinin gelişmesiyle kamu diplomasisinin en etkili yöntemleri arasına radyo girdi. Bu yöntemi en iyi kullananların başında BBC gelir.

Gücün devlet dışı oyuncular yönüne kayması, iletişim imkân ve kanallarının olağanüstü boyutlarda artması, kamu diplomasisini çok karmaşık bir hale getirmiştir. Artık devlet dışı güçler de, kamu diplomasisini kendi amaçları doğrultusunda yaygın olarak kullanmaktadır. Bunlar, kendi aralarında, sınır tanımadan işbirliği yaptıkları gibi hükümetlerle de birlikte çalışarak yumuşak güç üretebilmektedirler. Örneğin, kara mayınlarının yasaklanmasını öngören bir kampanya sonucunda, Kanada ve Norveç gibi nispeten küçük bazı devletlerle, aktivist Vermont’un başını çektiği bir sosyal paylaşım ağı işbirliğine girişti. Bu girişime, çok popüler bir kişilik olan Prens Diana’nın da katılmasıyla, dünyanın tek süper gücünün en sarsılmaz bürokratik kalesi Pentagon yenilgiye uğradı.

Günümüzde bilgi güç üretiyor. Dünya halklarının büyük bir bölümü de, ilerleyen ve ucuzlayan teknoloji sayesinde bu güce sahip oldu. Sonuç bilgi patlamasına dönüştü, sapla saman birbirine karıştı, dikkatler dağıldı. Şimdilerde önemli olan, bilginin niteliği ve niceliği değil, önemli bilgileri arka plândaki kuru gürültüden ayıklayıp dikkatleri doğru olanın üzerine odaklama becerisidir. İnanılabilirlik ve itibar, yumuşak gücün en önemli öğelerindedir. Günümüzdeki siyasi mücadelelerin ciddi bir kısmının konusu, ülkelerin birbirlerini itibarsızlaştırma veya yüceltme kampanyalarıdır. Politika, inanılabilirlik ve güvenirlilik yarışına dönüşmüştür. Propaganda izlenimi veren bilgi akışı işe yaramadığı gibi ters tepki yaratır. Saddam Hüseyin’in kitle imha silâhlarına sahip olduğu yolunda yapılan yoğun bilgilendirmenin abartılı olduğu ortaya çıkınca İngiltere ve ABD büyük itibar kaybına uğramıştı.

Kamu diplomasisi sadece bir halkla ilişkiler uygulaması değildir. Uzun vadeli ilişkiler kurulmasını öngörür ve bu yolla istenilen hükümet politikalarının oluşumuna zemin hazırlamayı amaçlar. Ulusal itibarı olmayan ülkeler, kamu diplomasisi yöntemleriyle kültürel olanaklarını yumuşak güce dönüştüremezler. Kamu

diplomasisinin başarılı olup olmadığı, istenilen biçime getirilmiş zihin sayısı ile ölçülür (kamuoyu yoklamaları bunu belirler), harcanan dolarlarla değil!

Bir merkez tarafından kurgulanmamış şahısların, bire bir diyalog yoluyla oluşturdukları sosyal paylaşım ağları vasıtasıyla yapılan diplomasi türüne “Yeni Kamu Diplomasisi” diyoruz. Kamu diplomasisinde bu yeni kavramı öne çıkaran hükümetler, sınır olgusundan varesten olan sosyal ağları kontrol etmek yerine teşvik etmeyi ve bunlara katılmayı tercih ederler. Ne kadar az karışılırsa da toplum nezdindeki itibarları o ölçüde artar. Şüphesiz, bu da, devlet dışı güçlerin ve STK’ların siyasi hedeflerinin, resmi politikalarla çelişebilmesi gibi bir riski beraberinde getirir. Hükümetler, hedefleri doğrultusunda yayın yaptırmak amacıyla kendi memurlarına Facebook veya Twitter gibi imkânları kullanma yetkisi vererek sosyal iletişim alanında etkinliğini arttırmaya çalışabilir. Fikir ayrılıkları ve eleştiriler, hükümetleri zaman zaman rahatsız etse de buna gösterecekleri tahammül, güvenilirliklerini artırıcı yönde olumlu bir yumuşak güç üretir. Buna karşın, Floridalı rahip örneğinde olduğu gibi (2010) Kur’anı yakma tehdidinde bulunan sorumsuz yurttaşlar, yumuşak gücü berhava da edebilirler. Kamu diplomasisi bu yönleriyle demokratik ülkeler için zor olabilir ama uluslararası ilişkiler alanında, Çin gibi otokratik yönetimler için daha da zordur. Zira, yumuşak güçlerinden faydalanan STK’ların,, insan hakları, yükselen ekonomik ve askerî güç, siyasi sistem gibi konularda yaptıkları eleştiriler, Çin gibi ülkeleri fazlasıyla hırpalamaktadır. Kısacası içinde bulunduğumuz siber çağda yumuşak gücün kullanılması kolay iş değildir.

FASIL II

GÜÇ KAYMALARI:

GÜCÜN YAYILMASI VE EL DEĞİŞTİRMESİ

BÖLÜM 5

YAYILMALAR VE SİBER GÜÇ

Çağımızda güç kaymaları iki biçimde tezahür etmektedir: gücün yayılması ve/veya bir elden diğer ele intikal etmesi. Gücün, hakim konumdaki bir ülkeden diğerine geçmesine tarihte çok rastlıyoruz. Oysa içinde bulunduğumuz bilgi çağında gücün yayılarak dağılması yeni bir olgu. Olup bitenler artık en güçlü devletler tarafından bile kontrol edilemez duruma geldi. Bir ABD dışişleri yetkilisinin yorumu: “Bilgi yoğunluğu, dünyanın kutupsuz hale gelmesinde en az silahlanmanın yaygınlaşması kadar rol oynamıştır”. Bir İngiliz düşünürün görüşü: “Belli bir ülkenin halkını tehdit eden, onları riske sokan oluşumların neredeyse tamamı başka ülkelerden kaynaklanır... mâli krizler, organize suçlar, küresel ısınma, salgın hastalıklar, uluslararası terörizm bunlardan bazılarıdır. Zorluğun ana nedeni, gücün hem dikine hem enine yayılmasıdır. Artık çok kutuplu dünyadan söz edilemez. Dünya kutupsuzlaştı!”

Bazı gözlemciler, bilgi devriminin hiyerarşik bürokrasiyi yerle bir edeceğini, bunun yerini ağ (network) organizasyonlarının alacağını öngörmekteler. Onlara göre, hükümetlerin birçok görevini piyasa oyuncuları ve kâr amacı gütmeyen kurumlar üstlenecek. İnternet ortamında sanal topluluklar oluştuğça, bunlar bölgesel yargı sınırlarını aşacak, kendi yönetim modellerini oluşturacak. Hükümetlerin toplum yaşamı üzerindeki önemi azalacak, insanlar seçtikleri bir topluluktan diğerine tek tıklamayla geçebilecekler. Toplumlar arası bu geçişler ve beraberinde gelişen yönetim modeli, çağdaş devletlerin meydana gelişinden önceki feodal yapıya kıyasla çok daha modern ve uygar model oluşturacaktır.

Bilgi Devrimi

Bilgi devrimi gücün doğasını değiştirmekte, yayılıp dağılmasını hızlandırmaktadır. Devletler dünya sahnesindeki egemenliklerini sürdürecekler ama sahneyi, sayıları giderek artan farklı oyuncularla paylaşmak zorunda kalacak ve oyunu kontrol etmekte zorlanacaklardır.

Bazılarınca “Üçüncü Sanayi Devrimi” olarak da adlandırılan bilgi devriminin temelinde bilgisayar ve benzeri teknolojilerdeki hızlı ilerlemeler yatar. Bunlar sayesinde bilginin üretilmesi, işlenmesi, ulaşılabilirliği ve iletilirliği olağanüstü ölçüde hızlanmış ve ucuzlamıştır. Bilgisayarların hızı, son 30 yılda, her 18 ayda bir, ikiye katlandı. 21.yy. başlarındaki maliyetler, 70’li yıllara göre binde bir oranında düştü. Eğer otomobil fiyatları, yarı iletken fiyatlarının düştüğü hızla düşseydi, bugün iyi bir otomobili 5 dolara alabilirdik.

1993 yılında dünyada 50 adet web sayfası vardı. 2000 yılında bu sayı 5 milyonu geçti. Sadece Çin’de 400 milyon internet kullanıcısı var, dünyada Facebook kullanıcısının sayısı ise yarım trilyonu aştı. 1980 yılı gibi çok yakın bir geçmişte, bakır teller vasıtasıyla yapılan telefon iletişimde saniyede bir sayfalık bilgi gönderilebiliyordu. Şimdi fiber optik kablunun tek bir telinden saniyede 90 bin ciltlik bilgi aktarılabilir. Dijital bilgi miktarı her beş yılda bir ona katlanıyor. Bilgi devriminin en karakteristik özelliği, iletişimde sağlanan hızın, zengin ve güçlülere münhasır bir ayrıcalık olmayışı, maliyetlerdeki büyük ucuzlama sayesinde bu olanaktan her kesimin istifade edebilmesidir. Bu özellik, devletlerin doğasını değiştirmekte, gücün yayılma hızını arttırmaktadır.

20. yy.’ın ortalarında bu gelişimin, George Orwell’in “1984” isimli romanında anlatılan merkezî ve otoriter bir devlet modeli yaratacağından korkulmuştu. Aksine, merkezîyetçilikten uzaklaştıran etkileri oldu. İnternet ortamı, yayıncılar ve editörlerin kontrolündeki görsel ve yazılı medyaya kıyasla, bireyden bireye (e-posta yoluyla), bireyden topluma (bloglar, Twitter vs. yoluyla), toplumdaki bireye (Wikipedia ve benzerleri yoluyla) ve belki en önemlisi, toplumdaki topluma (sohbet odaları, Facebook, LinkedIn ve benzerleri yoluyla) iletişim kanallarını alabildiğine açtı. Temel bir güç kaynağı olan bilgiye sahip olanların sayısı şimdilerde, hiçbir dönemde olmadığı kadar fazlalaştı. Bu durum, bireylerin, STK’ların, terör örgütlerinin, devlet

dışı güçlerin velhasıl her kesimin, dünya politikalarının oluşumunda bir söz sahibi olabilecekleri anlamına gelmektedir.

Böyle bir gelişmenin sonucunda teorik olarak, büyük devletlerin gücünün azalması, küçüklerin ve devlet dışı oluşumların gücünün artması beklenir. Fakat pratikte tam olarak böyle olmuyor çünkü, uluslararası ilişkiler, teknolojinin dikte ettiği kuramlardan çok daha karmaşıktır. Büyük ülkeler binlerce eğitimli insanı istihdam etmek suretiyle şifreleri kırabilir, başka kurumların özeline girebilirler. Öte yandan, var olan bilginin dağıtılması artık masrafsız hale geldiyse de yeni bilgi toplanması ve üretilmesi hala büyük yatırımlar gerektirir. Bazı durumlarda, bir kişinin elindeki bilgiye, başkalarının da ulaşması zararlı değildir. Thomas Jefferson mum örneğini verir: “Size ışık verebiliyorsam, bu benim de aynı ışıkla aydınlanmamı engellemez”. Ne var ki, söz konusu olan rekabet ise, çok şey fark edebilir. Örneğin ışık bendeysen ve bazı şeyleri sizden önce görebiliyorsam.... Bu örneği ABD, Rusya, İngiltere ve Çin gibi büyük ülkelerin istihbarat toplama kapasiteleri ile küçük ülkelerin bu husustaki yeteneklerini mukayese ederek somutlaştırabilirsiniz.

Önceleri çok pahalı olan ama şimdilerde neredeyse elektronik eşya satan mağazaların raflarına kadar düşmüş olan askerî teknolojiler, küçük ülkelere, devlet dışı güçlere ve terörist gruplara yararırken büyük ülkeleri tehlikelere karşı savunmasız bırakmaktadır. Google Earth’den yabancı ülkelerde ne olup bittiğini izleyebilirsiniz, bir zamanlar sadece askerlerin kullanımına mahsus GPS cihazlarıyla şaşmaz konum tespitleri yapabilirsiniz. Bu olanaklar, istenmeyen ellere şantaj yapma olanağı verdiği kadar, devlet tarafından desteklenen bireysel kullanıcılara da, siber saldırılarda bulunma yolunu açmaktadır.

Uzaya yerleştirilen algılayıcılar, yüksek hızlı bilgisayarlar, geniş bir coğrafya üzerinde meydana gelen olayları izleme, bilgileri toplama , tasnif etme, işleme ve yaymaya yarayan karmaşık yazılımlar ise devletlerin tekelinde olmaya devam etmektedir. Önemli olan fantezi donanımlara, gelişmiş sistemlere sahip olmak değil, *sistemleri* entegre edecek *sistemlere* sahip olmaktır. Büyük devletler, bu alanda da hakimiyetlerini sürdürmektedir.

Hükümetler ve Uluslar Ötesi Oyuncular

Gücün yayılması ve bunun devletlerin egemenliği üzerindeki etkileri konusundaki tartışmalar basite indirgeniyor. Bunun nedeni, devletin yerini ancak devlet benzeri bir yapılaşmanın alabileceği yolundaki yaygın inanıştır. Orta çağlardan bir örnek vererek konuyu açalım. Bu çağlarda kurulan ticaret panayırıları, feodal otoritenin yerini tutabilecek bir oluşum değildi. Ne kale duvarlarını yıkmaya, ne prensleri devirme gücü vardı ama yeni ve müreffeh bir zümrenin oluşmasına, ittifaklar kurulmasına ve davranış şekillerinin değişmesine yol açtılar. Ortaçağ tüccarlarının geliştirdiği *Lex Mercatoria* (Ticaret Hukuku), bu tüccarların kendi aralarındaki ilişkileri düzenleyen özel yasalar niteliğindedir. Benzeri şekilde bugün de bilgisayar korsanlarından tutun, büyük şirketlere kadar uzanan geniş bir yelpazede

yer alan kişi ve kurumlar, internet dnyasında, resmi politikaların haricinde, kendi özel sistemlerini, kurallarını, kodlarını geliştiriyorlar. Bu oluşumlar (Ör. Çevre savaşları) devletin egemenlik yetkileri üzerinde doğrudan bir tehdit değilseler de, ilişkiler dnyasında, devletin kontrolü dışında bir katman daha meydana getirmekteler. Bu katmanlar, rekabet halinde birlikte yaşamak zorundalar. Karşılıklı bağımlılığın küresel boyutlar kazandığı çağımızda, uluslararası gündemin kapsamı genişlemiş, aktörleri çoğalmıştır.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde, uluslararası ölçekte 176 adet STK vardı (Sosyalist Enternasyonal, Kızılhaç gibi). 20. yy.'ın son on yılında bu sayı 26 bine ulaştı. İletişimin bu denli ucuzladığı bir dönemde, uluslar ötesi organizasyonların ve ağların kurulmasının bedeli neredeyse sıfırdır! Dünya üzerinde kalabalık insan topluluklarının benimsediği bu uluslar ötesi oluşumlar, "global vicdan" olmak iddiasındadırlar. Bu özellikleriyle de zaman zaman hükümetleri ve çok uluslu şirketleri baskı altına alarak politikalarını değiştirtebilmekteler. Sert güçleri olmasa da, teşhir etme, ve karalama kampanyalarından aldıkları yumuşak güçle oldukça da kolay bir şekilde etkili olabiliyorlar.

Uluslar ötesi bu oluşumların sayısı kadar çeşitliliği de artmıştır. Yakın geçmişe kadar, çok uluslu şirketler, Katolik Kilisesi gibi resmi kurallar çerçevesinde faaliyet gösteren bu organizasyonlar günümüzde, ya çok gevşek bir kurum yapısı çerçevesinde ya da hiç bir yere bağlı olmaksızın, bireysel bazda faaliyet gösteriyorlar. Terörist gruplar da bunlara dahildir.

Terörizmin kökleri tarihin derinliklerine dayanır. Bugün için yeni olansa, günümüz teknolojisinin bazı sapkın kişi veya organizasyonlara tahribat ve yıkım gücü vermekte oluşudur. Bazılarına göre bu durumun adı "savaşın özelleştirilmesi"dir. şiddet yanlısı Müslüman kökten dincilerin günümüzdeki temsilcileri, 7.yy'daki İslami ideallerin savunusunu yaparken 21. yy. olanaklarını da ustalıkla kullanabiliyorlar. Terörizm, tiyatro kumpanyaları gibi kendine seyirci çekmeye çalışır. çok yaratıcı eylemler, dikkati çekmek, hasmı gerektiğinden fazla bir şiddetle karşılık vermeye tahrik etmek için yapılır. Amerikalı bir rehin askerin 2004 yılında Irak'ta kafasının kesilmesini gösteren videonun internetten 1 milyon kez indirildiği tespit edilmiş ve bu olay yandaş terör unsurlarına yayılarak sıkça tekrar edilmiştir.

Terör örgütlerinin karşılaştıkları en büyük zorlukların başında, yasal güçlerin takibinden kurtulmak gelir. Hücre biçiminde sınırlar ötesine yayılmakta güçlük çekerler (di). 1990'larda elemanlarını camiler, hapisaneler gibi fiziki ortamlarda buluyor ve örgütlüyorlardı. Oysa şimdi, dünyanın her tarafından, sanal ortamlarda WEB üzerinden yandaş edinebiliyor, onları eğitebiliyorlar. Bu WEB sayfalarından bir kısmı devlet organlarınca tespit edilip kapatılabiliyor, bazılarına ise, faaliyetlerin izlenebilmesi için göz yumuluyor. Yasal güçler ile terör grupları arasındaki kedi – fare oyunu böylece sürüp gidiyor. ABD gibi sert gücü yüksek devletler dahi, terörist olsun olmasın, sayısız sanal oyuncuyla sahneyi paylaşmak zorunda kalmakta, bunları kontrol altında tutma çabasıyla sınırlarını korumakta güçlük çekmektedir.

Coğrafi alanların üzerinde devletlerin egemenlik gücü bulunur. Siber alanlar, belki bu alanları yok etmeyecektir ama 21.yy'da "ulusların egemenliği" ve "büyük devlet" gibi kavramların ne anlama geldiği fazlasıyla karmaşık bir biçime bürünecektir.

Siber Güç

Bilginin güç üretmeye dönük kullanımı yeni bir şey değildir. Siber güç ise yeni bir şeydir. "Siber Alan" kavramının onlarca tarifi vardır ancak genel olarak belirtmek gerekirse "siber" in, elektronik donanımlar ve bilgisayarlarla yapılan tüm faaliyetleri tanımlayan kelimelerin başına takılan bir ön sözcük olduğunu söyleyebiliriz. Bir tarife göre siber alan, sınırları elektronik olanaklarla çizilen ve içinde çeşitli faaliyetlerin sürdürüldüğü sanal bir bölgedir. Söz konusu alanda, enterkonnekte sistemler ile bunlarla ilgili alt yapı olanakları sayesinde, bilginin kullanımıyla ilgili her türlü faaliyet gerçekleştirilir.

Siber alanların nasıl oluştuğunu bazen unutuyoruz. 1969 yılında Savunma Bakanlığı, bir kaç bilgisayarın birbirleriyle iletişim kurabildiği ARPANET adlı bir uygulama başlattı. 1972 yılında, dijital bilgi alışverişinin yapılabildiği iptidaî bir internet ortaya çıktı. İnternet adreslerinin alan adı almalarına yönelik sistem 1983 yılında devreye girdi, ilk bilgisayar virüsü de bu yılda ortaya çıktı. İnternet sunucu ağları (World Wide Web. [WWW]) 1989'da kullanılmaya başlandı. En yaygın arama motoru olan Google 1998'de, en popüler açık ansiklopedi Wikipedia 2001 yılında kuruldu. Şirketler, 1990 sonlarında bu yeni teknolojiyi kullanarak global bir tedarik zinciri oluşturdu. Yakın tarihlerde, bilgilerin, kişi veya kurumların kendi bilgisayarlarında tutulması yerine internet ortamında (cloud = bulut) saklanması sistemi gelişti. Böylece geniş arşivlerin ve dosyaların, bilgisayarların hafıza kapasitesini işgal etmesi önlendi. Bu bulutlara destek hizmeti vermek amacıyla da Server Farm'lar (Servis sağlayıcıların birbirlerine bağlanarak oluşturdukları ağ) kuruldu. Siber güvenliğinin sağlanmasına yönelik girişimler ise ABD tarafından ancak içinde bulunduğumuz yüzyılın ilk yarılarında başlatıldı.

1992 yılında 1 milyon olan internet kullanıcı sayısı 15 yılda 1 milyara çıktı. Bazı düşünürler bu gelişmeyi, "bilginin özgür olma isteği"ne bağladı. İnterneti, devlet kontrolünün bittiği yer olarak resmettiler ve "mesafe kavramı ölmüştür" yargısına vardılar. Pratikte, devletler ve coğrafi yargı alanları hala önemli rol oynamaktadır ama oyunun oynadığı alan çok genişledi ve gücü ellerinde bulunduranların sayısı epey arttı.

Siber alanlar yığınla faaliyet katmanının bulunduğu bir ortam olmakla birlikte esas itibariyle, kendine özgü fizikî ve sanal (bilişsel) öğelerden oluşan hibrit bir nizamdır. Fizikî altyapı katmanı, egemen güçlerin yasaları ve kontrol mekanizmalarından oluşur. Sanal ya da bilişsel katmanın yasalarla kontrolü zordur. Sanal alanlardan fizikî alanlara saldırı gerçekleştirilmenin maliyeti düşüktür ve bu sıklıkla yapılır. Bu saldırıların fiziksel alanlar tarafından bertaraf edilmelerinin

maliyeti ise çok yüksektir. Buna karşın, fiziksel alanları kontrol eden güçlerin, sanal alanlar üzerinde gerek bölgesel bazda, gerekse sınır ötesi bağlamda etkisi bulunur.

Siber güç, “Bilgisayar temelli enformasyon altyapısı, ağ oluşumları, yazılım ve insan becerilerinin üretilmesi, kontrolü ve iletilmesiyle ilgili olanaklar manzumesi” olarak tarif edilebilir. Davranışsal olarak siber güç ise, bu olanakların kullanılmasıyla amaçlanan sonuçları elde edebilme yeteneğidir. Siber güç kullanımıyla siber alanların *içinde* amaçlanan sonuçlar alınabildiği gibi, muhtelif siber olanaklar yardımıyla *dışında* da sonuç alınabilir. Benzetme yapmak gerekirse, “deniz gücü”, açık denizlerde hakim olmayı sağlayan olanaklar bütünü anlamına gelir. Hakimiyet, ülkenin kendi kıyıları dışında da var olduğunun kanıtıdır. Bu varlık, topyekûn savaşların gidişatını da, okyanusların ticari amaçlarla kullanımını da, karadaki kamuoyu oluşumlarını da etkiler.

Üzerinde hakimiyet kurulacak bir alan olarak, karasal alanları denizler, denizleri hava, havayı uzay ve nihayet uzayı da siber alanlar takip etti. Teknoloji geliştikçe hakimiyet alanları da değişiyor, siyasi liderler de bu değişime ayak uydurmaya çalışıyor. Siber alanların özelliği henüz çok yeni olmaları, insan yapısı olmaları ve diğer alanlara oranla teknolojik gelişmelerle birlikte büyük değişimlere gebe olmalarıdır. Dağları denizleri yerinden oynatmak zordur ama siber alanlar bir tıklamayla açılıp kapanabilir.

Askerî olarak fiziksel bir alana girmek ne kadar güç ve maliyetli ise, siber alanlara girmek o kadar kolay ve ucuzdur. Bu yüzden küçük devletler ve devlet dışı güçler bu alanlara kolayca nüfuz edebilmekteler. Nitekim, ABD, Rusya gibi büyük devletlerin, deniz ve hava gücü üstünlüğünden bahsedilebilse de iş siber güce gelince bu büyüklüğün pek bir anlamı kalmıyor. Aksine, bu büyük ülkeler, karmaşık siber sistemler kullanmaları nedeniyle küçük oyuncuların siber saldırıları karşısında savunma zafiyetine düşebiliyorlar. İnternetin saldırı amaçlı kullanımı, savunma amaçlı kullanımını fazlasıyla aşındırmaktadır.

Siber güç, savaştan ticarete kadar bir çok sahayı etkilemektedir. Bu gücün sert boyutuyla kullanılmasına ilişkin bazı örnekler verelim: Devlet veya devlet dışı güçler “Botnet” isimli bir saldırı programıyla yüzbinlerce bilgisayarı kilitleyebilir, şirketlerin hatta devletlerin internet altyapılarını çökertebilirler. Bu saldırı, 2008 yılında Gürcistan’a karşı yapılmıştı. Botnet programları yasa dışı olarak, internet üzerinden bir kaç yüz dolara kiralanabilir. Bunların bireylerce şantaj amaçlı olarak kullanıldığı görülmüştür.

Çin ve Tayvanlı bilgisayar korsanları sık sık çatışarak birbirlerinin web sayfalarına zarar verirler. 2007 yılında “Yurtsever Ruslar” adlı bir korsan grup, servis durdurma saldırısı (Denial of Service Attack) düzenleyerek Estonya’nın internet altyapısını zarara uğratmışlardı. Korsanlar bu eylemi, Estonya’nın, 2. Dünya Savaşı şehidi Rus askerlerini temsil eden bir anıtı yerinden kaldırmak istemesine kızdıkları için yapmışlardı (İnkâr etse de, saldırıyı Rus hükümetinin kışkırttığı biliniyor). Sistemlere virüs bulaştırılarak her türlü gizli bilgilerin çalınmasına sık rastlanır.

Suçlular bunu hırsızlık amacıyla yaparken devletler de üstünlük sağlama amacıyla yaparlar. Çin bu konuda birçok kez suçlanmıştı ama böyle eylemlerin ispat edilmesi çok zordur. Nasıl takip edilebilsin ki, örneğin, Gürcistan ve Estonya'ya yapılan saldırılar, Amerikan servis sağlayıcıları üzerinden gerçekleşmişti.

Siber bilgi, hiçbir sınır tanımadan siber alanlarda bir ülkenin, diğerleri nezdinde olumlu imaj yaratması amacıyla, yani bir yumuşak güç ögesi olarak kullanılabilirdiği gibi sert güç ögesi olarak da kullanılabilir. Örneğin bilgilerin depolandığı ve işlemlerin yönetildiği SCADA⁹ sistemlerine sokulan Stuxnet isimli bir solucan, 2010 yılında İran nükleer tesislerinin faaliyetlerinin durmasına yol açmıştı. Bir bilgisayar korsanının, Şubat ayının ortasında Moskova veya Chicago'nun elektriklerinin kesilmesine yol açabilecek bir siber saldırısı, bu şehirlerin tepesine indirilecek bombalardan daha fazla zarar verebilir.

Fizikî donanımların, siber dünya üzerine güç uygulama potansiyeli mevcuttur. Örneğin, servis sağlama donanımları ve fiber optik kablolar, belli ülkelerin topraklarında yer alır ve bunların kullanımı o ülkelerin yasalarına tabidir. Devletler, yasalarına uyulmadığı gerekçesiyle, topraklarında bulunan donanımların kullanılmasına engel olur veya olma tehdidinde bulunarak baskı yapabilir. Fransa, Yahoo'nun içeriğine müdahale etmiş, kısıtlamalar getirmişti. Google, Almanya'dan yapılacak nefret söylemi içeren aramaları, bu ülkenin talebi üzerine durdurmuştu. Bu şirketler, düşünce özgürlüğünün büyük savunucusu ABD menşeli şirketler olmalarına rağmen yerel yasalara uymak zorunda kalmışlardı zira aksine bir tavır, hapis dahil, ağır cezalara muhatap olmak demektir. İnternet kullanımına aracılık eden servis sağlayıcılar, arama motoru işletmecileri gibi kurumların davranış ve tavırları, devletler tarafından bahsedilen şekildeki önlem ve mekanizmalar yardımıyla denetlenir.

Devletler, yumuşak güç üretmek amacıyla özel donanım ve yazılım yatırımları yapabilir. Örneğin İran'da, 2009 seçimleri sonrasında, protestocuların serbestçe haberleşmesini kısıtlamak için, İran devleti Firewall benzeri engelleyiciler devreye sokmuştu. ABD ise ciddi ciddi masrafları göze alarak bu engellemeyi etkisiz kılacak her türlü yazılım ve donanımla protestoculara yardım etmiş, böylece yumuşak güç oluşturmuştu.

Siber alanlardaki güç uygulamaları ile ilgili olarak 1. Bölümde değindiğimiz "İlişkisel Gücün Üç Ayrı Yönü" başlığına dönüş yaparsak konumuza açıklık getirebiliriz. Siber alanlarda gerek yumuşak, gerek sert güç anlamlarında bu üç yönün izlerine rastlayabiliriz şöyle ki;

1. Başkalarını, başlangıçtaki tercihlerinin aksine bir davranış biçimine yöneltmek: Sert Güç; Servis durdurma saldırıları düzenlemek, muhalif bloggerları tutuklayarak mesaj göndermelerini engellemek (Ör. Devlet gücünü zayıflatmayı

⁹ SCADA: Supervisory Control and Data Acquisition.

kışkırtan yayın yaptığı gerekçesiyle Çin'in, insan hakları savunucusu Liu Xiaobo'yu tutuklaması).

Yumuşak Güç: Yine Çin, 1930'lardan kalma bir ihtilâf nedeniyle, öğrencileri internet üzerinden örgütleyerek Japonya aleyhine protesto gösterileri yapmaya kışkırtmıştı.

2. Gündemi belirlemek, başkalarının tercihlerinin tartışma ortamına dahi çıkmasını, muhtelif taktiklerle bloke etmek: Gündemin bu şekilde oluşturulması hasmınızın istekleri hilafına ise bu sert güç uygulamasıdır ama meşru olduğu biçiminde bir algı yaratılabilirse bu yumuşak güçtür.

Open Net¹⁰'e göre, en az 40 ülke şüpheli gördüğü içeriğin internet ortamında dolaşımını engellemek için yüksek kapasiteli filtreleme uygulamaktadır. 18 ülkede ise siyasi sansür vardır (Çin, İran ve Vietnam'da yaygın olarak, Libya, Etiyopya ve S. Arabistan'da ağır ölçüde). Sosyal nedenlerle engelleme yapan 30 ülke bulunuyor (Seks, kumar, uyuşturucu gibi konularda). ABD ve bazı Avrupa ülkeleri bile, seçmeli de olsa filtre uygulamaları yapmaktadır. Bu uygulamaların bazıları kabul görür, gizli yapıldıklarında ise fark edilmezler bile. İnsanların, bilmediklerinin ne olduğunu bilmeleri zor iştir. Müzik endüstrisi 12 binden fazla Amerika'lı hakkında internette yasa dışı müzik indirdikleri gerekçesiyle fikrî mülkiyet hakları çerçevesinde dava açmış ve bu uygulama, sert güç kullanımı olarak algılanmıştı. Fakat Apple, sessiz sedasız, bazı uygulamaların i-phone'larına indirilmesini olanaksız kılacak düzenleme yaptı ve pek az tüketici, potansiyel bir ihtiyacının karşılanması olanağının tırpanlanmış olduğunu fark edebildi.

3. Gücün üçüncü yönü, bir oyuncunun, diğerinin temel inanç ve algılarını yeniden şekillendirme esasına dayanır. Şirketler yazılım üretirken şu kodu değil de bu kodu kullanırlarsa bunu çok az tüketici fark edebilir. Ama o kodları içeren yazılımlarla mücehhez donanımları kullanan, örneğin ABD vatandaşları, kredi kartıyla kumar oynayamaz, Fransız ve Almanlar internet üzerinden Nazi ideolojilerini takip edemez, S. Arabistanlılar bazı Tanrı tanımaz web sayfalarına giremez. Çocuk pornosu gibi bazı konuların erişimine engelleme getirilmesi konusunda uluslararası alanda bir uzlaşma vardır ama geniş katımlı uzlaşmalara oldukça ender rastlanır.

Oyunun Aktörleri ve Bu Aktörlerin Görelî Güç Kaynakları

Siber alanda güçlerinin derecesi birbirlerine göre büyük farklılıklar gösteren sayılamayacak kadar çok aktör bulunur. Yirmisini doldurmamış genç bir bilgisayar korsanı da, devletler de, siber uzayda büyük problemler çıkarabilir. Filipinler kaynaklı ünlü "Love Bug" virüsünün 15 milyar Dolarlık zarara yol açtığı tahmin edilmektedir. Pentagon'un, 15 bin ağa bağlı 7 milyon bilgisayarı vardır. Bu ağlara her gün, yüzbinlerce defa siber saldırı düzenlenir. Siber uzayda dikkat çekici olan, bu alandaki

¹⁰ OpenNet: İnternet'in herhangi bir sansür / filtreleme uygulamasına maruz kalmadan serbestçe kullanılabilmesini savunan bir STK.

aktörlerin farklı güç kaynaklarına sahip olması ve yetenek açısından devletler aralarındaki uçurumun daralıyor olmasıdır. Genel bir yaklaşımla siber uzaydaki oyuncularını üç kategori altında toplayabiliriz.

Devletler

İnternetin fiziki altyapısının belli bir coğrafyada olması ve o coğrafya üzerinde belli devletlerin yasal egemenliğin bulunması dolayısıyla siber uzay denildiğinde lokasyon önem kazanmaktadır. Devletler, kendi sınırları içinde, eğitimden ticarete kadar birçok alanda ilerleme sağlamak amacıyla internet altyapısına büyük yatırımlar yapar (Ör. Güney Kore). Bu çabalar, barışçıl, meşru ve insan odaklı olarak algılanırsa ülkenin siber uzaydaki yumuşak gücü artar. Bulunan coğrafyada egemen güç olmak, devletlere baskı ve denetim yapma açısından yasal dayanak sağlar. 2009 yılında Xinjiang bölgesinde meydana gelen kalkışmalar sırasında Çin hükümeti, Teksas'tan iki misli büyük bir alana yayılmış 19 milyon insanın mesajlaşmalarını, uluslararası telefon görüşmelerini ve internet erişimlerini engellemiştir. Şüphesiz bunun ticaret ve turizm üzerine olumsuz etkileri olmuştur ama Çin hükümetinin önceliği siyasi istikrarın sürmesiydi.

Eğer pazar büyükse, devletler güçlerini sınırların ötesinde de hissettirebilirler. Örneğin, özel hayata ilişkin hakların çok sıkı korunduğu bir kısım Avrupa ülkelerinde, Yahoo ve Dow Jones'in bazı uygulamaları, bu hakları zedeler mahiyette görülmüş ve adı geçen ABD şirketleri hizaya çekilmişti. Pazarın büyüklüğü nedeniyle bu dev şirketler seslerini çıkaramamış, tepki göstererek pazardan çıkıp gitmek yerine o pazarın kurallarına uymayı yeğlemişlerdi.

Devletlerin siber saldırı kapasiteleri de vardır. Örneğin ABD'nin 10. filosu ile 24. Hava Birliğinin ne savaş gemileri vardır, ne de uçakları. Onların savaş meydanı siber uzaydır ve taburları bilgisayarlar ile internetten oluşur. Sağlam verilere göre, İsrail 2007 yılında Suriye hava savunma sistemlerini siber saldırıyla devre dışı bırakmış, ardından bu ülkenin nükleer tesislerini bombalamıştı. Askerî uzmanlar siber saldırıları, nükleer güç gibi bitirici bir silâh olarak görmeseler de, gerçek savaş meydanında zaferi kazandıracak önemli bir unsur olarak görürler. Ülkelerin birbirlerine karşı düzenledikleri siber saldırıların pek azı basına yansır, bu saldırıların başarısını ise hedef ülkenin savunma olanakları belirler.

Gelişmiş Yapılanmalara Sahip Devlet Dışı Güçler

İdeolojik veya suç amaçlı, servis durdurma ve sistem çökertme türünden siber saldırılar, devlet dışı aktörler tarafından da düzenlenebilmektedir. Ancak bunların yetenekleri, büyük devletlerinki kadar gelişmiş değildir. Bazı çok uluslu şirketler, muazzam bütçe ve insan kaynaklarıyla bir çok devleti geride bırakan güç olanaklarına sahiptir. 2009 yılında Microsoft, Apple ve Google'ın toplam gelirleri 115 milyar dolar, toplam çalışan sayısı 150 binden fazlaydı. Bu tür şirketler hem geniş pazarlarda iş

yapabilme imkânlarını sürdürürebilmek, hem de marka değerlerini koruyabilmek adına yerel hükümetlerle iyi geçinmek, onların yasalarına uymak zorundadırlar.

Suç örgütlerinin ise böyle bir derdi yoktur. Bazıları küçüktür, yasaların takibine girmeden vur-kaç eylemleri yapar. Bazılarının ise çok etkileyici sınırlar ötesi yetenekleri bulunur, muhtemelen de zayıf devletleri satın alarak, oralarda sığınır, hatta o devletlerle gizliden işbirliği yaparlar. Kanun kuvvetiyle dağıtılmadan önce, Darkmarket isimli sitenin 2500'den fazla üyesi, çalınmış bilgi, şifre ve kredi kartı ticareti yapıyordu. Siber suçların dünyaya yıllık maliyetinin 1 trilyon dolar olduğu tahmin ediliyor. ABD yetkililerinin açıkladığına göre, siber suçluların sadece % 5'i yakalanıp hüküm giymekte. Siber suçlular, büyük tahribat yaratma kapasitelerine rağmen, siber saldırı yerine fizikî saldırıları tercih etmekte. Çünkü siber saldırı, hedef kitle üzerinde, fizikî saldırı kadar dehşet yaratmıyor, yeterince fotojenik (!) değil. 11 Eylül saldırısından sonra ABD tarafından karşılaşılan 22 eylemin hepsinde patlayıcılar veya hafif silâhlar kullanılmıştı. Oysa ABD'nin ulusal elektrik şebekesi veya finans sistemi gibi teşkilatlarının elektronik altyapısı, siber saldırılara karşı son derece hassastır. El Kaide'nin bu hassas alanlara karşı saldırı kapasitesinden yoksun oluşu ve bunu edinmeye yeterince hevesli gözükmemesi dikkat çekicidir. Yetkililer, teröristlerin yeterli beceri düzeyine geldiklerinde, bu yeteneklerini kullanmakta tereddüt etmeyeceklerini düşünüyorlar.

Suç örgütleri, interneti, teşkilâtlarına komuta etmek, para toplamak, eleman kazandırmak, onları eğitmek ve daha pek çok amaç için yaygın olarak kullanırlar. El Kaide bu sayede, coğrafî bazda örgütlenmiş hiyerarşik bir yapı olmanın sınırlamalarından kurtulmuş, enine bir biçimde genişleyerek küresel bir şebeke haline gelmiştir. Radikal unsurlar artık sadece Pakistan, Yemen veya Afganistan'dan çıkmıyor, web adlı sanal ummanın her yerinden eleman katılımı sağlanabiliyor.

Kısıtlı Yapılanmalara Sahip Bireysel Aktörler

Maliyetlerin iyiden iyiye düşmesi, giriş-çıkışın kolay olması ve gizlenme olanakları sayesinde bireysel aktörler de siber alanda yerlerini aldı. Bunlar bazen devlet onayıyla çalışırlar, bazen de devletlerin aleyhine faaliyet gösterirler. Rusya / Gürcistan örneğini yukarıda belirtmiştik. Büyük aktörler kadar kaybedecek şeyi olmayan bireysel oyuncular, bu asimetriyi kendileri yarayan bir biçimde kullanmaktalar. Devletleri veya büyük şirketleri dizleri üzerine çökertecek kadar olmasa da minicik bir yatırımla bunların faaliyet ve itibarlarına büyük zarar verebilirler. Öte yandan, devletler internet dünyasının en büyük yırtıcısıdır ama unutulmasın ki küçük köpekler de ısırır ve bu ısırıklarla uğraşmak meşakkatli bir iştir.

Google ve Çin

Kamu ve özel sektör aktörlerinin karşılıklı etkileşimlerine ilginç bir örnek Çin'deki Google olayıdır. 2010 yılı başlarında Google, Çin'den çekileceğini açıklamıştı. Çin'in yumuşak gücüne vurulmuş önemli bir darbeydi bu. ABD'li şirket, İhtilâfın konusunu şöyle açıklıyordu: Çin hükümeti Google'ın kaynak kodlarını çalmaya uğraşiyor (fıkrî mülkiyet hakları), Çinli muhaliflerin e-posta hesaplarına girmeye çalışıyordu (insan hakları). Buna bir tepki olarak da Google, dört yıldan beri uymakta olduğu Çin sansür yasalarına artık uymayacak, muhalif güçlerin internet yollarını açık tutacaktı.

Bu dönemde, Çin arama motoru piyasasının hakimi Baidu adlı bir yerel şirketti. Ayrıca, Google'ın gelir kaynakları arasında Çin'den yapılan aramalar önemli bir yekûn da tutmuyordu. Google, çekilme açıklamasını, fıkrî mülkiyet ve insan hakları konusuna, ticari hesaplardan daha fazla önem verdiği şeklinde bir görüntü vererek itibarını arttırma amacıyla da yapıyor olabilirdi. Amaçların ne olduğu bir yana, çok uluslu şirketlerin fıkrî mülkiyet haklarına yönelik Çin kaynaklı siber saldırıların artması ve Google'ın, düşünce özgürlüğü ve gizliliğin kutsallığı temelinde kendi itibarını koruma mücadelesi vermesi, konuyu Beyaz Saray'ın gündemine getirdi. Dışişleri Bakanı H. Clinton bir konuşmasında problemi masaya koydu. Çin ise meseleyi, Google'ın yerel yasalara uyması gerekliliği açısından yorumladı ve ABD'yi siber emperyalizme yönelmekle suçladı. Bazı uzmanlar da mücadeleyi, ABD'nin internet dünyasındaki hegemonyasını koruma çabası olarak gördüler. Çinli tüketiciler, Google'ın piyasadan çekilmesi halinde yerel Baidu'nun tekel konumuna geleceğinden endişe ediyordu. Çekişme sürecinin başında Google, Çin ankarasından yapılan erişimleri otomatik olarak Hong Kong'daki sitesine yönlendirdi. Çin bu girişimi kınadı ve Google'ı servis sağlayıcılık alanındaki çalışma ruhsatını iptal etmekle tehdit etti. Bunun üzerine Google, açılış sayfasını seçenekli hale getirdi ve sadece arzu edenlere Hong Kong bağlantısı verdi. Böylece Google Çin'de kalabildi, Çin de kendi hukukunun üstün olduğunu bir kez daha kanıtlamış oldu.

ABD bu olay üzerine, internet alanına yeni kurallar getirilmesi çağrısında bulundu ama kendisinin neleri yapmaktan imtina edeceğini belirtmedi. Meselâ, ABD, bireysel korsanların Çin sitelerine yaptığı saldırıları önlemeye çalışacak mıydı? Belki ABD, Çin'in yaptığı gibi şirketlerin fıkrî mülkiyetlerine veya insan haklarına yönelik saldırılar yapmıyordu ama her türlü bilgisayar tekniğini, amaçları doğrultusunda istismar etmekten geri durmuyordu. Clinton'un Çin'e "yapma" dediği şeyleri kendisi fazlasıyla yapıyordu. Hatta Çin'den sonraki en büyük internet ihlalcisiydi. Bu ihlâllerin bir çoğunun bizzat Amerikan devleti tarafından gerçekleştirildiğine hiç kuşku yok ama büyük bir kısmı da Çin'deki insan haklarının ilerlemesi, Çin'de veya dünyanın diğer köşelerinde internet özgürlüğünün yaygınlaştırılması adına yapılmakta. ABD, bu tür "hacktivist"leri kontrol etme iradesine veya yeteneğine sahip miydi?

ABD ve Çin çıkarları birçok konuda çelişir ama bir özel sektör temsilcisiyle Çin devletinin ihtilâfı çok karmaşık siyasi olayların habercisidir. Şirketler, devletler,

bireyler.... bunların hepsinin siber alanlarda amaçladıkları hedeflere ulaşmak için ellerinden geleni artlarına koymadıkları bir mücadele dönemindeyiz.

Hükümetler ve Yönetişim

Bazıları siber alanları, yasaların işlemediği vahşi Batı'ya benzetir. Ama pratikte bu alanların bir çoğu, özel ve kamu kurallarına uymak durumundadır. Kurallar, Internet Engineering Task Force (İnternet Mühendisliği Görev Gücü) adlı devlet dışı bir oluşum bünyesindeki mühendisler tarafından geliştirilir. World Wide Web Consortium (Küresel Ağ Konsorsiyum'u) adlı yine devlet dışı bir organizasyon WEB (Ağ) standartlarını belirler. ABD yasaları altında kâr amacı gütmeyen ICANN¹¹ adlı kuruluş (artık devlet memurları da bu kuruluşta görev almaya başladı), alan isimleri ve yönlendirme yönetimi konusunun yetkilisidir. Ulusal hükümetler ise, yayın hakları ve fikrî mülkiyet hakları konusunu denetlemektedir. Devletler aynı zamanda, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği çerçevesinde görüşmeleri yapılmış ulusal alanların tahsisi konusunda söz sahibidirler. Bütün bunların üzerinde de güvenlik, casusluk, suç gibi sorunları denetimlerinde tutmaya çalışırlar.

Siber alanların yönetimini tek bir rejim altında gerçekleştirmek mümkün olamıyor. Bu nedenle siber alanlar, kuralları koyup belli bir hiyerarşi çerçevesinde uygulamaya çalışan teşkilâtlarla, bağımsız kurumlar arasındaki gevşek bir işbirliği doğrultusunda yönetilmektedir. Siber alanlar, kamu malı veya belli bir sahibi olmayan, herkesin eşit oranda hak sahibi olduğu müşterek mülkiyet konusu alanlar olarak tanımlansa da bu tanım mevcut durumla tam olarak örtüşmüyor. Zira kamu malının kullanımından kimse dışlanamaz ama fizikî alt yapı olanakları belli bazı ülkelerin egemenlik sahalarında yer almaktadır ve bu olanaklara sahip olan ülkeler de istemediklerini dışlayabilmektedir. Siber alanları, yönetim kuralları yeterince geliştirilmemiş müşterek mülkiyete tabi apartmanlara benzetebiliriz.

İnternet başlangıçta, herkesin birbirini tanıdığı bir köy yeri gibiydi, şifrelere, karmaşık kurallara gerek yoktu. Müthiş genişleme belki iletişim olanakları açısından herkesin işine yaradı ama beraberinde gelen kriminal faaliyetler, saldırılar, çok ciddi güvenlik sorunları yarattı. Ortaya çıkan korunma ihtiyacı, "yüksek duvarlı özel siteler" misali, özel internet ağları oluşturulmasını gündeme getirdi. Güvenlik konusu devletin ana işlevi olduğuna göre, siber alanların güvenliği konusunda da devlete giderek daha fazla iş düşeceğe benziyor. Bir çok devlet, egemenlik alanlarını siber uzaya doğru genişletmek sevdiğinde ama bunu yaparken yetki ve sorumlulukları özel sektöre aktarmak istiyorlar. Örneğin, bazı bankalar ve özel finans kurumları, kendileri için, çok yüksek nitelikli güvenlik sistemleri geliştirmişlerdir. Bu sistemi kullanmak isteyen diğer kurumlar kurallara uymak zorundadır. Aksi halde cezası vardır; iletişimleri kesilebilir, ticaret yapmaları engellenebilir, kullanım ücretleri arttırılabilir, vs.

¹¹ ICANN: Internet Corporation for Assigned Names and Numbers.

Devletler, halklarının istifade edebilmesi için interneti korumak isterler ama halklarını da internet üzerinden gelebilecek tehlikelerden sakınmak durumundadırlar. Meselâ Çin, güvenlik duvarının arkasında kendi şirketlerini geliştirme aşamasındadır ve saldırı halinde kendini internetten ayırmayı plânlamaktadır.

“Hactivist”lik olgusunu bir “baş ağrısı” olarak niteleyip bir kenara ayıracak olursak, her birinin kapsamı ve çözümü birbirinden farklı dört tip siber tehdit ile karşı karşıyayız: İktisadî casusluk, cürüm, siber savaş ve siber terörizm. Bunların arasından ABD’nin başını en çok ağrıtanı ilk ikisidir. Şimdilik! İşbirlikleri ve taktikler geliştikçe sıralama tersine dönebilir. Ulusal İstihbarat Örgütü eski başkanının şöyle bir tespiti var: “Terörist gruplar bugün için siber savaş yetenekleri açısından, suç örgütleri kadar gelişmiş değildir. Ortada bir hiyerarşi var. Piramidin tepesinde, her şeyi tahrip etme yeteneğine sahip devletler, sonra her şeyi çalabilen hırsızlar, ardından son derece rahatsız edici, bilgili ve ihtisaslaşmış bilgisayar korsanları... Er veya geç, terör grupları siber yeteneklerini geliştirecekler. Nükleer silâhların yayılmasına benzer bir olgudur bu, ancak çok daha kolay”.

Başkan Obama, siber dünyadaki gelişmelerin ele alındığı toplantıda, diğer devlet ve şirketler tarafından kendilerinden çalınan fikir haklarının, ABD için en yakın tehlike olduğunu söylemiştir. Yapılan açıklamalara göre, bu hırsızlıklar, ülkeye ekonomik açıdan ve rekabet üstünlüğü açısından zarar vermekle kalmıyor, gelecekteki sert güç kullanma kapasitesini de zedeliyordu. Her yıl, Kongre Kütüphanesinde mülkiyeti tescilli fikir haklarının kat be kat fazlası Amerikan şirketlerinden, devletinden ve üniversitelerinden çalınmaktaydı.

Siber savaşlar, potansiyel tehlikelerin en dramatik olanıdır. Uluslararası bir caydırıcılık programı kapsamında (klâsik nükleer caydırıcılık girişimlerinden biraz farklı olsa da...) saldırı yeteneklerinin artırılması, altyapı dayanıklılığının geliştirilmesi, bu tehditle baş edebilmenin çareleri arasında gösterilmektedir. Siber savaşların en zor yanı, siber hedeflerin, askeri hedeflerden nasıl ayrı tutulacağı hususu ve verdirilen dolaylı zararın boyutlarıdır. Amerika’lılar, savaş sırasında, Fransız yapımı Irak hava savunma sistemlerini çökertmekten kaçınmışlardı zira bunu yaparlarsa, Paris’teki bütün ATM’lerinin çalışamaz hale gelmesi olasılığı vardı.

Bazı gözlemciler, saldırı gerçekleştirenlerin kimliklerinin belirgin olmayışı nedeniyle caydırıcılığın siber savaşlarda işe yaramayacağı görüşündedirler. Siber savaşlarda caydırıcılık zordur ama imkânsız değildir. İnsanlar bu tip caydırıcılıkla nükleer caydırıcılık arasında bir benzerlik kurarlar. Nükleer modelde, saldırıya verilecek cevabın çok ağır olması ihtimali caydırıcı bir etken olarak kabul edilir. Nükleer caydırıcılık, erken uyarı sistemleri, konvansiyonel silâhların hedefe yakın yerlere konuşlandırılması gibi yan önlemlerle desteklenir. Yarattığı tahribat açısından siber saldırıların, nükleer saldırılara benzer yanı yoktur. Günümüz şartlarında, ulusların ağırlık marifetiyle birbirlerine olan siber bağımlılığı bir nevi caydırıcılık işlevi görmektedir. Örneğin, Çin’in, ABD ekonomisinde ciddi tahribata yol açabilecek bir

saldırısı, bizatihi kendi ekonomisi üzerinde de büyük zarara yol açar. Bu senaryonun tersi de geçerlidir.

Bazı savunma mekanizmaları vardır ki, saldırıya otomatik olarak anında cevap verir. Güçlü savunma sistemlerine sahip olmak, hasım tarafı risk/menfaat hesabı yapmaya zorlar, bunun da caydırıcı etkisi yüksektir. Saldırının kaynağı hakkındaki spekülasyonlar, dedikodu mahiyetinde olsalar da ciddiye alınır (mahkemelerde delil olarak geçerli olmasalar da...). Böyle bir töhmet altında kalmak, saldırı düşüncesinde olanı, adımını çok dikkatli atmaya zorlar. İtibarın zedelenmesi, bunun sonucunda yumuşak gücün zayıflaması olasılığı da caydırıcı bir unsurdur.

Siber terörizm ve devlet dışı güçlerin caydırılması daha zordur. Önceki bölümlerde değinildiği gibi, siber saldırılar, günümüz teröristleri için çok tercih edilen bir yöntem değildir. Ancak önümüzdeki yıllarda, teröristlerin yeteneklerini geliştirerek altyapı tesislerine saldırılarda bulunmaları beklenmelidir. Günümüzde internet, güvenlikten ziyade kullanım kolaylığını öne çıkaran bir yapıdadır. Hassasiyet arz eden ulusal altyapı olanaklarının internetle olan bağlantısını azaltmak, bir savunma stratejisi olarak geliştirilmektedir. Bazı uzmanlar, kritik alt yapı tesislerine sahip kuruluşlara (finans ve elektrik gibi) açık interneti kullanmak yerine önceden onay alınarak girilebilen (opt-in) özel güvenli sistemleri kullanmalarını önermektedir. Şüphesiz risk alma toleransı geniş olanlar açık interneti kullanmaya devam edebileceklerdir.

Geçmiş yıllarda, deniz korsanlığına karşı nasıl bir uluslararası işbirliğine gidildi ise, siber suç konusunda da aynı yöntemle yasa dışılıklar önlenebilir. Ne var ki geçmişte, korsanların, devletler tarafından desteklendiği oluyordu, siber suç bağlamında da aynı olasılık bulunuyor. Örneğin Çin, otuzdan fazla ülke tarafından kabul edilen Avrupa Konseyi Siber Suçlar Konvansiyonu'nu imzalamayı ret etmiştir. Bu tür suçlar yüzünden Çin'in uğradığı zarar bir gün, bu yollardan elde ettiği kazancı geçmeye başlarsa tutumunu değiştirebilir. Konvansiyon çerçevesinde genel bir uzlaşma şimdilik zor gözükse de, para aklama, güvenlik gibi belli başlı konularda ittifaklar kurulmaya başlanmıştır. Böylece saldırı düşüncesinde olanların maliyetleri giderek artmaktadır.

Devletler tarafından bir takım önlemler alınmadıkça internet üzerinden yapılan casuslukların dinmeden sürmesi beklenmelidir. Casusluk insanlık tarihi kadar eskidir. Devletlerin casusluk olayları karşısında bire bir karşılık verme biçimindeki tutumu, siber casusluk bağlamında da öne çıkmakta ve zararı bir nebze azaltıcı bir tedbir olarak uygulanmaktadır. ABD siber güvenlik dairesi başkanının şöyle bir söylemi var: "Çözümün anahtarı olabilecek yaklaşımların başında, casusluğun menşei olduğu düşünülen ülkeye dönüp 'bu işi sen yapmadıysan, kimin yaptığını iyice araştırmalısın' demek gelir, bu çağrıya uymayan devlete mukabelede bulunulur". Uluslararası hukuk doktrinlerine göre, eğer saldırı belli bir ülkeden kaynaklanıyorsa, saldırıyı yapan devletin kendisi olmasa bile, o ülkeye karşı orantısız bir karşılık verilmesi yasaldir.

2000'li yıllarda, BM Genel Kurulunda, siber suçlarla ilgili bir dizi kınama kararı ve ulusların alabilecekleri savunma tedbirleri konusunda bazı yönergeler çıkarıldı. Aynı dönemde Rusya, internetin uluslararası bağlamda daha geniş bir denetime tabi tutulması için BM'den bazı kararlar çıkartmanın peşindeydi. ABD saldırıları önleyici tedbirlerin, savunma mekanizmalarına zarar verebileceğini, uygulamanın da olanaksız olduğunu söyleyerek Rus önerisine karşı çıktı. BM'de bu önlemlerin, otoriter yönetimlerce interneti sansür etme amacıyla kullanılacağı gerekçesiyle olaya sıcak bakmadı. Yine de ABD ile Rusya arasında uzlaşma arayışları sürüyor.

İnternet alanlarında "Davranış Standartları" belirlenmesi, ulusların davranış normları konusundaki farklılıkları nedeniyle geniş bir uzlaşmaya varamayacak gibi gözükmektedir. Jack Goldsmith¹²'in söylediği gibi: "Topraklarımızdan çıkan bütün siber saldırıları önleme olanaklarımız olsaydı bile, bu olanakları kullanmayı pek istemeyecektik. Çünkü, özel alanlardaki 'hacktivist'ler demokrasi adına iyi işler yapıyorlar. Kamu alanında ise kritik bilgisayar sistemlerini savunmak için alınacak en yararlı önlem, esaslı bir karşı saldırıya geçmektir". Amerikan gözlükleriyle bakıldığında, Twitter ve YouTube kişisel özgürlükler alanına girer, Çin gözlükleriyle bakıldığında ise bunlar saldırı silâhlarıdır. Çocuk pornosu gibi çok yaygın olarak kınanan bir konuda bile genel bir yasaklama yerine, ulusal filtreleme sistemlerini devreye alınması önerilmektedir. Yardımın başkalarından beklenmesi yerine, ulusların kendi tedbirlerini kendilerinin alması hakim kuraldır.

Siber alanlar, güç sahnesindeki aktörler arasında bulunan kuvvet dengesizliğini azaltmıştır. Bu durum, içinde bulunduğumuz yüzyılda gücün yaygınlaşması olgusuna bir örnek teşkil eder. Ama eşitliğin sağlandığı ve hükümetlerin artık dünya politikaları üzerinde eskisi kadar etkili olamadığı şeklinde bir yanılığa düşmemek gerekir. Küçük bir devlet olan BAE'nin, Blackberry üreticisini taviz vermeye nasıl zorladığını unutmayalım. Fransa'nın Yahoo'yu, Çin'in de Google'ı nasıl hizaya getirdiğini de. Devletler güçlü olmaya devam edecektir çünkü siber alanlar tamamıyla özel sektöre devredilemeyecek kadar önemlidir.

Siber alanlar, asimetrik savaş taktikleri kullanarak öne fırlamayı başaran bazı ülkeler arasında güç el değişimlerine yol açacak olsa da bu değişimler, oyun kurallarını baştan aşağıya farklılaştıracak boyutta olmayacaktır. Devletler siber alanların en güçlü aktörleri olmaya devam edecekler ancak güç, giderek devlet dışı aktörlere doğru yaygınlaşacaktır. 21.yy'da gücün anahtar boyutunu siber ağın merkezîleştirilmesi oluşturacaktır.

¹² Jack Goldsmith (1962): Uluslararası siber hukuk ve güvenlik profesörü.

BÖLÜM 6

GÜCÜN EL DEĞİŞTİRMESİ

ABD'nin Güç Kaybı Meselesi

Güç, nasıl ölçülürse ölçülsün, ülkeler arasında bölüşüm eşitliğine rastlamak çok enderdir. Kaynakları açısından diğer ülkelere göre üstünlük gösterenlerin hegemonyasından söz edilir. Eski Yunan medeniyetinden bu yana, büyük savaşların çıkış nedeni olarak hegemonya kurma özelemleri gösterilir. Yunan şehir devletleri sistemini yerle bir eden Peleponnes savaşları (M.Ö.5. yy.) Sparta'nın, Atina'nın güçlenmesinden duyduğu endişe yüzünden çıktı. 1. Dünya savaşı da Almanya'nın yükselişinin Britanya'da yarattığı korkular yüzünden çıkmıştı.

Bazı uzmanlara göre, Çin'in yükselişi de ABD üzerinde benzeri etkiler yaratacak. Köşe yazarı Robert Kagan, Çinli liderlerin dünyayı, aynen geçtiğimiz yüzyılda Kaiser Wilhelm II'nin gördüğü gibi gördüğünü yazıyor ve ekliyor " Çinli liderler, uluslararası sistemlerin ülkeleri üzerine uyguladığı baskıya illet oluyor. Amaçları, bu sistemlerin kendilerini değiştirmesine fırsat vermeden, kendilerinin bu sistemleri değiştirmeleri". Chicago Üniversitesi siyaset bilimi profesörü John Mearsheimer çok yalın konuşuyor: " Çin'in barışçıl bir şekilde yükselmesi mümkün değildir!". Bazı uzmanlar daha dikkatli bir dille şöyle bir tespitte bulunuyorlar: "Çin'in, ABD çıkarlarına bir tehdit haline gelmesi oldukça düşük bir olasılıktır ama ABD'nin Çin'le bir savaşa tutuşması olasılığı, başka herhangi bir güçle savaşma olasılığından çok daha yüksektir".

Hegemonyanın El Değişirmesi

Bir ülkenin diğerleri üzerindeki üstünlüğü hangi ölçüde olmalı veya ne tür kaynaklara sahip olmalı ki bu ülkenin hegemonyasından bahsedilebilsin? Bu sorunun üzerinde genel bir uzlaşma bulunmuyor. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra, ABD dünya üretiminin 1/3'ünden fazlasını gerçekleştirmesine, nükleer silâhlar konusunda tartışılmaz bir üstünlüğe sahip olmasına rağmen Çin'i "kaybetmiş", Doğu Avrupa'nın komünizme kaymasını önleyememiş, Kore Savaşı'ndan bariz bir galibiyetle çıkamamış, Kuzey Vietnam'ın kaybını durduramamış, Küba'daki Castro rejimini yerinden oynatamamıştı. Hegemonyasının varlığının iddia edildiği bir dönemde ABD'nin, başka ülkeleri tavır değişikliğine zorlayan askeri tehditlerinin sadece 1/5'i , ekonomik yaptırımlarının ancak yarısı başarılı olmuştur. Birinci bölümde belirtildiği gibi, kaynakların büyüklüğü bu kaynaklarla elde edilmek istenen sonuçların mutlaka alınacağı anlamına gelmiyor.

Birçokları, güç kaynakları dikkate alındığında ABD'nin hegemonya sahibi olduğu ve Britanya örneğinde görüldüğü gibi düşüşe geçeceği inancındadır. Bu "düşüş/güç kaybı" meselesinin birbirine karıştırılmaması gereken iki boyutu vardır: mutlak düşüş, ülkenin kendi içindeki çürümelerden kaynaklanır, kaynaklar etkin

biçimde kullanılamaz hale gelir. Oransal düşüş ise başka ülkelerin kaynaklarının büyümesi ve bunları kullanış biçimlerindeki gelişmelere dayalı olarak nisbi bir irtifa kaybını ifade eder. Örneğin 17.yy.'da Hollanda yerel anlamda çok müreffeh bir durumda olmasına karşın, diğer ülkelerin güçlenmesi nedeniyle orantısız olarak bir düşüş yaşamıştır. Öte yandan, Batı Roma İmparatorluğu, dışarıdan tehdit eden büyük bir güç olmamasına rağmen, kendi içindeki çürümüşlük yüzünden batmıştı.

ABD ile Britanya arasında güç kaybı ile ilgili kıyaslama yapmak revaçtadır ama yanıltıcıdır. Britanya, üzerinde güneşin batmadığı bir imparatorluktu. Dünya insan nüfusunun 1/4'ünü yönetiyordu, büyük bir deniz gücü üstünlüğü vardı. Buna karşın imparatorluk Britanya'sı ile çağdaş Amerikan Devleti arasında nisbi güç kaynakları bakımından büyük farklılıklar bulunur. Örneğin 1. Dünya Savaşı sırasında Britanya'nın 8,6 milyon kişiden oluşan askeri gücünün 1/3'i, yönetimi altındaki başka uluslardan müteşekkildi. Yükselen milliyetçilik akımları Londra'yı tehdit ediyordu, Rusya ve Almanya gibi komşuları giderek güçleniyordu. Buna karşın, her iki yanında iki okyanusun koruması altındaki ABD homojen bir yapıya sahipti, kıtasal ölçekteki ekonomisi kendine yetiyordu ve komşuları zayıftı.

Amerikan kamuoyunda güç kaybı psikolojisi hep vardı. Örnekleri, 1957'de Rusların Sputnik'i uzaya yerleştirmesinden sonra, 1970 petrol krizinin ardından, 1980'lerde Reagan yönetiminin bütçe açıklarını açıklanmasının arkasından hep görüldü ama 90'lara gelindiğinde ABD tek süper güç olarak algılandı. Şimdilerde ise yine ABD'nin düşüşte olduğundan söz ediliyor. Bunlar dönemsel psikolojik algılamalardır. Bu algılamaların altında yatan, güç kaynaklarının bir yerden bir başka yere kayma olgusu gözden kaçmaktadır. Bundan sonraki iki bölümde, tartışmalı tarihi kıyaslamalardan, dönemsel değişim söylemlerinden uzak durmaya çalışarak ABD'nin başka ülkelerin yükselişiyle belirginleşen orantısız güç kayıplarını ve kendi içinden kaynaklanan değişimler sonucu meydana gelen güç kayıplarını inceleyeceğiz.

Güç Kaynaklarının Dağılımı

21.yy.'a, güç kaynaklarının eşitlikten çok uzak bir dağılım gösterdiği ortamda girildi. Dünyadaki üretimin 1/4'ü, askeri harcamaların neredeyse yarısı, dünya nüfusunun sadece % 5'ine sahip ABD tarafından gerçekleştiriliyor. Kültürel ve eğitimsel yumuşak güç kaynaklarının en büyük bölümü de bu ülkenin elinde. Ancak ABD'nin dünyanın güç kaynaklarından aldığı payın gelecekte ne şekle dönüşeceği hararetle tartışılmaktadır. 2010 yılındaki Davos toplantılarında, gücün farklı yönleri doğru kaymaya başladığının göstergesi olarak küresel malî krize işaret edilmişti, Wall Street'teki çatlama da Amerika'nın gücünün inişe geçmeye başladığının delili olarak yorumlanmıştı. Daha uzun vadeli bir görüş beyan eden Ulusal İstihbarat Konseyi, 2025 yılı için yaptığı tahminlerde ABD'nin birinci güç olma konumunu koruyacağını ancak üstünlüğünün azalacağını öngörmektedir. Hakkında çok konuşulan BRIC ülkelerinin (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) 2027 yılına gelindiğinde üretim açısından zengin dünyaya geçeceğinden bahsedilmekte olsa da yüzyılımızın başında Avrupa ve

Japonya ekonomileri bu ülkelerin adam akıllı önündedir. Önce Amerika'nın zengin müttefiklerine bir göz atalım sonra BRIC ülkelerinin nisbi güç kaynaklarını inceleyelim (Bkz. Ek Tablo).

Avrupa

Amerikan ekonomisi, Alman ekonomisinin dört katı büyüklüğünde olsa da Avrupa Birliği'nin toplam ekonomik büyüklüğü ABD'nin biraz önündedir. 500 milyonluk nüfusu ise ABD'nin oldukça üzerindedir. Birliğe yeni katılan ülkelerin ortalamayı aşağıya çekmesi nedeniyle ABD'nin kişi başına milli geliri AB'ye göre daha yukarı olsa da AB gerek insan sermayesi, gerek teknolojisi ve ihracatı ile ABD'nin en yakın rakibidir.

Yunanistan ve sair ülkelerde baş gösteren malî sıkıntılar nedeniyle çıkan 2010 krizine kadar, AB'nin ortak para birimi Euro'nun uluslararası rezerv para olma anlamında ABD dolarının yerine geçeceği konuşuluyordu. Öyle olmadı, Avrupa ülkeleri ve IMF, 925 milyar dolarlık kurtarma paketiyle piyasanın güvenini tazeleme çabasına girişti. Alman Başbakanı A. Merkel; "Euro başarısız olursa, bu sadece para biriminin başarısızlığı olmaz, Avrupa birliği mefhumu ile birlikte Avrupa'nın da çöküşü olur" diyerek endişelerini dile getirdi.

21. Yüzyıl Başlarında Güç Kaynaklarının Dağılımı

	A.B.D	JAPONYA	A.B	RUSYA	ÇİN	HİNDİSTAN	BREZİLYA
GENEL GÖSTERGELER							
Toprak Büyüklüğü (1.000 Km2)	9,827	378	4,325	17,098	9,597	3,287	8,515
Nüfus (Milyon kişi. 2009 nüfus istatistikleri)	307	127	492	140	1,339	1,166	199
Okuma - Yazma Oranı %	99	99	99	99	91	61	89
ASKERİ GÜÇ							
Nükleer Savaş Başlıkları (2009)	2,702	0	460	4,834	186	60-70	0
Askerî Harcamalar (Milyar \$. 2008)	607	46	285	59 (Tahm.)	85 (Tahm.)	30	24
Dünya Askerî Harcamalarına Oranı % (2008)	42	3	20 (2007)	4 (Tahm.)	6 (Tahm.)	2	2
EKONOMİK GÜÇ							
GSMH (Milyar \$. Alım Gücü Paritesi. 2008)	14,260	4,329	14,940	2,266	7,973	3,297	1,993
GSMH (Milyar \$. 2008)	14,260	4,924	18,140	1,677	4,402	1,210	1,573
Kişi Başı Milli Gelir (Alım Gücü Paritesi. 2008)	46,900	34,000	33,700	16,100	6,000	2,900	10,200
Yüz kişi Başına İnternet Kullanıcısı (2007)	74 (2008)	69	50 (2006)	21	19 (2008)	7	32
YUMUŞAK GÜÇ							
En Üst 100 Üniversite Sıralamasındaki Kurum Sayısı (2009)	55	5	16	1	0	0	0
Yılda Çekilen Film Sayısı (2006)	480	417	1.155 (Tahm.)	67	260 (2005)	1,091	27
Yabancı Öğrenci Sayısı (Bin kişi. 2008)	623	132 (2010)	1.255 (Tahm.)	89	195	18 (2007)	Bilgi Yok

Askerî açıdan mukayese edilirse, Avrupa savunmaya ABD'nin yarısından azı kadar para harcamaktadır. Buna karşın askeri personel sayısı ABD'den fazladır ve üyelerinden ikisi nükleer silâhlara sahiptir. Yumuşak güç olarak da Avrupa kültürü dünyanın bir çok ülkesini cezbetmekte, yakın komşular, Brüksel'i birleşmenin odağındaki cazibe merkezi olarak algılamaktadır.

Avrupa'nın güç kaynaklarının değerlendirmesi yapılırken sorgulanması gereken esas konu şudur; Avrupa ortaya çıkan bir dizi uluslararası sorun karşısında siyasi ve sosyokültürel bir birlik anlayışı geliştirebilecek midir yoksa kuvvetli milliyetçi görüşlerin, farklı siyasi kültürlerin ve dış politika önceliklerinin hakim olduğu ülke gruplaşmaları görünümü mü arz edecektir? Farklı durumlara göre farklı cevaplar

mevcuttur. DTÖ nezdindeki etkinlik anlamında Avrupa, ABD ile eşittir ve onun gücünü dengeleyebilir. Siber dünyadaki kişisel özgürlükler konusundaki global standartları Avrupa belirlemektedir. Öte yandan milli kimliklerin güçlü olması nedeniyle bir türlü müşterek bir Avrupalı kimliği oluşmamaktadır.

AB'nin 27 ülkeyi ihtiva edecek şekilde genişlemesi (diğerleri de yolda) Avrupa kurumlarının *sui generis* (kendine özgü) bir biçimde kalacağı ve kuvvetli bir federal Avrupa veya tek ülke haline gelemeyeceği izlenimini veriyor. Dış politika ve savunma alanlarında üyeler arasındaki entegrasyon henüz tam anlamıyla sağlanamamıştır. Avrupa komisyonu eski üyesi Lord Patten'in deyişiyle; "Küresel anlamda ABD kadar önemsenmiyoruz". 2008 malî krizi ve başta Yunanistan'ın olmak üzere, çeşitli AB üyelerinde ortaya çıkan malî sorunlar, Euro bölgesindeki malî entegrasyonun zafiyetini açığa çıkarması bakımından anlamlıdır. Ekonomist dergisinin gözlemleri: 1900 yılında Avrupa dünya nüfusunun 1/4'ini barındırıyordu. 2060 yılında bu oran % 6'ya düşecek, bunun da 1/3'i, 65 yaşın üzerinde olacak. Avrupa Konseyi Dış İlişkiler Direktörü konuyu şöyle özetliyor: "Yaygın inanca göre Avrupa, dönemini yaşamış ve tamamlamıştır. Avrupa şimdilerde, vizyon eksikliği, bölünmüşlüğü, yasal konulardaki takıntıları, askeri gücünü yansıtmadaki isteksizliği ve ekonomisindeki hantallığı ile, bir zamanların Roma'sından bile daha hakim bir durum arz eden ABD'nin tam tersi bir görünüm vermektedir... Fakat problem Avrupa değildir, problem, bizim çağ dışı kalmış güç anlayışımızdır". Öte yandan Avrupa için iyimser görüşler beyan edenler de vardır. Bunlara göre, Avrupa dünyanın ikinci büyük askeri gücüdür, dünya savunma harcamalarının %1'ini gerçekleştirmektedir (Çin %5, Rusya %3, Hindistan %2 ve Brezilya %1,5). On binlerce AB askeri Sierra Leone, Kongo, Lübnan, Afganistan, Fildişi Sahili gibi ülkelerde görev yapmaktadır. Ekonomik güç olarak dünya ticaretinin %17'sini temsil etmektedir (ABD %12).

Amerikan ve Avrupa kültürleri, yeri geldiğinde birbirlerini didiklese de 200'ü aşkın yıldan beri uyumlu bir seyir izlemektedir. Daha geniş açıdan bakılacak olursa, demokrasi ve insan hakları konusundaki değerler silsilesi, başka hiç bir ülke veya ülkeler topluluğu ile olmadığı kadar birbirine yakındır. Güçler dengesi açısından değerlendirildiğinde ABD ve Avrupa'nın birbirlerinin hayati çıkarlarını tehdit edecek bir duruma gelmesi beklenmemelidir. Menfaat çatışmaları çıksa da bunlar önemsiz seviyelerde kalacaktır.

Japonya

1990'ların başındaki spekülasyon balonunun patlamasıyla Japon ekonomisi 20 yıl süren bir yavaşlama sürecine girdi. Kişi başı milli geliri (alım gücü paritesi) Japonya'nınkinin 1/6'i olan Çin, toplam büyüklük açısından Japonya'yı geçti. 1988'de piyasa değerleriyle dünyanın en büyük 10 şirketinden sekizi Japon'du. Bugün anılan 10 şirket arasında Japon şirketi yok. Japon ekonomisi yakın zamanlardaki düşüşüne rağmen dünyanın üçüncü büyük ekonomisine, çok gelişmiş bir sanayi yapısına ve Asya'daki en modern orduyu bünyesinde barındırmakla etkileyici güç kaynaklarına

sahiptir. Askerî personel sayısı bakımından Çin daha büyüktür, üstelik nükleer güce de sahiptir ama Japonya üstün teknolojik imkanlarıyla kolayca ve kısa sürede nükleer güç sahibi olabilir. Bundan sadece 20 yıl önce Amerikalılar Japonların kendilerini geçeceğinden korkuyorlardı. O kadar ki Japon öncülüğünde oluşturulacak bir Pasifik Bloğunun Amerika'yı dışlayacağı ve bunun bir ABD – Japonya harbine neden olacağı tahminleri yapılmaya başlanmıştı. Bütün bunlar bize, hızla yükselen güç kaynaklarını esas alarak, düz mantıkla yapılan ileriye dönük tahminlerin ne kadar yanıltıcı olabileceğini göstermektedir.

2.Dünya Savaşı öncesinde Japonya dünya sanayi üretiminin %5'ini gerçekleştiriyordu, tahribat sonrasında bu seviyeye ancak 1964 yılında yeniden gelebildiler. 1950-1974 arasında yıllık ortalama %10 gibi olağanüstü biçimde büyüdüler. 1980 yılında %15'lik sanayi üretimi payıyla dünyanın ikinci en büyük ulusal ekonomisi oldular. Dış ülkelerde yaptıkları yatırımlar ve verdikleri krediler konusunda birinciliğe ulaştılar. Başarılı bir stratejiyle GSMH'larının sadece %1'ini savunmaya ayırarak tüm kaynaklarını ekonomiye yönlendirdiler. Bu kısıtlamaya rağmen, Doğu Asya'nın en modern, en iyi donatılmış ordusunu yaratmayı bildiler. Japonya'nın kendini yeniden keşfetmek diye adlandırabileceğimiz, tarihinden gelen bir özelliği bulunur. 2. Dünya savaşından sonra, 1945'den başlayarak küllerinden yeniden doğdular. Japon Başbakanlığına bağlı kalkınma komisyonu, 2000 yılında yaptığı açıklamasında, 21. yy. hedeflerine ulaşmak için buna benzer bir yeniden doğuşa gereksinim duyulduğunu belirtmişti. Siyaset açısından bakıldığında, liberalleşmenin hızlandırılması, yaşlanan nüfusla bağlantılı sorunlar, göçmenliğe karşı duruş gibi hassas konularda gerekli değişikliklerin yapılması kolay olmayacaktır.

Japonya'nın çok ciddi demografik problemleri bulunuyor. Nüfusun 2050 yılına kadar 100 milyona düşmesi bekleniyor ve toplum, göç alınmasına şiddetle karşı duruyor. Buna mukabil Japonya, yüksek yaşam standartları, çok yetenekli iş gücü, istikrarlı toplumu teknolojik önderliği, sevgi ve saygı duyulan kültürü, uluslararası kurumlara verdiği yoğun destekle hatırı sayılır bir yumuşak güce sahiptir.

10-20 yıl içinde Japonya kendini toplayarak, on yıl önce varsayıldığı gibi ABD'nin karşısına askerî ve ekonomik anlamda bir rakip olarak çıkabilir mi? Kabaca Kaliforniya eyaleti büyüklüğünde bir Japonya'nın gerek coğrafi açıdan, gerekse demografisinin yarattığı sorunlar nedeniyle böyle bir noktaya gelebilmesi mümkün gözüküyor. Japon siyaset sahnesinden, Anayasa'nın savunma harcamalarını kısıtlayan 9. maddesini gözden geçirmeyi ve nükleer silâhlara sahip olmayı savunan sesler çıkmaya başlamıştır. ABD, Japonya ile olan ittifakını sonlandırırca, Japonya'nın bu tür arayışlara girmesi beklenebilir ama nükleer bir Japonya dahi ABD'ye rakip olmaktan çok uzaktır.

Alternatif olarak, olası bir Çin-Japonya ittifakı bileşen güç etkisiyle ABD'ye kuvvetli bir rakip olabilir. 2006 yılında Çin, Japonya'nın en büyük ticaret ortağı haline geldi. 2009 yılında yapılan anlaşma ise ülkeler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesini öngörüyor. Ne var ki 1930 yılının savaş yaraları henüz sarılmadı ve iki ülkenin dış

politika konularında ciddi görüş ayrılıkları bulunuyor. Bu bakımlardan, yakın tarihte bir ittifak olası görünmüyor. Çin'in yükselen gücü ise Japonya'yı, ABD ile birlikte hareket etmeye zorluyor. Kısacası, ABD'yi yerinden edebilecek bir Doğu Asya ittifakı pek inandırıcı değil.

BRIC Ülkeleri

Bu tabir, Goldman Sachs'ın, kârlı yatırım fırsatları sunan "yükselen piyasalar"a sahip ülkeler için 2001 yılında yapmış olduğu bir akronimdir. BRIC ülkelerinin dünya sanayi üretimindeki payı, 2000-2008 yılları arasında % 16'dan, % 22'ye çıkmıştır. Hepsi birlikte, dünya nüfusunun % 42'sini meydana getirirler. Yüzyılımızın ilk on yılında dünya büyümesinin % 33'ünü sağlamışlardır.

BRIC kısaltması her ne kadar dünya siyasi sözlüklerinde kendine hızla bir yer edindiyse de Rusya bu resmin içinde biraz aykırı duruyor. Bu akronim ortaya çıktığında, ne ekonomistler, ne de dünyanın geri kalanı, Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin gibi ülkelerin, günün birinde bir araya gelip hatırı sayılır bir platform oluşturabileceklerini hayal edebilirlerdi. 2009 yılında bu ülkelerin Dışişleri Bakanları Rusya'da bir toplantı yaparak, BRIC kısaltmasını, sadece akılda kalıcı, sevimli bir yakıştırma olmaktan çıkarıp, anlamlı bir işbirliğine dönüştürmeye karar verdiler. Her ne kadar büyük bir kısmını Çin oluşturuyorsa da bu ülkeler, bir arada, 2,8 Trilyon Dolar ile global rezervlerin % 42'sinin üzerinde oturmaktaydı. Medvedev, tek para birimine dayalı bir global döviz sisteminin başarılı olamayacağı düşüncesine sahipti. Beijing ve Sao Paolo, aralarındaki ticareti kendi milli para birimleriyle yapmaya karar verdi. Çin'in ticari ortakları arasında Rusya sadece % 5'lik bir paya sahip olsa da onlar da benzeri bir anlaşmayı kendi aralarında yaptı. Yakın geçmişte yaşanan kriz sonrasında Goldman Sachs, BRIC'in müşterek GSMH'sının 2027 yılına kadar G 7 ülkelerinkini geçeceği tahmininde bulundu. Bu ve benzeri lineer ekonomik değerlendirmeler ne derece yerindedir bilinmez ama uzun vadeli bir perspektiften bakıldığında, bu ülkelerin güç kaynaklarını birleştirmesi, aralarındaki derin uyumsuzluklar nedeniyle dış siyasetin realiteleriyle fazla örtüşmüyor. Rusya gibi, bir zamanların iki süper gücünden birinin, kalkınmakta olan üç ülkeyle birlikte anılmasının fazla bir mantığı yok. Dört ülke arasında en küçük nüfusa, en büyük okumuş-yazmışlık oranına ve kişi başı milli gelire sahip olanı Rusya'dır. Ama birçok gözlemciye göre bu ülke düşüş sürecinde, diğer üçü ise çıkışta. Bundan sadece 20 yıl önce Rusya bilimsel anlamda da süper güçtü. Şimdilerde ise yalnız Çin'in değil, Hindistan ve Brezilya'nın da gerisinde kaldı. Az sonra değineceğimiz gibi BRIC akroniminin kalbi, neresinden bakılırsa bakılsın Çin'dir.

Rusya

1950'lerde ABD, Rusya'nın kendisini geçeceğinden endişe ediyordu. Rusya, dünyanın en geniş toprağına, üçüncü kalabalık nüfusuna, ikinci büyük ekonomisine sahipti. Petrol ve gaz kaynakları olarak S. Arabistan'dan daha fazla üretim yapıyor, ABD'den daha büyük bir orduyu besliyor, dünyadaki nükleer silahların yarısından fazlasını topraklarında bulunduruyordu. Araştırma, geliştirme faaliyetleri açısından en fazla eleman çalıştıran ülkeydi.

Yumuşak güç kaynaklarına gelince, faşizm karşıtlığı nedeniyle Avrupa, komünizm ideolojisine sempati ile bakıyor, sömürgecilik karşıtlığı nedeni ile de üçüncü dünya ülkeleri tarafından benimseniyordu. Sovyet propagandası, komünizmin zaferinin kaçınılmaz olduğunu başarılı biçimde pompalamaktaydı. Leonid Brezhnev, 1976 gibi yakın bir geçmişte, Fransa Başkanına komünizmin 1995 yılında dünyanın hakim ideolojisi haline geleceğı iddiasında bulunuyordu. Bu söylenenler de –Sovyetlerin kendi raporlarına göre- yıllık ortalama % 5-6 gibi büyüme rakamlarıyla destekleniyordu. Düşüş 1970' lerde başladı. 1986' ya gelindiğinde Gorbachev, Sovyet ekonomisinde düzen diye bir şey kalmadığını, elde mevcut tüm endekslere göre gerilemekte olduğunu beyan etmişti. Çarpıcı olan, 1970'li yılların sonlarında Sovyet gücünün ABD'yi geride bırakacağı yolunda bizzat Amerikalılar tarafından yapılan tahminlerin, gerçeğin ne kadar uzağında olduğunu.

Sovyetler birliğinin 1991 yılındaki çöküşünden sonra Rusya'nın elinde eskiden sahip olduğu toprakların % 76'sı ,nüfusun % 50'si askeri personelin % 33'ü kalmış, ekonomisi ise % 55 oranında daralmıştı. Bundan öte, komünist ideoloji üzerine bina edilmiş yumuşak gücü sıfırlanmıştı. Askeri harcamaları, ABD'nin % 10'una, GSYİH'sı % 14'üne, satın alma paritesine göre ölçülen kişi başı milli geliri ise yine bu ülkenin % 33'üne gerilemişti. Ekonomisi büyük ölçüde petrol ve gaz ihracatına dayanıyordu ve yüksek teknoloji ürünü sınıai mamul ihracatı, toplam sınıai ürün ihracatının % 7'sine gerilemişti.

Rusya artık komünist ideolojiyi ve hantal merkezi planlama sistemini geride bıraktı. Etnik bazda parçalanma tehdidi eskisi kadar büyük değil. Sovyetler birliğindeki etnik Rusların toplam nüfusa oranı % 50 idi, günümüz Rusya Federasyonu'nda bu oran %81'dir. Rusya'da piyasa ekonomisi iyi işlemiyor, yolsuzluklar had safhada, kamu sağlığı sistemleri çalışmaz durumda, doğum oranı düşüyor, ölüm oranı artıyor, ortalama hayat beklentisi erkeklerde 59'a düşmüş vaziyette. Yüzyılın ortalarına doğru nüfusun bu günkü 145 milyon rakamından, 121 milyona düşmesi bekleniyor. Rusya'nın modernizasyon ve reform çabalarıyla, eski gücüne kavuşabileceğı, liderlerin de bunu gerçekleştirmenin samimi gayreti içinde olduğunu iddia edenler de var. Medvedev Rus ekonomisinin, doğal kaynaklarının ihracatı sayesinde ayakta durduğunu, bu durumun utanç verici olduğunu söylemiş ve Sovyet kafa yapısının tarihe gömülmesi gerektiğini beyan etmişti. Bu söylemler umutları destekliyor.

Her şeye rağmen Rusya soğuk savaş sürecindeki kadar olmasa da elinde kalan nükleer silahlarla , büyük insan sermayesi ile siber teknoloji alanındaki yetenekleriyle, Avrupa'ya yakınlığı ile ve Çin'le bir işbirliğine girişme ihtimalinin varlığı ile , ABD'nin başına dert açma potansiyeline sahiptir.

Bir Çin-Rus eksenini oluşması ihtimali ne kadardır? 1950'lerde ABD'ye karşı bir Rus-Çin ittifakı vardı. Nixon'un 1972 yılında Çin'e açılmasıyla ittifak tersine döndü zira hem Çin, hem ABD, Sovyet gücünün yükselmesini tehdit edici buluyor, tedirgin oluyordu. Bu işbirliği Sovyetlerin çöküşü ile son buldu. 1992'de Rusya ve Çin, "yapıcı ortaklık" diye isimlendirdikleri işbirliklerini ilan ettiler. 1996'da buna "stratejik ortaklık" dediler. 2001'de ise "dostluk ve işbirliği" anlaşması imzaladılar. Anlaşmaların ana teması, ABD'nin hakimiyetindeki tek kutuplu dünyada müşterek bir karşı cephe oluşturmaktı. Bazı Ruslara göre, "küçük kardeş" statüsünün kabullenilmesi pahasına, Çin'le işbirliğine öncelik verilmelidir.

Bu tür söylemler bir yana, bir Fransız diplomatın özetlediği gibi, Rusya ve Çin arasında, dünya görüşü açısından zıtlıklar, dış politika alanında farklı yaklaşımlar ve çelişen öncelikler mevcuttur. Rusya / Çin sınırının, Rusya tarafında 6 milyon, Çin tarafında 120 milyon insan yaşar. Bu durum, Rusya'yı fena halde tedirgin etmektedir. Medvedev'in dediği gibi "Eğer Rusya, uzak doğusundaki varlığını güçlendirmese , her şeyini Çin'e kaptırabilir".

Geleneksel realist düşünce, Çin'in yükselen gücüne karşı, Rus-Hint, Rus-Japon, hatta Rus-Amerikan işbirliğini dahi öngörebilir. Rusya, inişte olmasının tedirginliği ile nükleer gücünden taviz vermek istememektedir. Bu da ABD için potansiyel bir tehdittir. Ama Rusya'nın, 2. Dünya savaşını takip eden kırk yıl boyunca, ABD gücü karşısında sergilediği meydan okuyucu tavrı bir kez daha yakalaması mümkün gözükmemektedir.

Hindistan

Hindistan'ın, ABD'nin dört katına varan 1,2 milyarlık nüfusu ile, 2025 yılında Çin'i geçeceği ve dünyanın gelecekteki büyük güçlerinden biri olacağını düşünenler bulunuyor.

Hindistan on yıllardır "Hindu tipi ekonomik büyüme hızı" denilen düşük performansın sıkıntısını çekti. 1947 yılındaki bağımsızlığından sonra içe dönük, sosyalist ekonomik planlamaya dayalı ve ağır sanayi ağırlıklı bir modeli benimsedi ama hızını artıramadı. 1990'ların başında, piyasa odaklı reformların gerçekleştirilmesinden sonra büyüme hızını % 7'lere yükseltti. Bir İngiliz yazar ülkeyi, yaşam standardı düşük ama ekonomisi büyük anlamında "prematüre süper güç"e benzetti. Aynı yazar Hint ekonomisinin on yıl içinde Britanya'yı, 20 yıl içinde Japonya'yı geçeceğini düşünüyor. Hindistan'ın yüzlerce milyonluk yükselen bir orta sınıfı bulunuyor. 50-100 milyon arası insan resmi dil olan İngilizceyi konuşuyor. Bu temele dayanan Hindistan, iletişim teknolojileri alanında uluslar arası bir oyuncu ve aktif biçimde faaliyette olan bir uzay programı var. Hindistan, 60-70 adet nükleer

silaha, orta menzilli füzelere, 1,3 milyon askeri personele ve 30 milyar dolarlık savunma bütçesine (dünya toplamının %2 si) sahip. Yumuşak güç olarak ,yerleşmiş bir demokratik yapısı , hareketli bir pop kültürü bulunuyor. Etkin bir diasporaya ve yılda yapılan film sayısı bakımından dünyanın en büyük sinema yapımı endüstrisine sahip (Bollywood).

Buna karşın Hindistan nüfusunun 1/3'ü geçim için asgari şartların altında bir yaşam sürdürüyor ve yüz milyonlarca insanın okuma yazması yok. Ülkenin GSMH'sı Çin'in % 33'ü, ABD nin % 20'si kadar. Kişi başı milli geliri Çin'in yarısı, ABD'nin % 7'si ölçüsünde. Çin nüfusunun % 91'i okur-yazar, şehirleşme oranı % 43, Hindistan'da ise çarpıcı biçimde düşük; % 61 ve % 29. Ülke her yıl ABD'nin iki katı kadar bilgisayar uzmanı yetiştiriyor ama bunların ancak % 4,2'si yazılım firmalarında iş bulabiliyor çünkü üniversite eğitiminin yetersizliğine bağlı olarak kaliteleri düşük.

Hindistan'ın, yüzyılımızın ilk yarısında ABD ye rakip olabilecek bir gücü geliştirmesi mümkün gözüküyor ama olası bir Çin-Hint ittifakına büyük katkısı olabilir. İki ülke arasındaki ticaretin artması ve bu ülkelerin gösterdiği büyüme performansından yola çıkılarak, olası bir ittifak söylemi anlamında "Chindia " terimi ortaya çıkmış olsa da aralarındaki görüş ayrılıklarının derin olduğunu, sınır anlaşmazlıkları nedeniyle 1962 yılında savaşa tutuşmuş olduklarını ve 1998 yılında Hintli savunma bakanının Çin'i "potansiyel bir numaralı düşman" ilan ettiğini unutmamak gerekir.

Hindistan'ın Çin'le ittifak kurmak yerine, Asya ülkeleri ile gruplaşarak, Çin'i dengeleyecek bir güç olma arayışına girmesini beklemek daha akılcı olacaktır.

Brezilya

Brezilyalılar kendileri için şaka yollu şöyle bir tespitte bulunurlar: "Biz büyük geleceği olan bir ülkeyiz.... Ve hep öyle kalacağız!". Ülkenin bir önceki başkanı Lula da Silva,"Hep geleceği olan bir ülke olduğumuzu söyleyip durduk ama yeteneklerimizi somut bir başarıya döndürmeyi bir türlü beceremedik" demiştir.

Brezilya, 1825 yılında Portekiz'in hakimiyetinden kurtulup bağımsızlığını kazandıktan sonraki yüzyıl boyunca ekonomisinde durağan bir seyir izledi. 20.yy'ın ortalarında, yarı kapalı bir ekonomik yapı içinde, dış borca dayalı bir çıkış yaşadı ise de 1970 petrol krizi ile birlikte ülke ekonomisi tamamıyla çöktü. Enflasyon çığınca yükselişe geçti, 90'larda yıllık % 700'e vurdu. 1994 de dalgalı kur ve enflasyon hedeflemesi uygulaması başlatarak kamu harcamalarına istikrar getirdi.

The Economist dergisinin yorumuna göre "Şimdi Brezilya, diğer BRIC ülkeleri arasında sınıf atladı; bir kere demokratik. Çin değil, Hindistan gibi etnik ve dini çatışmalarla boğuşmuyor, komşuları, düşmanı değil, Rusya gibi ihracatı petrol ve silâhtan ibaret değil, yabancı yatırımcılara saygılı davranıyor". Brezilya, yabancı yatırım çekiyor ve birçok güçlü siyasi kurum oluşturmuş durumda. Çoğu cezasız kalsa da yolsuzlukların üstüne giden ve ortaya çıkaran özgür bir basına sahip. Hindistan'ın üç misli boyutundaki topraklarında % 90'ı okur yazar olan 200 milyon

kişi yaşıyor. Kişi başı milli geliri, Hindistan'ın üç, Çin'in iki misli. 2007 yılında keşfedilen açık deniz petrol yatakları, Brezilya'yı enerji alanında önemli bir güç yapıyor.

Brezilya, diğer BRIC ülkelerinin sahip olduğu nükleer silahlardan yoksun ve askeri gücü kısıtlı ancak komşuları ile hasmane bir rekabet içinde değil. Karnavalları ve futbolu ile Brezilya tüm dünyayı kapsayan yumuşak bir güce sahip.

Brezilya'nın ciddi problemleri de bulunuyor. Alt yapısı yetersiz, yasal sistemi hantal, cinayet oranı çok yüksek ve aşırı yolsuzluk var (180 ülkeden oluşan sıralamada, 75. sırada. Çin 79, Hindistan 84, Rusya 146!). Dünya ekonomik forumunun yaptığı rekabetçi ekonomiler sıralamasında 56. (Çin; 27., Hindistan; 49., Rusya 63. sırada). Prodüktivite artışı gevşek, bu durumun tasarrufları artırıp eğitime daha çok yatırım yapılmadan hızlandırılmayacağı düşünülüyor. Yoksulluk ve gelir adaletsizliği çok ciddi sorun, ama ilerleme var. 2003'de nüfusun % 28'i yoksul iken bu oran 2008'de %16'ya düştü.

Dış politika alanına gelince, Brezilya, dünya siyasetindeki ağırlığını daha yeni yeni farkına varmaya başladı ama 2003'de önüne koyduğu, BM güvenlik konseyinde daimi üye olmak, güçlü bir Güney Amerika bloğu oluşturmak ve benzeri hedeflerini henüz gerçekleştiremedi. Brezilya, ABD diplomasisini eskiye oranla daha fazla zorlayacak fakat 21.yy.'da Amerika'nın karşısına bir rakip olarak çıkma olasılığı gözüküyor. Bu rol Çin'in olacak.

Çin

BRIC ülkeleri arasında bir dev olan Çin'in ekonomisinin ve nüfusunun büyüklüğü, diğer üç ülkenin toplamından da fazladır. Kıyaslamaya devam edecek olursak, ordusunun büyüklüğü, savunmaya ayırdığı ödenek, büyüme hızı ve internet kullanıcısı sayısı bakımından da birinci sıradadır. % 7'nin üzerindeki her türlü büyüme oranı Çin ekonomisini ikiye katlayacaktır. Nobel ödüllü bir iktisatçıya göre 2040 yılına gelindiğinde Çin dünya GSYİH'sinin % 40'ını tek başına üretir hale gelecektir.

Çin, "güç" konusundaki algılanışı hakkında yapılan geleceğe yönelik büyüklük söylemlerinden nemalanmaktadır. Öyle ki, yakınlarda yapılan bir kamuoyu araştırmasında insanların %44'ü Çin'in halen dünyanın en büyük ekonomisi olduğunu söyledi. Amerikan ekonomisinin Çin'den üç kat büyük olmasına karşın bunu bilenlerin oranı sadece % 27'de kaldı. Amerika'da yapılan bir diğer araştırmada insanların %50'si ülkelerinin karşısına dikilip meydan okuyabilecek başlıca ülkenin Çin olduğu kanısındaydı (Japonya olacağını söyleyenler %8, Rusya ve Avrupa görüşü belirtenler %6)

Çin'e ilişkin gelecek tahminleri çoğunlukla hızla büyüyen GSYİH'sına dayanmaktadır ancak ülkenin başka güç kaynakları da vardır. Yüz ölçümüne bakıldığında ABD ile eşit olsa da Çin'in nüfusu 4 kat büyüktür. Bununla birlikte

dünyanın en büyük ordusuna, 200'e yakın nükleer silaha ve hatırı sayılır uzay ve siber-uzay kapasitesine sahiptir.

Yumuşak güç potansiyeli itibarıyla kültür endüstrisi bakımından Hollywood ve Bollywood'a kıyasla çok zayıftır. Üniversite eğitim seviyesi ABD'nin gerisindedir. ABD'nin sahip olduğu yumuşak gücün büyük bölümünü oluşturan STÖ'leri bakımından da çok fakirdir. Bunlara rağmen Çin yumuşak gücünü arttırmak için büyük çaba sarf etmektedir. Gittikçe büyüyen bir kitleye cazip gelen kültürünü vitrine çıkarmakta, dünyanın başlıca şehirlerinde kurduğu Konfüçyüs Enstitüleri yardımıyla dilini ve kültürünü yaymakta, çok taraflı anlaşmalara daha yatkın bir davranış tarzı benimseyerek hakkındaki korkuları yatıştırmaya çalışmaktadır.

Çin'in büyük kaynaklara sahip olduğu doğru olmakla birlikte ülkenin geleceğine dair yapılan tahminler sadece günlük büyüme verilerine ve siyasi spekülasyonlara dayandırıldığından bu göstergelere fazla itibar etmemek gerekir. Çin halen ekonomik olarak ABD'nin bir hayli gerisinden gelmektedir ve temel politik stratejileri kendi yurt içi bölgelerine, kendi ekonomik kalkınmasına odaklıdır. Çin'in "Piyasa Leninizmi" olarak adlandırılan ekonomik modeli bazı otoriter yönetimler üzerinde yumuşak güç yaratsa da demokratik toplumlarda tam tersi bir etki yaratmaktadır. Çin'in yükselişi Thucydides'in uyarısını akla getiriyor, "Çatışmanın kaçınılmaz olduğuna dair inanış, çatışmanın ana nedeni haline gelebilir". Er veya geç, savaşa tutuşacağına inanan taraf öyle askeri hazırlıklar yapar ki, bu durum karşı tarafın korkularını doğrular, eylemi tetikler.

Aslında "Çin'in yükselişi" yanlış bir ifadedir. Buna Çin'in yeniden çıkışı demek daha doğru olabilir. MS 500'den MS 1500 yılına kadar teknik ve ekonomik olarak Çin zaten dünyanın en ileri medeniyetiydi. Sanayi Devriminin lokomotifleri Britanya ve ABD'nin gerisine düşmesi çok yakın bir geçmişte meydana gelmiştir. Çin, 1980'lerin sonunda Başkan Deng tarafından uygulamaya sokulan piyasa reformları sayesinde yıllık % 8-9 büyüme oranları yakalamış ve 20.yy.'ın son 20 yılında GSYİH'sını üçe katlamayı başarmıştır. ABD'nin sahip olduğu güç kaynaklarına sahip olabilmesi için Çin'in henüz önünde kat etmesi gereken uzun bir yol vardır. 21.yy'da Amerika'nın satın alma gücü paritesiyle hesaplanan ekonomisi, Çin'in iki katıdır. Resmi döviz kurlarına göre hesaplandığındaysa bu oran üç katına çıkmaktadır.

2030'lu yıllarda Çin ekonomisinin GSYİH bakımından ABD'yi geçmesiyle ekonomiler eşitlenmiş olabilir ancak ekonomi bileşimi çok farklı olmaya devam edecektir. Örneğin o tarihlerde Çin'deki az gelişmiş bölgelere hala sık rastlanacaktır. Yönetimin 20.yy.'da uygulamaya başladığı "tek çocuklu aile" politikasının gecikmiş etkilerini hissetmeye başlayacak, demografik sıkıntılar baş gösterecektir. 2011 yılı itibarıyla işgücüne yeni eleman katılım sayısı da gerilemeye başlayacaktır. İlerleyen yıllar içinde ABD'nin de bir şey yapmadan yerinde sayacağını düşünmek de anlamsız olur. Dolayısıyla, elimizdeki veriler savaş çanlarının çalmaya başlayacağı yolundaki tahminleri doğrulamıyor.

Bununla birlikte, kişi başı milli gelirin 10 bin dolar seviyesini geçmesinden sonra ülkelerin büyüme hızlarının yavaşladığı görülmektedir. Dahası, kamu iktisadi kuruluşlarının yükü, büyüyen gelir dağılımı adaletsizliği, büyük ölçekli iç göçler, sosyal yardım yetersizlikleri, yolsuzluk gibi, ileride Çin'in siyasi istikrarını bozabilecek çok önemli sorunlar vardır. Çin'deki 31 eyaletin sadece 10 tanesinin kişi başı geliri ülke ortalamasının üzerindedir. Tibet gibi az gelişmiş eyaletlerde nüfusun büyük kısmını azınlıklar oluşturur. Kalkınmakta olan ülkeler arasında en hızlı yaşlanan Çin'dir. 2030 yılına gelindiğinde Çin'deki bakıma muhtaç yaşlı sayısı çocuk sayısını geçecektir. Bazı araştırmacıların dediği gibi ülke "zenginleşmeden yaşlanacaktır".

Çin şu anda dünyanın en büyük ihracatçısıdır ama Dünya Bankası Başkanı Robert Zellik 2008 mali krizinden sonra Çin'in ihracata dayalı büyüme modelinin sürdürülemez olduğunu, % 8'lik bir büyüme hızıyla devam edebilmek için 2020 yılına kadar ihracatını ikiye katlaması gerektiğini söylemiştir. Tasarrufları azaltıp iç tüketimi körüklemek kolay bir cevap olabilir ancak uygulaması zordur, hele yaşlanmakta olan bir nüfusla.

Çin'in otoriter yönetim biçimi, şu ana kadar güç dönüştürme bağlamında özel hedeflere yönelik olarak çok başarılı olmuştur. Olimpiyatları düzenlemek, yüksek hızlı raylı sistemler geliştirmek, hatta küresel finansal krizden hemen sonra ekonomisini düzlüğe çıkarabilmek bunun örneklerindedir. Ancak bunun ne kadar devam edeceğini, ne yabancılar, ne de Çinli liderlerin kendileri tam olarak biliyor. Komünist ideoloji çoktan çökmüştür ve mevcut yönetimin meşruiyeti sadece Han milliyetçiliği ile ekonomik büyüme temeline dayanmaktadır. Ekonomide yaşanacak sarsıntılar içeride büyük huzursuzluklar yaratabilir. Siyasî yapısını değiştirmeyen bir Çin'in uluslararası arenadaki etkinliği kısıtlı kalacaktır.

Siber politikalar bir başka sorunlu alandır. En fazla internet kullanıcılarına sahip Çin aynı zamanda internette devlet sansürünü ve filtrelemeleri en çok uygulayan ülkedir. Çin uzmanı Susan Shirk'in şöyle bir tespiti var; "En büyük tehlikeyi Çin'in güçlenmesi değil bu ülkedeki iç kırılmalıklar oluşturacaktır. Çin Komünist Partisinin ve liderlerinin zayıf olan meşruiyet tabanı, onları fazlasıyla hassas bir durumda bırakıyor. Bu da bir kriz durumunda aceleye getirilmiş kararlar alınması olasılığını arttırıyor." Benzeri bir tespit 1999 yılında Başkan Clinton tarafından yapıldı; "Herkes Çin'in güçlenmesinden endişe duyuyor oysa iç çatışmalar, sosyal çekişmeler ve yasadışı faaliyetlerle boğuşarak zayıflayan bir Çin, Asya'da geniş bir coğrafyada istikrarsızlığa neden olabilir."

Çin her ne kadar gücünü askerî anlamda dünyaya yansıtmakta fazla etkin olamadıysa da, uzun menzilli füzeleri ve genişleyen denizaltı filosuyla ABD donanmasının başını ağrıtabilir. Bu da Amerika'nın bölgedeki müttefiklerini rahatlatmak için kendi gücünü arttırması anlamına gelir.

1974 yılında BM Genel Kurulunda yaptığı konuşmasında Başkan Deng, Çin'in bir süper güç olmadığını ve böyle bir arayış içinde de olmadıklarını beyan etmişti.

Günümüz Çinli liderleri de içerideki istikrarın ancak sürekli bir büyüme ile sağlanabileceğinin bilincindedir ve bu yüzden ekonomik kalkınmaya odaklanarak uluslararası alanda çatışmalardan uzak durmaya çalışmaktalar.

Bazı şüpheciler Çin'in ana hedefinin bir dünya gücü olarak ABD'nin yerini almak olduğunu düşünmekte fakat Çin'in bunu gerçekleştirebilecek askerî kapasiteye sahip olmadığı aşikârdır. Bununla birlikte saldırgan bir Çin, komşularının güç birliğine gitmesini teşvik eder ki bu Çin'in hem sert hem de yumuşak gücünü zayıflatır.

Çin'in küresel bazda Amerika'ya rakip olamayacağını söylemek, bölgesel bazda meydan okuyamayacağı anlamına gelmemelidir. Ancak Hindistan ve Japonya'nın Çin'i dengeleme çabaları ve bu ülkelerin ABD'nin müttefiki olmaları, bölgedeki diğer müttefiklerle birlikte Amerika'ya önemli bir avantaj sağlamakta ve Çin'i sorumlu davranmaya zorlamaktadır.

Amerikan Gücü: İçten Çürüme

Bazı görüşlere göre gücün her zaman ve her yerde hakim kılınmaya çalışılması bir süre sonra bütün imparatorluklara ağır gelmeye başlar, bu yorgunlukla güç el değiştirme sürecine girer. ABD de gereğinden fazla açılmış ve bahsedilen sürece girmiştir. Bu teori, günümüz gerçekleriyle pek örtüşmüyor. Çünkü dışa dönük harcamalar zaman içinde yükselmedi. Aksine savunma ve dışişlerine harcanan paranın GSMH'ya oranı yıllardır azalmakta. ABD'nin gücü, diğer ülkelere kıyasla bir düşüş gösterebilir ama bunun nedeni emperyal amaçlarla dışarıya fazla açılması olmaz, içeriye yeterince önem vermemesi olur.

ABD'nin dünya olaylarını etkileme gücü, içeride yaşadığı kültür çelişmeleri, kurumların çökmesi, ekonominin durağanlaşması gibi sebeplere bağlı olarak azalabilir mi? Olabilir, neticede elinde kuvvetli kağıtlar bulunan oyuncuların hepsi masadan kazançlı kalkmayabiliyor.

Toplum ve Kültür

ABD'nin bir yığın sosyal sorunu var ama bunlar giderek kötüye gitme eğiliminde değil. Üstelik, suç oranı, boşanmalar, erken hamilelik gibi bazı göstergeler iyileşme gösteriyor. Eşcinsel evlilik, kürtaj gibi konularda fikir ayrılıkları olsa da hoşgörü düzeyi artısta. Algılananlarla gerçekler arasında bir iyimserlik uçurumu bulunuyor, bunu da basının sansasyonel yaklaşımları genişletiyor. İnsanların çoğunluğu anketörlere hayatlarından, çevrelerinden, okullarından, kongredeki temsilcilerinden memnun olduklarını ama ülkedeki işlerin iyi gitmediğinden endişe duyduklarını belirtiyorlar. Oluşan kötümser ortam, çöküşün varlığına inanmak için yeterli değil. Geçmişte, göçmen sorunları, kölelik düzeni, alkol yasağı, McCarthy'cilik gibi konularda yaşanan ayrışmalar bugünkülerden çok daha ciddiydi.

Bu tür kültürel yargılar Amerikan gücünü iki yolla olumsuz yönde etkileyebilir. Birincisi sosyokültürel konulardaki ayrışmanın büyümesi ve dış politika konularında bir bütünlük içinde tavır alınmaması, ABD'nin sert gücünün zarar görmesine yol açar. Örneği 1970'lerdeki Vietnam konusunda yaşanmıştır. İkincisi, ABD sosyal ortam şartlarındaki kalite düşüşüdür ki bu da yumuşak gücü zedeler.

ABD bazı sosyal konularda iyileştirmeler sağlamış olsa da diğer zengin ülkelerle karşılaştırıldığında çocuk ölümleri, yaşam beklentisi, çocuk yoksulluğu ve cinayetler gibi konularda geride kalmaktadır. Bu gerçekler ABD'nin yumuşak gücünü zedelese de benzeri sorunlar başka ülkeler de yaşanıyor, problemler paylaşıldıkça, yumuşak güç üzerindeki etkisi azalıyor. Örneğin 1960'lardan bu yana Batı dünyasının tümünde kamu otoritesine gösterilen saygının azalması, standart davranış biçimlerinde bir düşüş gibi olgular net biçimde gözlemlenmektedir. ABD'nin vatandaş sorumluluğu açısından diğer Batı toplumlarının gerisinde olduğuna ilişkin fazla bir belirti olmadığı gibi sosyal yardımlaşma ve kamu hizmetleri alanında daha ileri olduğu yönler vardır.

Göçler

Amerika'nın içine kapanıp göçleri ciddi biçimde engellemesi büyük sorunlar yaratır. ABD şimdiki göç seviyelerini sürdürebilirse, gelecekte demografik problemlerden kendini koruyabilir ve dünya nüfusu içindeki payını muhafaza edebilir. Kalkınmış ülkelerin pek azı bu olanağa sahiptir. Eğer yabancı düşmanlığı ve terörist olaylara tepki artar da sınırlar kapanırsa durum farklı bir hal alabilir. 20.yy. boyunca, ABD dışında doğmuş yurttaşların sayısı en üst düzeydeydi. 1910'da toplam nüfusa oranları % 14.7'yken şimdilerde bu oran % 11.7'dir. ABD bir göçmen ülkesi olmasına karşın göçe şüpheyile bakanların sayısı, hoşgörüyü bakanların sayısından fazladır. 2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre Latin Amerika kökenlerinin sayısı (yasadışı göçle gelmiş olanlar dahil) en büyük azınlık olan siyahların sayısına yetişmiştir. Nüfus bilimcilerin öngörüsüne göre 2050 yılında Latin Amerika kökenli olmayan beyaz toplum, sadece küçük bir farkla çoğunlukta kalacak (Latin Amerika kökenliler % 25, Siyahlar % 14, Asya kökenliler % 8'i oluşturacaklar). Göçmenler iletişim olanakları ve piyasa güçleri sayesinde İngilizceyi hızla öğreniyor ve topluma entegre olmayı becerebiliyorlar.

Kalkınmış ülkelerin çoğu yüzyılımızın ilerleyen dönemlerinde insan sayısında azalmayla karşılaşacaklardır. Japonya'nın bugünkü nüfusunu koruyabilmesi için gelecek 50 yıl boyunca topraklarına yılda 350 bin göçmen kabul etmesi gerekir ki ülkenin kültür yapısı doğrultusunda bunun kabullenebilmesi mümkün gözükmemektedir. ABD nüfusunun ise önümüzdeki kırk yıl içinde % 49 oranında artması beklenmektedir, bu da 50 yıl sonra (Hindistan ve Çin'in ardından) hala dünyanın üçüncü en kalabalık ülkesi konumunda olacağını gösterir ki ekonomik güç açısından önemli bir veridir.

Amerika'nın verdiği H-1B¹³ vizesi sayısı, patent başvurusu sayısı arasında çok sıkı bir ilişki gözlemlenmektedir. Üniversite mezunu göçmen sayısındaki her % 1'lik artış, kişi başına düşen patent sayısının % 6 artırmaktadır. 1998 yılında Silikon Vadisi'nde dönen 17,8 milyar dolarlık iş hacmini yönetenlerin üçte biri Çin veya Hindistan doğumlu mühendislerdi. ABD bir miktatıs gibi insanları kendine çekmekte, gelenler de geride bıraktıkları aileleriyle yaptıkları iletişim sonucu ABD'nin yumuşak gücüne katkıda bulunmaktadır. Farklı kültürlerle tanışmak da, içinde bulunduğumuz küreselleşme çağında Amerikalıların ufkunun genişlemesine yardımcı olmaktadır.

ABD ve Çin'i uzun zamandır çok yakından gözlemleyen Lee Kwan Yeu'ya göre Çin, 21.yy.'da ABD'yi güç yarışında geride bırakamayacaktır çünkü ABD, dünyanın en parlak beyinlerini kendine çekmekte ve kültürel çeşitlilik içinde bir yaratıcılık ortamı oluşturmaktadır. Buna karşın Çin, eleman ihtiyacını sadece kendi ülkesi içinden karşıladığı için bu yaratıcılıktan yoksun kalmaktadır.

Ekonomi

Sözü geçen kültürel ve sosyal sorunlar ABD'nin gücünü zayıflatacak boyutta olmasa da ekonomik performansta yaşanacak bir olumsuzluk ciddi sonuçlar doğurabilir. Ekonomik olumsuzluk derken kastımız kapitalist ekonomilerde yaşanan olağan resesyonlar değildir. Anlatılmak istenen, üretim seviyesindeki uzun süreli gerilemeler ve sürdürülebilir büyüme kapasitesindeki zayıflamalardır. Ekonomik tahminler her ne kadar yanıltıcı olabilsede 2008 finans krizi sonrasındaki on yıllık dönemde ABD'de büyümenin yavaş olacağı öngörülmüyor.

Birçok gözlemci 80'lerde ABD ekonomisinin nefesinin tıkanıldığını düşünmüştü. Otomotiv ve tüketici elektroniği dahil imalât sektörünün bir çok alanında teknolojik üstünlük kaybedilmişti. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra tutturulan yıllık % 2.7'lik iş gücü üretkenliği 80'lerde % 1.4'e gerilemişti. Ünlü iş dergileri 1987'de, ülkenin büyüme krizine girdiğini haykırıyordu. Japonya ve Almanya ABD'yi geçmek üzereydi. Ülke rekabetçi gücünü kaybetmişti ve tüm bunlar ABD'nin sert ve yumuşak gücünü zayıflatıyordu. Oysa 2008 krizinden sonra bile Dünya Ekonomik Forumu tarafından yapılan uluslararası ekonomik rekabet gücü sıralamasında ABD, İsviçre, İsveç ve Singapur'un ardından dördüncü durumda.

ABD bilişim teknolojileri (BT), biyoteknoloji, nanoteknoloji gibi birçok yeni sektörde başı çekiyor. ABD, AR-GE'ye, kendisini takip eden yedi ülkenin toplamından daha fazla ödenek ayırıyor. Üretkenlikteki artış ABD'yi 21.yy.'ın ilerleyen dönemlerinde ayakta tutabilir mi? Üretkenlik konusu hayati, çünkü bir işçinin saat başına üretimi ne kadar artarsa darlıklara ve enflasyona kurban olmadan ekonomik büyümeyi sağlama olanağı o denli artar. Enflasyonsuz bir sürdürülebilir büyüme ortamı ise yumuşak gücü besleyecek olan sert güce yatırım kaynakları yaratacaktır.

¹³ H-1B Vizesi: Sadece üniversite mezunları için verilen, geçici çalışma vizesi.

1960-2006 döneminde bilgisayar ve elektronik endüstrisi, üretkenlik artışının % 44'ünü sağlamıştır. ABD'de BT sektörünün GSYİH içindeki payı diğer gelişmiş ülkelere oranla daha büyüktür. AR-GE'ye yapılan yatırımlar konusuna gelince, başka ülkelerin yatırımları büyüdükçe ABD'nin orantısal büyüklüğü gerilese de (1996 % 40, 2007'de % 35) 2007 yılında yaptığı 369 milyar dolarlık harcamayla dünya liderliğini korumaktadır (Asya 338 milyar dolar, AB 263 milyar dolar). ABD GSYİH'sının % 2.7'sini AR-GE'ye harcarken Çin bunun sadece yarısını ayırmaktadır (Japonya ve Kore: % 3). Amerikalı mucitler 2007 yılında toplamda 80 bin patent başvurusu yaptılar. Bu, tüm dünya ülkelerin toplamından daha fazla. ABD risk sermayesi kuruluşları ülke dışına yatırım yapmak yerine paralarının % 70'ini ABD topraklarındaki yeni şirketlere yatırmaktadır. Bu olumlu şartlara zemin hazırlayan unsurların başında kültürel ortamın müsait oluşu, dünyanın en gelişmiş risk sermayesi kurumsallaşması, üniversite-sanayi arasındaki gelenekselleşmiş işbirliği ve açık göçmen politikaları gelir.

Öte yandan, büyüyen üretkenlik oranlarının sürdürülebilir olup olmadığı, tasarrufların düşük seyri, dış ticaret açığının büyümesi (Amerikan vatandaşlarının dış borcunun artması), devlet borçlanmalarındaki yükselme gibi hususlar düşündürücüdür. Ciddi bir resesyon durumunda yabancıların paralarını alıp hızla ABD'den çıkmaları istikrarı bozabilir ancak 2008 krizinin hemen sonrasında dahi Dolar'ın güvenli bir liman olduğu ve ABD hazinesinin AAA şeklindeki derecelendirmesini koruduğu görülmüştür. Yine de ABD'nin yatırımlarını iç kaynaklardan finanse etme oranını yükseltmesinde fayda vardır.

Finansal krizden sonra devlet borçlarının büyüklüğü gündeme oturmuş, İngiliz tarihçi Niall Ferguson "İşte imparatorluklar böyle batar, her şey borç patlamasıyla başlar. 1941'de Pearl Harbor ne kadar güvenli idi ise, parasal anlamda ABD de o kadar güvenlidir" demişti. Sosyal güvenlik harcamalarını kısım vergileri yükseltmedikçe, ABD'nin asla bütçesini denkleştiremeyeceğini savunan Ferguson, borç geri ödemelerinde de problem yaşanacağını öngörüyordu. Ancak gözden kaçırılmaması gereken bir husus var; ABD, bir Yunanistan değildir.

ABD Kongresi Bütçe Dairesi 2023 yılına kadar devlet borçlarının GSYİH'ya oranının % 100'ne ulaşacağını tahmin etmektedir. Zengin ülkelerde bu oran % 90'a ulaştığında ekonomistler paniklemeye başlar. Ancak ABD'nin diğer ülkelerin sahip olmadığı çok büyük iki avantajı bulunmaktadır: Dünyanın rezerv para birimine ve Hazine Bonoları olarak dünyanın en likit tahvil piyasasına sahip olması. Mâli kriz sonrasında dolar yükseldi, bono faizleri düştü böylece ABD açıklarını daha kolay finanse edebildi. Borçların yükselmesi, düşüşün başlangıcında olduğuna dair bir işaret değilse de bir risk faktörü olduğu kesindir.

İçinde bulunduğumuz bilişim çağında iyi eğitilmiş bir iş gücü ordusu ekonomik başarının anahtarıdır. ABD'nin yüksek eğitim için GSYİH'sından ayırdığı pay, Fransa, Almanya, İngiltere ve Japonya'dan fazla olup üniversiteleri dünyanın en iyileri

arasında gösterilmektedir. Nobel Ödülü kazanan ABD’li bilim adamlarının sayısı diğer tüm ülkelerden fazladır. Yayınlanan bilimsel makale sayısı bakımından ABD yine önde gitmektedir (Çin’in 3 katı). Bununla birlikte başta az gelişmiş eyaletler olmak üzere ilk ve orta öğretim konusu, ABD’de bir sorun teşkil etmektedir. Bu da işgücü ordusu kalitesinin bilişim çağının gereklerini karşılayamaması gibi bir tehlike doğuruyor. Diğer ülkelerin ilk ve ortaöğretim alanında gösterdikleri ilerleme, ABD’nin geride kaldığı izlenimini veriyor. Dünyanın en zengin 30 ülkesi arasında yapılan bir sıralamada lise mezunları sayısı bakımından ABD, sadece Türkiye, Yeni Zelanda, İspanya ve Meksika’yı geride bırakmaktadır. ABD, bilişim odaklı bir ekonomi içinde büyüyecekse eğitim sistemini acilen elden geçirmelidir.

Amerikan ekonomisi için problemleri sahalardan bir diğeri gelir dağılımıdır. 1947-1968 döneminde aile gelirlerinde görülen eşitsizlikte azalma görülürken 1969 sonrasında artışa geçmiştir. İşyerlerinin eleman ihtiyacı az eğitimlilerden çok eğitimlilere doğru kayınca maaşlar erimeye, gelir dağılımı bozulmaya başladı. Eşitsizlikler siyasi tepkilere bu da üretkenliğin azalması yoluyla büyüme hızında yavaşlamaya neden olabilir. Şüphesiz bu da sert ve yumuşak gücü zedeleyici bir faktördür.

Amerikan ekonomik modelinin yarattığı yumuşak güç etkisi tartışmalı bir konudur. ABD’de devlet harcamaları GSYİH’nın üçte biri oranındadır. Avrupa’da devletler GSYİH’nın yarısını harcar. ABD’de rekabetçi piyasa güçleri hakimdir. Sosyal güvenlik, sendikalar, iş gücü piyasaları daha az denetime tabidir. Yasalar girişimciyi korur niteliktedir. Yabancıların bir kısmı bu özellikleri övse de bir kısmı yaratılan eşitsizliğin, güven yoksunluğunun, piyasa güçlerine bu denli bağımlı olmanın ve makro ekonomik dengesizliklerin bedelinin çok yüksek olduğu düşüncesindedir.

Siyaset Kurumları

Bütün bu sorunlara rağmen Amerikan ekonomisi ülke için güç üretmeye devam etmektedir. Belirsizliğin büyüğü, Amerikan kurumlarının sorgulanmasında ortaya çıkmaktadır. Bir çok gözlemci, ABD siyasi sistemindeki kilitlenmenin, gücü uygulama yeteneğini kısıtladığını savunmaktadır. Sahip olunan güçleri, amaçlanan etkiyi yaratacak şekilde kullanma yeteneği diye tarif edebileceğimiz ‘gücü dönüştürme’ konusu, ABD için öteden beri sorun olagelmıştır. Anayasa 18. yy. liberal görüş felsefesine dayanır. Buna göre, güç ancak parçalanarak ve bir fren ve denge (*checks and balances*) düzeni içinde kontrol altında tutulabilir. Anayasal yapı, dış politika konularında başkan ve kongreyi sürekli bir mücadele içinde tutar. Güçlü ekonomik ve etnik baskı grupları, ulusal çıkarları hep kendi yönlerinden yorumlar ve siyaseti etkilemeye çalışırlar. Kissinger’in bir zamanlar işaret ettiği gibi “Yabancı gözlemcilerin, ABD’nin üstünlük kurma hevesi diye eleştirdikleri politikalar, genellikle içerideki baskı gruplarının iteklemesiyle ortaya çıkar ve süreç içinde tek taraflı dayatma politikalarına dönüşür.”

Bir başka sorun da halkın kamu kurumlarına duyduğu güven eksikliğidir. 2010 yılında yapılan bir kamuoyu araştırmasında, muhatapların % 61'i ülkenin inişte olduğunu; % 81'i hükümetin çoğu zaman yanlış işler yaptığını belirtmiştir. William Galston'un belirttiği gibi "Halkın güvenine en fazla ihtiyaç duyulan anlar, daha iyi bir gelecek için kendilerinden fedakarlık istendiği anlardır. Böyle zamanlarda karşılaşılan güvensizlik, inişin habercisi, hatta nedenidir".

1964 yılında halkın 3/4'ü federal hükümete güven duyuyordu. Arada iniş çıkışlar oldu ama en düşük seviyeye 2009 yılında rastlandı. Güvensizlik bağlamında yönetim yalnız değil. Temel kurumlara duyulan güvende de ciddi azalma var; üniversiteler, önemli şirketler, sağlık sektörü ve medya buna dahil.

Birleşik devletlerin kuruluşunda, yönetime karşı güvensizlik felsefesi vardır. Anayasa özellikle gücün merkezde toplanmasını önleyecek şekilde düzenlenmiştir. Geleneksel Jefferson ekolüne bakılırsa Amerikalıların yönetimlerine güven duymadıkları konusuna fazla kulak asılmamalıdır. Günlük sorunlar bir an için kenara bırakıldığında toplum anayasal yapıdan memnundur. Halkın % 80'i yaşanılacak en iyi yerin ABD olduğunu söyler; % 90'ı ise sahip oldukları demokratik sistemi beğenir.

Şimdiki ruh hali, muhtemelen dönemseldir. Büyük bunalımı ve 2. Dünya Savaşı'ndaki zafer sürecini yaşamış olan neslin yönetime duyduğu güven anormal derecede yüksekti. Aslına bakılırsa tuhaf olan, 1960'ların başına kadar süren bu yüksek güven duygusuydu, bundan sonra görülen düşüş değil. Her şeye rağmen bu durum, yönetime duyulan güvenin azalmasının bir sorun teşkil etmediği şeklinde yorumlanmamalıdır. Böyle bir eğilim, vergi ödemede isteksizlikten, yasalara gönüllü olarak uyma alışkanlıklarına; parlak gençlerin kamu hizmetinde çalışmaktan uzak durmalarına kadar bir çok alanda olumsuzluk yaratır. Toplumsal huzursuzluklar sonucu bazı sapkınlar, 1995 Oklahoma bombacısı olayında olduğu gibi işleri, devleti sabote etmeye kadar götürebilirler. Neyse ki vergi gelirleri istatistikleri gibi bir takım göstergeler olumsuzluğun büyük boyutlarda olmadığını göstermekte. Modern toplumların birçoğunda otoriteye başkaldırma ve bireysellik yükselmiştir.

Özellikle 2008 mali krizinden sonra Amerikan yönetiminde ve siyasi kurumlarındaki kutuplaşmalar artmış; kilitlenmeler daha sık görülmeye başlamıştır. Bir İngiliz gözlemci, siyasi sisteminin yasa yapmayı kolaylaştırıcı değil zorlaştırıcı şekilde tasarlanmış olduğunu söyler.

Sistemin reforma muhtaç bir çok yönü olduğu açık ama bazı eleştirilenlerin gündeme getirdiği Roma İmparatorluğununkine benzer bir çöküş de yaşanmamakta. Amerika içinde gözlemlenen bozulmaların 21.yy.'ın ilk yarısında, gücün hızla el değiştirmesine yol açması mümkün gözüküyor.

Net Değerlendirme

ABD'nin gücünün gelecek on yıllarda nasıl bir biçim alacağına ilişkin değerlendirmeler yapmanın bazı zorlukları var. 1970'lerde Sovyet gücü, 1980'lerde Japonya'nın gücü hakkında bizzat Amerikalıların abartılı değerlendirmelerde bulduklarını gördük. Şimdilerde bazıları, kendilerinden gayet emin bir şekilde 21. yy. içerisinde Çin'in, liderliği ABD'nin elinden alacağını söylüyor. Bazıları da 21.yy.'ın Amerika'nın yüzyılı olacağını... Öngörülemeyen olaylar tahminleri allak bullak edebiliyor. Spekülasyona açık pek çok alan var.

Çin ve Amerikan güçlerinin birbirlerine karşı nasıl bir konumlanma içerisinde olacağı büyük ölçüde, Çin içinde ne tür gelişmeler yaşanacağına bağlı. Bunları bir yana bırakacak olursak Çin, büyüklüğü ve yüksek kalkınma hızıyla ABD karşısındaki gücünü göreceli olarak artıracaktır ama bu, liderlik yarışında ABD'yi geçeceği şeklinde yorumlanmamalıdır.

Çin eğer gelecekte hiçbir siyasi karışıklığa sahne olmasa dahi, günümüzde bu ülke hakkında sırf GSYİH büyümesine dayalı olarak yapılan tahminler fazlasıyla tek boyutludur. ABD'nin askerî ve yumuşak güçleri, Çin'in Asya coğrafyasındaki güç dengeleri mücadelesindeki sıkıntıları, ABD'nin, Avrupa, Japonya, Hindistan ve diğerleriyle olan güçlü ittifakları göz ardı edilmektedir. Şahsi kanaatim Çin'in Amerika'ya kök söktüreceği ama yüzyılın ilk yarısında liderlikte onu geçemeyeceği şeklindedir.

İngiliz strateji uzmanı Lawrence Freedom Amerika'yı diğer egemen güçlerden şu özellikleriyle ayırır: "ABD gücünü sömürgelerinden değil, müttefiklerinden alır. İdeolojileri de esnektir. Gereğinden fazla açılmışsa geri adım atmasını bilir". Geleceğe yönelik bir tespit ise ağ (*network*) oluşumlarının hiyerarşik gücün tamamen yerini alması da onun kadar önemli duruma dönüşeceği biçimindedir. Geleceğin dünyasında ABD, kültürünün açıklığı ve yenilikçiliğiyle çok merkezî bir konumda olacaktır. ABD'nin göreceli değil de mutlak inişe geçtiği konusuna gelince; bu ülkenin borç, orta öğretim, siyasi kilitlenmeler gibi alanlarda ciddi sorunları bulunuyor. Bunların çözümleri zor ama en azından mevcut, hatta bazı sorunların çözümü anayasa değişikliği yapılmadan da mümkün. ABD'nin inişe geçmesi sonucu gücün el değiştireceğine dönük tahminler yanıltıcıdır. Bu analizler, Çin'i ABD'ne karşı maceracı bir politika izlemeye teşvik edebilir, Amerika'yı da korkuya kapılarak gereğinden sert tepki vermeye yönlendirebilir.

ABD "mutlak düşüş" sürecinde değildir. Kültürel ve ekonomik üstünlüğü yüzyılın başına oranla daha düşük olacak olsa da gelecek on yıllarda herhangi bir ülkenin tek başına Amerika'dan daha üstün bir hale gelmesi de mümkün değildir.

ABD birçok devletin ve devlet dışı güçlerin meydan okumasıyla karşılaşacaktır. Ayrıca gücünü başkalarının üzerine değil ama başkalarıyla birlikte uygulamak zorunda kalacağı durumlarla da karşılaşacaktır. ABD'nin müttefikleriyle dost

kalabilme ve yeni işbirliği ağları kurma yeteneği, sert ve yumuşak gücünün önemli unsurları olacaktır.

Bu şartlar altında ABD'nin mevcut olanaklarını dışa dönük bir güç haline dönüştürmesi için, dahili reformları akıllı stratejilerle harmanlanması daha da önem kazanmaktadır. Bunları da bir sonraki fasılda inceleyeceğiz.

FASIL III **POLİTİKALAR**

BÖLÜM 7 **AKILLI GÜÇ**

Güç, bir diyet uygulamasındaki kaloriye benzer. Fazlalığı iyi olduğu anlamına gelmeyebilir. Güç oluşturabilecek kaynaklar az ise, istenilen sonuçların elde edilebilme olasılığı şüphesiz azalıyor. Fakat yarattığı aşırı güven duygusu, uygun olmayan stratejilerin seçimine yol açıyorsa, gücün fazlası da fayda yerine zarar getirebiliyor. Elimizde Lord Acton'un "Güç yozlaştırır; mutlak güç mutlaka yozlaştırır" sözünü doğrular nitelikte bir çok örnek var. Deneyimlerle sabittir ki; gücü en çok yozlaştıranlar, o gücü fazlasıyla hak ettiklerini düşünenlerdir.

21.yy'ın akıllı güç söylemi, gücü en üst düzeye çıkarmak, ya da hegemonyayı korumaktan bahsetmez. Bahsettiği; ötekilerin yükselişe geçtiği, gücün değişik yönere dağıldığı bir ortamda, güç kaynaklarını başarılı stratejilerle harmanlamanın yollarını bulmaktır. Strateji, eldeki imkânlar ve bunlarla elde edilebilecek sonuçlarla ilgilidir. Bu da hedeflerin belirgin olmasını gerektirir. Akıllı strateji aşağıdaki beş soruyu yanıtlayabilmelidir:

1. Seçilen hedefler ya da elde edilmek istenen sonuçlar nelerdir?

İstenilen her şeyin elde edilmesi mümkün olamayacağına göre önceliklerin ve al/ver pazarlıklarına yönelik hazırlıkların yapılmış olması gerekir. Tanınmış bir tarihçi, Savunma Bakanı Dick Cheney ile ilgili şöyle demişti: "1990'ların savunma stratejisi, sadece ABD üstünlüğünü kabul ettirme amacına dayalıydı. Bunun hangi maksatla yapılmak istendiğine dair bir açıklaması yoktu".

2. Eldeki olanaklar nelerdir ve bu olanaklardan hangi bağlamlarda yararlanılabilir?

Esaslı bir envanter listesi edinilmelidir elbette ama bu yeterli olmaz. Bunların ne zaman kullanılabilecekleri ve kullanılabildikleri zamanlarda, farklı durumları nasıl değiştirebileceklerini öngörmek de gerekir.

3. Etkilemeye çalışılan hedefin konumlanması ve tercihleri nelerdir? Rakiplerin ellerinde ne var, daha da önemlisi ne düşünüyorlar?

Amaç sadece hasmı öldürmekten ibaretse onun ne düşündüğünün önemi yok, ama ya sonrası?

4. Başarı olasılığı en yüksek olan güç kullanım tarzı hangisidir?

Örneğin hangi durumlarda sert, hangi durumlarda yumuşak güç kullanılmalıdır? Bunların birbirlerini tamamlamaları nasıl ve ne zaman gerçekleşebilir?

5. Başarı şansı nedir?

Başarı olasılığı yönünde körü körüne iyimserlik, çok asil olduğu düşünülen gerekçelerle birleştğinde bazen inanılmaz kötü sonuçlar doğurabilmektedir (ABD'nin Irak işgalinde olduğu gibi).

Devletlerin Uyguladığı Akıllı Güç Stratejileri

Gerek sert, gerek yumuşak güç olanaklarının mantıklı bir biçimde bütünleştirilmesi ile ortaya çıkan 'Akıllı Güç' kavramı, Obama ve Clinton'ın dış politika vizyonunun odağında olmakla birlikte bu güç, küçük ülkeler tarafından da ustalıkla kullanılmaktadır. Singapur, bir yandan komşuları tarafından kolayca yutulabilecek bir lokma konumundan çıkacak ölçüde silahlanmış, bir yandan da üniversiteleriyle, uluslararası diplomatik örgütlenmelerdeki rolüyle söz sahibi bir ülke haline gelmiştir. İsviçre, zorunlu askerlik uygulamasını sürdürmüş, dağlık coğrafi konumunu bir caydırma gücü olarak değerlendirmiş, öte yandan da bankacılık kültürü ve ticari örgütlenmeleriyle kendisini başka ülkeler nezdinde cazip bir konuma taşımıştır.

Mao yönetimindeki Çin, nükleer silahlar da dahil olmak üzere askeri gücünü yükseltmiş, yumuşak gücüyle de kendine ideolojik müttefikler bularak Üçüncü Dünya dayanışmasını sağlayabilmişti. 1970'lerdeki ideolojik iflastan sonra Çin liderliği, ekonomik kalkınma amacıyla piyasa mekanizmalarına sarıldı. Deng, tüm vatandaşlarını, kendilerini kalkınma hedefinden saptıracak dışa dönük maceracı heveslerden uzak durmaları konusunda uyardı. Başkan Hu, 2007 yılında Çin'in yumuşak güce ağırlık vermesi gerektiğini beyan etti. Bu politika, ekonomik ve askeri alanda büyük adımlar atan bir ülke için akıllı bir stratejilerdir. Ne var ki; elde ettiği ekonomik başarılar nedeniyle aşırı bir güven duygusuna kapılmış olan Çin, 2009'un ikinci yarısından itibaren bu akıllı stratejilerden uzaklaşmaya başlamış görünmektedir. Deng'in, adımların dikkatli atılması ve "ustaca düşük profilli kalınması" şeklindeki tavsiyesi unutulmuş gibi duruyor.

Bir devletin "Büyük Strateji"si, liderlerinin, güvenlik, refah ve kimlik konusundaki teorilerdir. Bunu sağlamak için ülkeler genel bir oyun planı yaparlar ama bu planın esnek olması ve değişen şartlara uyum göstermesi gerekir.

Soğuk Savaş sonrasında, ABD'nin, kalan tek büyük güç olarak, dünyaya ne isterse kabul ettirebileceği şeklinde bir algı oluştu. Bu üstünlük algısı Bush yönetimini çok etkiledi. Böylece önleyici savaş ve baskı yoluyla demokratikleştirme doktrini ortaya çıktı. Ne var ki, yeni tek kutupluluk teorisi gerek dünya siyasetinde gücün nasıl değerlendirildiği, gerekse hangi güç olanaklarının, hangi şartlarda, hangi sonuçları vereceği bağlamında çok vahim yanlışlıklar içeriyordu.

Günümüz dünyasında ana temayüller nelerdir, bunlar nasıl bir değişime uğramakta? Günümüzün politikalarını üç boyutlu bir satranç tahtasına benzetmek mümkün. Tahtanın 1. boyutundaki devletler arası güç, büyük ölçüde ABD'de birikmiştir. İkinci boyuttaki ekonomik güç çok kutuplu bir biçimde ABD, AB, Japonya ve BRIC ülkeleri arasında bölüşülmüştür. Üçüncü boyutta yer alan iklim değişimi, suç, terör, salgın hastalıklar gibi uluslar ötesi konular üzerindeki hakim güç ise çok dağınıktır.

Dünya ne tek kutuplu, ne çok kutuplu ne de kaotiktir. Aynı anda hepsidir! Bu yüzden büyük bir akıllı strateji, gücün çeşitli dağılım biçimlerini, bunların farklı bölgelerdeki etkinliklerini ve aralarındaki al/ver ilişkilerini çok iyi tahlil etmiş stratejidir. Realist bir gözlükle, satranç tahtasının en üst boyutuna veya liberal bir gözlükle diğer iki boyutuna odaklanmanın artık bir anlamı kalmamıştır. Günümüzün bağlamsal zekâsı her üç boyuta, liberal bir realizmle bakmayı gerektirir. Tepe boyuttan kaynaklanan sorunlar için ittifaklar kurmak, güç dengelerini gözetmek anlamlı olabilir ama askeri çözümler üçüncü boyuttaki sorunlar konusunda fazla işe yaramaz. Bunlar toplumun iyiliğini öngören, kimsenin dışlanmadığı işbirliklerini ve kurumsal örgütlenmeyi gerektirir. Böylesi konularda yönetişimin etkinliği bakımından egemen devletlerin liderliğine ihtiyaç duyulur zira küçük ulusların bu tip işlerle uğraşmaya kapasiteleri yetmez. Ne yazık ki toplumların genelini ilgilendiren güvenlik, ticaret gibi konuların görüşüldüğü platformlarda kümelenmeler olabilmekte ve bazı uluslar küme dışı bırakılabilmektedir.

21.yy. için küresel bir hükümet olası gözüküyor ama küresel bir yönetim belli ölçüde yürürlüktedir. Telekomünikasyon, sivil havacılık, ticaret, hatta nükleer silahların yayılması ve atıkların okyanuslara boşaltılması gibi sayısız konuda devletler arası ilişkileri düzenleyen anlaşma, rejim ve kurum bulunmaktadır. Ancak bu oluşumlar nadiren kendi kendilerine yetmektedir. Çoğunlukla büyük güç sahibi ülkelerin liderliğinden yararlanırlar. Büyük ülkelerin, 21. yy. boyunca sorumluluklarına sahip çıkıp çıkamayacaklarını, Çin, Hindistan gibi başa gürleşmek sevdasında olanların, bu uluslararası kurumları kendi çıkarları çerçevesinde biçimlendirme savaşına girip girmeyeceklerini bekleyip göreceğiz.

Uluslararası diplomasinin en büyük zorluklarından biri hem herkesi bir rol sahibi yapabilmek hem de herkesin rol aldığı bir oyunu, kaostan uzak tutarak anlamlı kılabilmektir. Bu ancak bazılarının yalan söylemekle mümkün olabiliyor ki Avrupalılar buna 'değişken geometri' diyor. Deneyimli bir diplomata kulak verecek olursak:

“Döviz kurlarıyla ilgili olarak düzenlenen ve 20 ülkenin katıldığı bir toplantıdan, ya da Clinton döneminde olduğu gibi, Meksika’yı düştüğü mali darboğazdan nasıl kurtarılacağı konusundaki geniş katılımlı bir birleşimden sonuç almak zordur. 10’lu bir katılım bile çetrefillidir. Neticede 3’lü bir toplantıda 3 çift ilişki bulunur. 10’lu katılım da 45 çift, 100’lü katılım da neredeyse 500 çift ilişki söz konusudur. İklim değişiklikleri toplantısını ele alalım: Bu meselede BM bir rol oynayacaktır oynamasına ama yoğun pazarlıklar 10-12 ülkenin yer aldığı küçük forumlarda yapılacaktır. Çünkü sera etkisinin %80’ininden bu 10-12 ülke sorumludur”.

Küresel yönetişimin kotarılması resmi ve gayri resmi örgütlenmeler vasıtasıyla gerçekleşir. G 20 benzeri örgütsel ağlar gündemi belirler, uzlaşmaları yapılandırır, politikaları koordine eder, bilgi değişimini sağlar ve standartları belirler. İşte ağ tipi bu örgütlenmeler diğer oyuncuların üzerine basarak değil, onlarla birlikte sonuç alıcı güç oluşumunu meydana getirirler. Bir ülke eğer BM, IMF, Dünya Bankası gibi örgütlerde önemli bir sesin sahibi değilse uluslararası bir güç olma şansı yoktur. Bu açıdan bakıldığında 21.yy.’ın Asya’nın yüzyılı olacağına dair söylemler olgunluktan uzaktır. ABD, yoğun yönetim ağlarının merkezindeki rolünü sürdürecektir.

Amerikan Akıllı Güç Stratejisinin İnşası

Başarılı stratejilerle ilgili olarak sorulması gereken beş soruya yukarıda değinmiştik. Amerikan akıllı güç stratejilerinin inşası bağlamında atılması gereken adımları irdeleyelim:

Birinci Adım

Amerikalılar çoktandır, hangi amaçla güçlü olmaları gerektiğini tartışmaktalar. Amaç, ülkenin kendi gücünü korumak ve yüceltmek mi olmalıdır, yoksa bu güç, demokratik değerleri yurt içinde ve yurt dışında, liberal müdahalecilik yöntemleri kullanarak hakim kılmak için mi kullanılmalıdır? Bu tartışma bir bakıma, gerçekçilik ve idealizm arasındaki çekişmedir. Amerikan söylemi her ikisini de içermelidir.

Demokrasi bağlamında ülke çıkarları demek, halkın tercihleri demektir. Halk, etraflı bir tartışmadan sonra ülke çıkarlarını ve önceliklerini nasıl belirlemişse, çıkar ve öncelikler de onlardır. Büyük strateji, kendi yaşamını garantiye aldıktan sonra insanlığın çıkarlarının gözetilmesini ve savunulmasını öngörür. ABD, kendi yurttaşlarının tercihi olan demokratik ve liberal değerleri, dünya geneline yaymaya çalışacak, bölgesel çatışmaların taraflarını uzlaştırmaya uğraşacak, istikrar ve refah sağlama yolunda gayret göstererek gücünü hem kendi yararına hem de başkalarının yararına kullanacaktır.

İkinci Adım

Değerleri ve çıkarları harmanlayan yönetilebilir hedeflerin ortaya konmasından sonra, amaçların gerçekleştirilebilmesi için gereken sert ve yumuşak güç kapasitelerinin bir analizi yapılmalı ve hangi gücün, nerede, hangi hedefe yönelik olarak kullanılabilceği saptanmalıdır. Dünyanın en büyük ekonomik ve askeri gücü olan ABD, belirlenen hedefler doğrultusunda ilerlerken, elinin ağır, uygulamalarının sert olduğu algısı yaratmaktan özenle kaçınmalı, yumuşak gücünü en üst düzeyde kullanmalıdır.

Üçüncü Adım

Stratejinin üçüncü adımı, etki altına alınmak istenen bölgelerdeki olanakların ve toplum tercihlerinin hangi yönde olduğunu belirlemek olmalıdır.

Dördüncü Adım

Bu adımda, güç olanaklarından hangilerinin kullanılacağına karar verilir. Uygulamaların, komuta yoluyla mı yoksa işbirliği sağlanması yoluyla mı yapılacağı konusunda seçim yapılır. İki uygulamanın birbirinin etkisini azaltan bir sarmala girmemesine, aksine bunların birbirini desteklemesine dikkat edilir, süreç içerisinde değişen şartlara ayak uyduracak taktiksel farklılıklar yaratılır.

Beşinci Adım

Nihayet beşinci adımda, amaçlanan hedeflere ulaşılabilme şansının ne ölçüde olduğu özenle değerlendirilmelidir. Akıllı strateji, gücünün sınırlarını bilir, ötesine geçmez. Başka ülkeleri, Amerikan değerlerine uyacak şekilde yeniden yapılandırmak, bitmeyecek bir Amerikan dürtüsüdür. Ancak, eğer pragmatik bir dış politika kıyafeti dikilecekse, kumaşı oluşturan güç kaynaklarının o kıyafete uygun olması gerekir. Bu ülke için akıllı güç stratejisi ve söylemi, “uygun kıyafet için uygun kumaş” olmalıdır.

Sonuç

Akıllı güç stratejisi, gerçekçiler ve liberaller arasındaki eski görüş farklıklarının bir yana bırakılmasını ve bunun yerini, liberal gerçeklik başlığı adı altında yeni bir sentezin almasını gerektiriyor. Liberal gerçekçi bir akıllı güç stratejisinin bileşenleri ne olmalıdır?

İlk olarak Amerika'nın gücü ve bu gücün sınırlarının ne olduğu konusunda gerçekçi bir anlayışa gerek vardır. Üstün olmak, imparatorluk olmak veya hegemonya oluşturmak anlamına gelmez. ABD dünyanın birçok yanını etkileyebilir ama kontrol edemez. Güç kavramı şartlara göre farklılık gösterir. İklim değişiklikleri,

yasadışı uyuşturucu trafiği, salgın hastalıklar ve terörizm gibi sınırlar ötesi konular bağlamında daha da farklılaşır. Güç her yöne yayılmış ve kaotik bir biçimde paylaşılmıştır. Askeri güç bu türden sorunların üstesinden gelinmesinde yetersizdir. Bu sorunları çözmek devletler arası işbirliğini ve uluslararası kurumların çabaları ile koordinasyonunu gerektirir. ABD, dünya halklarının ortak alanı olan, hava ve açık denizlerde askerî üstünlüğünü tescillemiş olabilir fakat bu üstünlük ona, milliyetçiliğe bağlı sorunlar baş gösterdiğinde yeterli avantajı sağlamaz. Başarı ortak çalışmayı gerektirir. Bunun yolu eski ittifakları korurken yeni örgütlenmeler oluşturmaktan geçer. Bu süreçlere, Çin, Hindistan ve Brezilya gibi yükselen güçler de dahil edilmelidir.

İkinci olarak, liberal gerçekçi strateji, Soğuk Savaşın kazanılması sürecinde örneği görüldüğü gibi, sert ve cezbedici yumuşak güç unsurlarının büyük bir Akıllı Güç Stratejisi çerçevesindeki bileşiminden oluşmalıdır. ABD, uzak coğrafyalardaki haşın ve uzlaş bilmez terörizmle uğraşırken sert gücünü kullanmak zorundadır. Fakat ılımlı Müslümanların akıllarını ve gönülleri kazanmadan bu savaşta üstün gelmek söz konusu değildir.

Üçüncü olarak; liberal gerçekçi stratejinin dayandığı ana payandalar, ABD ve müttefiklerinin güvenliğini sağlamak, güçlü bir ekonomik yapı tesis etmek, çevre felaketlerini önlemek (salgın hastalıklar, iklim değişikliğinin olumsuz etkileri gibi), liberal demokrasi ve insan hakları prensiplerini içte ve dışta, mümkün olduğunca makul bir bedel karşılığında teşvik etmek olmalıdır. ABD'nin, kültürel çeşitliğin gerçeklerini özümseyip, bunu kabullenmiş bir anlayışla demokrasinin evrimini desteklemesi akıllıca olacaktır. Bu strateji ise aşağıda listelenen beş soruna öncelik verebilmelidir:

1. Amerikan yaşam tarzına en ciddi darbe uluslararası terör yapılanmalarının nükleer silahlarla bulaşması olacaktır. Bu kesinlikle önlenmelidir.
2. Siyasi İslâm ve bunun nasıl bir gelişme göstereceği: Aşırılık yanlısı İslâmî unsurlarla bugünlerde verilen mücadele, bir medeniyetler çatışması değildir. Aslına bakılırsa İslâm'ın kendi içindeki savaştır. Radikal bir azınlık, İslâm dininin basite indirgenmiş ve ideolojikleştirilmiş bir türevini çok daha geniş bir bakış açısına sahip ılımlı Müslümanlara baskı ve şiddet yoluyla dayatmaya çalışmaktadır. Müslümanların çoğunluğu Asya'da olsa da, olay Orta Doğu'dan kaynaklanmaktadır ve dünyada çok geniş bir alanı etkiler hale gelmiştir. Küreselleşme, şeffaflık, kurumsallaşma ve demokratikleşme bağlamlarında Orta Doğu dünyanın kalanına kıyasla geri durumdadır. Ekonomik büyüme sağlanabilirse, bunun, sivil toplum örgütlerinin güçlendirilmesi, yönetime katılım sürecinin hızlandırılması, genel toplumsal tercihlerin zaman içinde evrilmesine yardımcı olur ama Müslümanların bu süreç içinde Avrupa ve ABD'de nasıl muamele görecekları de büyük önem taşımaktadır. Batının Orta Doğu politikası, ılımlı Müslümanları cezbedebilecek mi yoksa radikal

İslâmcıların kollarına mı itecek. Bunun üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

3. Dünya nüfusunun yarısından fazlasını barındıran Asya'nın ekonomik yükselişinin, bu bölgede düşman bir hegemonya yaratıp yaratmayacağı: Böyle bir oluşumun önlenmesi için Çin'in sorumluluk sahibi bir ortak olarak kabullenilmesi gerekir. Ancak Çin gücünün düşmanca bir hal almaması için Japonya, Hindistan ve Asya'daki diğer ABD dostu ülkelerle işbirliğini korumak ve geliştirmek gerekir.
4. Kötü finansal yönetimden kaynaklanan problemler ve/veya Basra Körfezi'ndeki enerji kaynaklarıyla ilgili bir istikrarsızlık nedeniyle dünyanın ekonomik bunalıma girmesi: Bunun çaresi petrole olan bağımlılığı azaltmak olacaktır. Fakat bu, ABD'nin enerji piyasalarından kendini soyutlaması ve faydadan çok zarar getirecek korumacılık tedbirlerine başvurması anlamına gelmemelidir.
5. Beşinci büyük sorun, salgın hastalıklar veya iklim değişikliğinin olumsuz etkileri gibi çevresel felaketlerdir. Bu sorunlarla baş edebilmek için akıllı enerji politikaları geliştirmek ve uluslararası kurumlarla daha yakın işbirliği içinde olunması gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla, uluslararası yapılanma içindeki en güçlü ülkenin, küresel veya müşterek fayda ve iyilikler yaratma sorumluluğu içinde, dünya düzeninin uzun vadeli evrilmesi sürecini dikkate alan bir akıllı güç stratejisi geliştirilmesine gerek vardır.

21.yy.'ın en büyük ülkesi olarak ABD, açık bir uluslararası ekonomiyi, denizlerin, uzayın ve internetin dünya halkları tarafından serbestçe kullanılmasını desteklemelidir. Ayrıca uluslararası ihtilâfları büyümeden yatıştıracak arabuluculuk görevleriyle, uluslararası kurumlar ve kuralların düzenini koruma işlevini de yerine getirmelidir.

İletişim teknolojileri çok daha fazla oyuncunun katıldığı bir dünya ortamı yaratmıştır. Bu ortamda ABD'nin kültürel ve ekonomik anlamdaki üstünlüğü nispeten azalacaktır. Ancak bu söylem, çöküşün başladığı anlamına çekilmemelidir. 21.yy.'ın ilk yarısının "Amerika Sonrası Dünya" olması mümkün görünmüyor fakat ABD'nin "Diğerlerinin Yükseldiği Dünya" kavramına, gerek devletler arası, gerekse devlet dışı güçler bağlamında kendini alıştırması ve bu doğrultuda stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. ABD'nin, ittifakları, kurumları ve küresel bilgi çağı kavramıyla bağdaşan örgüt ağlarını güçlendiren bir söyleme ve buna uygun stratejiler geliştirmesine ihtiyaç vardır. Kısaca, ABD, 21.yy.'da başarılı olabilmek için, nasıl akıllı güç olunabileceğini yeniden keşfetmelidir.

--- SON ---